

Bilaga 2

Svensk ekonomi

Bilaga 2

Svensk ekonomi

Innehållsförteckning

Förord	9
Sammanfattning.....	9
1 Internationell utveckling.....	11
1.1 Förenta staterna	12
1.2 Euroområdet	17
1.4 Förutsättningar för svensk export	23
1.5 Oljepriset.....	25
2 Finansiella marknader.....	26
2.1 Utvecklingen i omvärlden	26
2.2 Utvecklingen i Sverige	28
3 Svensk efterfrågan och produktion	31
3.1 Export	32
3.2 Investeringar.....	35
3.3 Lagerinvesteringar.....	39
3.4 Hushållens konsumtionsutgifter	39
3.5 Offentlig konsumtion.....	44
3.6 Import.....	44
3.7 Produktion	46
3.8 Bytesbalans och bruttosparande	48
3.9 BNI	49
4 Arbetsmarknad, löner, inflation och resursutnyttjande.....	50
4.1 Arbetsmarknad.....	52
4.2 Löner.....	58
4.3 Inflation	61
5 Den offentliga sektorn	67
5.1 Den offentliga sektorns finanser.....	67
5.2 De budgetpolitiska målen.....	71
5.3 Finanspolitiken.....	73
5.4 Den statliga sektorn.....	74
5.5 Ålderspensionssystemet	75
5.6 Den kommunala sektorn	76

6	Alternativa scenarier	79
6.1	Basalternativet.....	79
6.2	Högtillväxtalternativet	79
6.3	Lågtillväxtalternativet.....	80
7	Den demografiska utvecklingen och de offentliga finanserna	82
8	Prognosjämförelse.....	87
8.1	Jämförelse med föregående prognos för 2006	87
8.2	Jämförelse med föregående prognos för 2007	88
	Tabellsamling	90
	Tabeller till avsnitt 1 Internationell utveckling.....	90
	Tabeller till avsnitt 2 Finansiella marknader.....	91
	Tabeller till avsnitt 3 Svensk efterfrågan och produktion	92
	Tabeller till avsnitt 4 Arbetsmarknad, löner, inflation och resursutnyttjande..	96
	Tabeller till avsnitt 5 Den offentliga sektorn	98
	Fördjupningsrutor	
	Kan inbromsningen på fastighetsmarknaden leda till en hårdlandning i Förenta staterna.....	15
	Stark asiatisk tillväxt trots dämpning i Förenta staterna.....	22
	Plånboksversionen av hushållens disponibla inkomst.....	43
	Olika statistikkällor ger olika bild av arbetsmarknadsutvecklingen.....	57
	Avtalsrörelsen 2007.....	59
	Varför är inflationen lägre i Sverige än i euroområdet.....	65
	Skatteprognoser på medelfristig sikt.....	78

Tabellförteckning

Nyckeltal	10
1.1 BNP-tillväxt, KPI, arbetslöshet och världsmarknadstillväxt	12
1.2 Sveriges största varuexportmarknader och deras andel av världs BNP	23
1.3 Varuexportandelar	24
2.1 Ränte- och valutakursantaganden	30
3.1 Försörjningsbalans	31
3.2 Export av varor och tjänster samt prisutveckling	33
3.3 Investeringar	37
3.4 Hushållens disponibla inkomst	40
3.5 Hushållens finansiella förmögenhet	41
3.6 Import av varor och tjänster samt prisutveckling	45
3.7 Näringslivets produktion	46
3.8 Bytesbalans	48
3.9 Bruttosparande	49
3.10 Bruttonationalinkomst	49
4.1 Nyckeltal	50
4.2 Deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program	53
4.3 Nominell löneutveckling	59
4.4 Konsumentpriser	64
5.1 Offentliga sektorns finanser	67
5.2 Den offentliga sektorns inkomster och utgifter	68
5.3 Skatter och avgifter	69
5.4 Den offentliga sektorns utgifter	71
5.5 Indikator för överskottsmålet: Strukturellt sparande och genomsnitt av sparande	72
5.6 Utgiftstak för staten	73
5.7 Indikatorer för impuls till efterfrågan	74
5.8 Statens finanser	74
5.9 Statens finansiella sparande och budgetsaldo	74
5.10 Budgetsaldo och statsskuld	75
5.11 Ålderspensionssystemet	76
5.12 Skatter och avgifter	76
5.13 Statsbidrag enligt nationalräkenskaperna	77
5.14 Kommunsektorns finanser	77
6.1 Nyckeltal, basalternativet	79
6.2 Nyckeltal, högtillväxtalternativet	80
6.3 Nyckeltal, lågtillväxtalternativet	81
7.1 Makroekonomiska förutsättningar	84
7.2 Offentliga finanser	85
8.1 Finansdepartementets prognoser för 2006 i 2006 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2007	87
8.2 Finansdepartementets prognoser för 2007 i 2006 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2007	88

Diagramförteckning

1.1 BNP-tillväxt i viktiga länder	11
1.2 Investeringar i viktiga länder	11
1.3 Sysselsättningen inom byggindustrin	13
1.4 Bostadsinvesteringar och påbörjade nybyggnationer	13
1.5 Huspriserna dämpas alltmer	13
1.6 Offentliga sektorns finansiella sparande och bytesbalansunderskottet.....	14
1.7 Kärninflationen stiger i Förenta staterna.....	14
1.8 Hushållens sparkvot och FED funds.....	14
1.9 Produktivitetstillväxten dämpas i Förenta staterna	17
1.10 Export och investeringar i euroområdet	18
1.11 Bostadsinvesteringar i Tyskland och Spanien	18
1.12 Industriproduktion i valda länder.....	18
1.13 Kommissionens förtroendebarmeter	19
1.14 Sysselsättningsstillväxt i Tyskland, Spanien och euroområdet.....	19
1.15 Förändring antalet anställda, totalt och heltid	21
1.16 BNP världen och världsmarknadsefterfrågan, VME.....	24
1.17 Pris på Brentolja	25
2.1 10-åriga obligationsräntor i Tyskland, Förenta staterna och Sverige	26
2.2 Styrräntor i euroområdet, Sverige och Förenta staterna.....	27
2.3 Dollar mot yen och euro.....	28
2.4 Börsutvecklingen i euroområdet, Förenta staterna och Sverige.....	28
2.5 Skillnad mellan 10-åriga obligationsräntor i Sverige och Tyskland	28
2.6 TCW-index	29
3.1 BNP.....	31
3.2 Världsmarknadsefterfrågan (VME) och svensk exporttillväxt.....	33
3.3 Industrins enhetsarbetskostnad i Sverige relativt 11 OECD-länder	33
3.4 Konkurrenssituationen för svensk industri	33
3.5 Export av varor och övriga tjänster	35
3.6 Investeringar	35
3.7 Investeringarnas andel av BNP.....	36
3.8 Kapacitetsutnyttjandet i industrin	36
3.9 Påbörjade nybyggnationer av bostäder	38
3.10 Bygglov och påbörjade bostäder	38
3.11 Hushållens konsumtionsutgifter.....	39
3.12 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter	40
3.13 Hushållens skulder	41
3.14 Ränteutgifter.....	41
3.15 Hushållens förväntningar 12 månader framåt	42
3.16 Hushållens eget sparande.....	42
3.17 Industriproduktion och varuexport	46
3.18 Brist på arbetskraft inom byggverksamhet.....	47
3.19 Efterfrågan på privata tjänster	47
4.1 Gap för olika variabler.....	51
4.2 Sysselsättning och arbetskraftsutbud.....	52
4.3 Nyanmälda lediga platser och sysselsättning.....	53
4.4 Företagens anställningsplaner	53
4.5 Sysselsatta och i arbetskraften.....	54
4.6 Frånvarande och sysselsatta	55
4.7 Arbetskraftsdeltagande i olika åldersgrupper	56

4.8 Öppen och total arbetslöshet.....	58
4.9 Sysselsättningsgap och löneökningstakt	58
4.10 Konsumentprisernas utveckling	61
4.11 Effekter på KPI-inflationen av prisutvecklingen för olika varu- och tjänstegrupper	61
4.12 Växelkurs och importerad inflation.....	62
4.13 Bristtal i handeln och inflation.....	62
4.14 Sysselsättningsgap och inflation	63
4.15 Elpriser	63
5.1 Konsoliderad bruttoskuld	67
5.2 Skatter inklusive skatt till EU	68
5.3 Utgifter.....	70
5.4 Antalet personer i socialförsäkringssystem	70
5.5 Kommunsektorns finanser.....	77
7.1 Sveriges befolkning.....	82
7.2 Demografiska försörjningskvoter.....	82
7.3 Befolkning i åldrarna 20–64 år	83
7.4 Statsskuld	86

Förord

I denna bilaga till budgetpropositionen för 2007 redovisas Finansdepartementets prognos för den internationella och svenska ekonomins utveckling under 2006 och 2007. Dessutom redovisas en kalkyl för utvecklingen 2008 och 2009 som bygger på bedömningar av resursläget och ekonomins potentiella tillväxttakt.

Prognosen baseras på underlag från bl.a. Statistiska centralbyrån (SCB), Europeiska kommissionen och Konjunkturinstitutet (KI). Finansdepartementet bär hela ansvaret för de bedömningar som redovisas. Departementsrådet Henrik Braconier är ansvarig för beräkningarna. I arbetet med denna bilaga har information som fanns tillgänglig den 6 oktober 2006 beaktats.

Sammanfattning

Världsekonomin har vuxit i snabb takt under de senaste åren. Den höga tillväxten har drivits på av en expansiv penningpolitik i OECD-området under flera år, samtidigt som de långa räntorna legat på historiskt låga nivåer. Även om penningpolitiken successivt stramats åt ger de låga räntorna i världsekonomin som helhet fortfarande en efterfrågestimulans i år och i viss mån även under 2007, vilket bidrar till att tillväxten förväntas bli fortsatt god såväl i år som nästa år.

De senaste tre åren har den starka efterfrågeutvecklingen i den amerikanska ekonomin svarat för en betydande andel av tillväxten i världsekonomin. Detta har inneburit att en eventuell amerikansk konjunkturförsvagning riskerat att få märkbara konsekvenser för världsekonomin och har dessutom bidragit till ett amerikanskt bytesbalansunderskott som torde vara ohållbart på sikt. Det finns nu vissa förutsättningar för att denna obalans kan minska, då de asiatiska ekonomierna fortsätter att växa snabbt samtidigt som euroområdet återhämtar sig, vilket till viss del kompenserar en svagare tillväxt i Förenta staterna framöver. Om inbromsningen i den amerikanska ekonomin blir överraskande kraftig kan tillväxten i världsekonomin dock dämpas mer än vad som förutses i denna prognos.

Den svenska konjunkturen vände uppåt 2004 som en följd av en stark uppgång i exporten och tillväxten har sedan dess gradvis breddats. Tillväxttakten bedöms i år bli den högsta sedan mil-

lennieskiftet och även under 2007 växer ekonomin i god takt. Tilltagande internationell efterfrågan och god konkurrenskraft i svenska företag medför att den totala exporten växer snabbt, framför allt under 2006. Den starka exporttillväxten innebär att även industriproduktionen ökar i god takt framöver.

Låga räntor, ett högt kapacitetsutnyttjande i industrin och en stark efterfrågan på bostäder har inneburit att investeringarna vuxit i mycket snabb takt de senaste åren. De höga investeringsnivåerna innebär dock att produktionskapaciteten i ekonomin vuxit snabbt. Därmed väntas tillväxten i investeringarna dämpas framöver. Bostadsinvesteringarna bedöms stagnera de närmaste åren bl.a. till följd av en ökande brist på arbetskraft i byggsektorn.

Hushållens konsumtion bedöms växa i god takt framöver. Värdet av hushållens totala förmögenhet har stigit kraftigt de senaste tre åren. Till detta kommer att hushållens disponibla inkomster utvecklas väl framöver, vilket till en betydande del beror på de skattesänkningar för hushållen som presenteras i denna proposition. Fortsatt låga räntor och en ökad sysselsättning bidrar också till den goda inkomstutvecklingen. Det finns en viss sannolikhet att sysselsättning och konsumtion kan komma att öka ännu snabbare än i föreliggande prognos. Detta skulle kunna innebära en utveckling liknande perioden 1998–2000, då konsumtionen växte mycket starkt. Även den offentliga konsumtionen utvecklas starkt under 2006 och 2007, vilket bl.a. beror på att de kommunala finanserna är bättre än på länge.

Som en följd av den starka efterfrågetillväxten och en starkare krona väntas importen växa kraftigt under prognosåren. Sammantaget bedöms BNP växa med 4,0 % i år och 3,3 % 2007. Den kalenderkorrigerade BNP-tillväxten, där hänsyn tas till antalet arbetsdagar, uppgår till 4,4 % i år och 3,4 % 2007. För 2008 och 2009 beräknas BNP-tillväxten uppgå till 3,1 % respektive 2,7 %.

År 2005 syntes en vändning på arbetsmarknaden, när sysselsättningen började öka under andra halvåret. Sysselsättningen har fortsatt att stiga under 2006. Den fortsatt höga efterfrågetillväxten i den svenska ekonomin framöver skapar goda förutsättningar för en ökande sysselsättning under 2007 och 2008. Den förbättrade situationen på arbetsmarknaden har inneburit att arbetskraftsutbudet stigit under

2005 och 2006. De utbudsstimulerande åtgärder som aviseras i denna proposition bidrar till att arbetskraftsutbudet bedöms fortsätta öka i god takt framöver. Ett stigande arbetskraftsutbud är en förutsättning för att den reguljära sysselsättningen ska kunna ligga på en varaktigt högre nivå. Den förutsedda ökningen i arbetskraftsutbudet innebär att även om sysselsättningen växer snabbt under prognosperioden bedöms inte någon generell brist på arbetskraft uppstå de närmaste åren. Därmed bedöms såväl löneökningstakten som inflationen stiga långsamt framöver. Den låga inflationen innebär i sin tur att de svenska räntorna endast förväntas stiga måttligt de närmsta åren.

Att bedöma resursutnyttjandet är dock svårt, och denna osäkerhet är osedvanligt stor för närvarande. Dels är det svårt att bedöma hur stora de utbudsstimulerande effekterna blir av regeringens politik, dels finns en betydande osäkerhet om när dessa effekter realiserar. I avsnitt 6 i denna bilaga analyseras hur mängden lediga resurser på arbetsmarknaden påverkar den ekonomiska utvecklingen.

Trots att sysselsättningen ökar starkt i år medför det stigande arbetskraftsutbudet att den öppna arbetslösheten sjunker betydligt mindre än sysselsättningen ökar. Under 2007 bedöms den öppna arbetslösheten vara i det närmaste oförändrad, vilket följer av ett fortsatt stigande arbetskraftsutbud bl.a. till följd av neddragningar i arbetsmarknadspolitiska program. Den totala arbetslösheten, som även omfattar personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, faller däremot 2007. Under 2008 och 2009 väntas arbetslösheten minska i god takt som en följd av en fortsatt god sysselsättningsutveckling i kombination med att arbetsutbudet inte längre ökar lika fort. Sammantaget förväntas den totala arbetslösheten uppgå till 8,7 % i år för att falla till 5,8 % 2009. Den reguljära sysselsättningsgraden stiger under prognosperioden och bedöms uppgå till 80,2 % 2009.

Den offentliga sektorns finanser har förstärkts under de senaste åren och i år beräknas den offentliga sektorns finansiella sparande uppgå till motsvarande 2,8 % av BNP. De skattesänkningar och andra reformer som nu föreslås, beräknas efter finansiering till motsvarande 0,2 % av BNP 2007 och ökar till ca 0,4 % av BNP 2008 och 2009. Tillsammans med tidigare beslutade åtgärder uppgår reformerna som träder i kraft 2007 till 0,6 % av BNP. Såväl

den offentliga sektorns inkomster som utgifter minskar kraftigt som andel av BNP under prognosperioden. Den offentliga sektorns finansiella sparande beräknas uppgå till 2,3 % av BNP 2007. Under 2008 och 2009 förstärks sparandet successivt. De finansiella överskotten medför, tillsammans med planerade försäljningar av statliga aktieinnehav, att den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld minskar kraftigt i relation till BNP, från 50,3 % 2005 till 33,0 % 2009.

Nyckeltal

Procentuell förändring, om annat ej anges

	2005	2006	2007	2008	2009
BNP	2,7	4,0	3,3	3,1	2,7
BNP, kalenderkorrigerad	2,7	4,4	3,4	3,0	2,7
Antal sysselsatta	0,8	1,7	1,5	1,0	0,6
Reguljär sysselsättningsgrad ¹	77,4	77,7	79,0	79,8	80,2
Öppen arbetslöshet ²	6,0	5,6	5,8	5,0	4,3
Total arbetslöshet ^{2,3}	8,7	8,7	7,7	6,3	5,8
Arbetsmarknadspolitiska program ⁴	123	143	91	64	70
UNDIX, årsgenomsnitt	0,8	1,3	1,9	1,5	1,8
KPI, årsgenomsnitt	0,5	1,6	2,5	2,0	1,9
Offentlig finansiellt sparande ⁵	2,8	2,8	2,3	2,6	3,1
Skatter och avgifter ^{5,6}	51,1	50,5	48,1	47,8	47,6
Offentliga utgifter ⁵	53,5	52,8	51,3	50,5	49,8
Konsoliderad bruttoskuld ⁵	50,3	46,5	41,5	37,4	33,0

¹ Antal reguljärt sysselsatta i åldern 20-64 år, dvs. exklusive sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i denna åldersgrupp.

² I procent av arbetskraften.

³ Antalet öppet arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska program.

⁴ Antalet personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program, tusental.

⁵ Procent av BNP.

⁶ Inklusive skatter till EU.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet.

1 Internationell utveckling

God tillväxt i världsekonomin

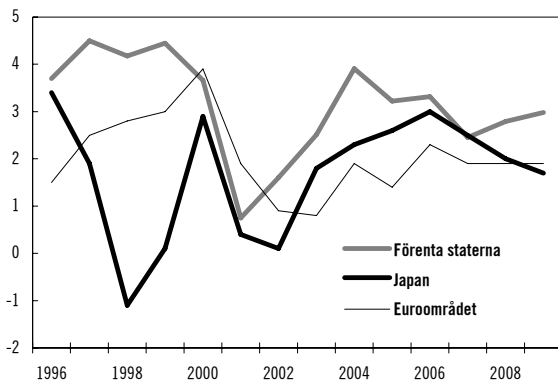
Den globala tillväxten väntas vara fortsatt hög i år och nästa år. I takt med att lediga resurser tas i anspråk och den penningpolitiska stimulansen ebbar ut förutses global BNP växa långsammare. Den globala tillväxten väntas framöver i mindre utsträckning drivas av en stark industrikonjunktur och i ökad grad av en konsumtionsuppgång.

Efter flera år av hög tillväxt har konjunkturen mattats i Förenta staterna. I euroområdet stagnerade tillväxten förra året men har under första halvan av 2006 stärkts betydligt. I Japan har tillväxten successivt stärkts de senaste tre åren. Under nästa år väntas konjunkturen i Förenta staterna försvagas medan tillväxten i euroområdet och Japan blir fortsatt god (se diagram 1.1).

I år väntas BNP-tillväxten i världen uppgå till 5,0 % och nästa år till 4,6 %. Under 2008 väntas global BNP öka med 4,2 % och med 4,0 % 2009, vilket är i linje med den genomsnittliga tillväxten under de senaste tio åren.

Diagram 1.1 BNP-tillväxt i viktiga länder

Årlig procentuell förändring

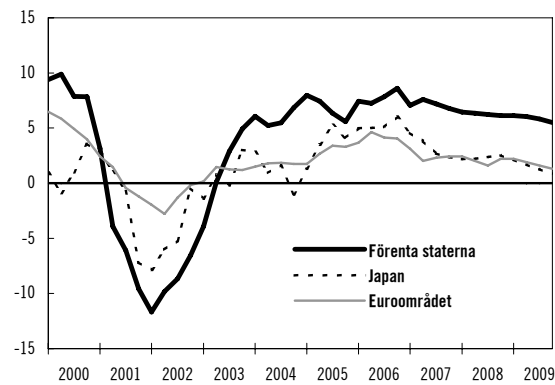

Källor: Nationell statistik, Eurostat och Finansdepartementet.

Den internationella konjunkturen har under de senaste åren i huvudsak drivits av en stark investeringsuppgång. Företagens investeringar har stimulerats av en hög global efterfrågan i kombination med goda vinstmarginaler och låga räntor. Investeringskonjunkturen i de viktigaste regionerna i världsekonomin väntas emellertid kulminera i år och mattas betydligt under nästa år (se diagram 1.2).

Diagram 1.2 Investeringar i viktiga länder

Procentuell förändring

Källor: Nationell statistik, Eurostat och Finansdepartementet.

Fler tillväxtmotorer i världsekonomin

Under senare år har en hög konsumtionstillväxt i Förenta staterna skapat gynnsamma tillväxtförutsättningar för resten av världen. När den amerikanska ekonomin nu saktar in väntas, förutom Kina, även euroområdet och Japan få axla större roller som tillväxtmotorer.

Euroområdet och Japan har i takt med att hushållens konsumtion stärkts blivit bättre rustade att hantera en avmattning i amerikansk efterfrågan. Samtidigt väntas konjunkturen i övriga regioner, främst tillväxtekonomierna i Asien och Latinamerika, utvecklas fortsatt starkt under nästa år. Effekterna på världsekonomin av en inbromsning i amerikansk ekonomi kan därmed lindras och bedöms bli relativt begränsade.

Den penningpolitiska stimulansen ebbar ut

Trots stigande energipriser och krympande lediga resurser har den underliggande inflationen i OECD-området under senare år varit låg. Flera faktorer har haft en dämpande inverkan på prisutvecklingen, vilket gett utrymme för centralbankerna att föra en klart expansiv penningpolitik. En ökad globalisering har inneburit att konkurrensen hårdnat, produktiviteten förbättrats och löneökningstakten dämpats. Därutöver har centralbankernas trovärdighet att verka för stabila priser gradvis ökat under det senaste decenniet.

Under senare tid har flera tongivande centralbanker stramat åt penningpolitiken i ljuset av stigande inflationsförväntningar och tilltagande inflation. Flertalet centralbanker har i ökad utsträckning i sina penningpolitiska beslut, utöver

strävan att uppnå inflationsmålen, vägt in riskerna med en kraftigt stigande kreditexpansion och betydande prisökningar på bostadsmarknaden.

Tabell 1.1 BNP-tillväxt, KPI, arbetslöshet och världsmarknadstillväxt

Procentuell förändring, om annat ej anges

	2005	2006	2007	2008	2009
BNP					
Världen	4,7	5,0	4,6	4,2	4,0
Förenta staterna	3,2	3,3	2,5	2,8	3,0
Japan	2,6	3,0	2,5	2,0	1,7
Euroområdet	1,4	2,3	1,9	1,9	1,9
Tyskland	0,9	2,0	1,5	1,4	1,4
Norden, exkl. Sverige	2,8	3,2	2,4	2,4	2,5
Norge	2,3	2,5	2,5	2,7	2,7
Danmark	3,2	2,9	2,1	2,0	2,1
Finland	2,9	4,3	2,8	2,6	2,6
Konsumentpriser¹					
Förenta staterna	3,4	3,5	2,7	2,5	2,4
Euroområdet	2,1	2,3	2,2	2,0	1,9
Japan	-0,3	0,6	1,3	1,9	2,0
Arbetslöshet, procent av arbetskraften²					
Förenta staterna	5,1	4,7	5,1	5,2	5,2
Euroområdet	8,6	7,9	7,8	7,7	7,7
Japan	4,4	4,1	3,9	3,7	3,7
Världsmarknadsefterfrågan³					
	7,5	9,2	6,5	6,5	6,6

¹ HIKP för euroområdet och KPI för Förenta staterna och Japan.

² Eurostats definition för euroområdet och nationell definition för Förenta staterna och Japan.

³ Världsmarknadsefterfrågan är en uppskattning av importefterfrågan i samtliga länder som Sverige exporterar till.

Källor: Nationella källor, Eurostat och Finansdepartementet.

Den internationella riskbilden

Samtidigt som en mild avmattning i världsekonomin utgör huvudscenariot i prognosen finns flera nedåtrisker. Avmattningen i amerikansk ekonomi till följd av en avkyllning på bostadsmarknaden kan ha underskattats. En betydande tillväxtdämpning i Förenta staterna skulle få kännbara effekter för världsekonomin.

Även med en svagare konsumtionstillväxt hos de amerikanska hushållen och en något svagare dollar framöver kvarstår en risk för en abrupt anpassning av de globala sparandeobalanserna.

Dessutom finns en risk för att oljepriset stiger kraftigt till följd av geopolitisk oro. Även om de senaste två årens oljeprisökningar har haft en begränsad effekt på den realekonomiska utveck-

lingen kan ytterligare oljeprisökningar leda till stigande inflationsförväntningar och tilltagande prisökningar. Detta skulle i sin tur leda till höjda räntor, vilket riskerar att dämpa konjunkturen i ett läge med en redan vikande efterfrågan.

1.1 Förenta staterna

Ekonomi mjuklandar

Efter tre år av stark tillväxt visar den amerikanska ekonomin tydliga tecken på att bromsa in. BNP växte med måttliga 0,6 % mellan det första kvartalet och det andra kvartalet, vilket kan jämföras med en tillväxt på 1,4 % under årets tre första månader. En långsammare ökning av huspriserna i kombination med stigande bensinpriser och en något mer dämpad sysselsättningstillväxt höll tillbaka hushållens konsumtion. Bostadsinvesteringarna föll kraftigt, samtidigt som företagets investeringar dämpades jämfört med första kvartalet.

Mycket talar för att BNP-tillväxten kommer att dämpas ännu mer framöver. Den numera åtstramande penningpolitiken har ännu inte fått fullt genomslag på tillväxten. Även om olje- och bensinpriserna fallit tillbaka de senaste månaderna är de fortfarande uppe på höga nivåer. Inbromsningen på fastighetsmarknaden har dessutom intensifierats, vilket dämpar tillväxten ytterligare i år och nästa år.

Fastighetsmarknaden dämpar tillväxten nästa år

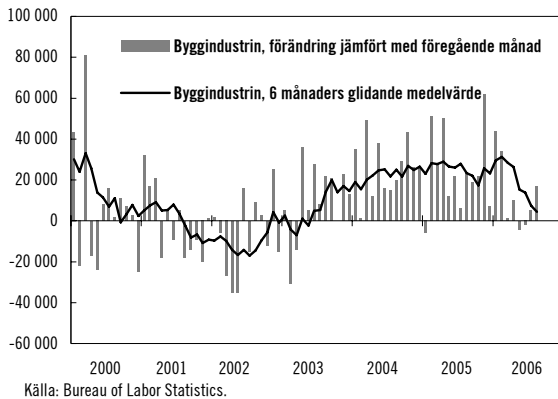
Fastighetsmarknaden har varit den kanske viktigaste drivkraften i den amerikanska ekonomin under konjunkturuppgången. Under de senaste tre åren beräknas upp till en tredjedel av sysselsättningstillväxten ha varit knuten till utvecklingen på fastighetsmarknaden. Att sysselsättningstillväxten inom byggindustrin avtagit är en viktig förklaring till att sysselsättningen i hela ekonomin bromsat in det senaste halvåret (se diagram 1.3).

Aktiviteten på fastighetsmarknaden förefaller nu dämpas i en allt snabbare takt. Förtroendet bland byggföretagen har sjunkit till den lägsta nivån på femton år samtidigt som det tar allt längre tid att sälja bostäder. Såväl ansökningar om byggnadstillstånd som påbörjade nybyggnationer har fallit och är nu nere på 2002 respektive

2003 års nivåer. Bostadsinvesteringarna, som föll under det andra kvartalet, väntas falla i en ännu snabbare takt under flera kvartal framåt (se diagram 1.4). Lägre bostadsinvesteringar väntas dämpa BNP-tillväxten med drygt en halv procentenhet nästa år. Under de senaste tre åren har bostadsinvesteringarnas bidrag till tillväxten i genomsnitt uppgått till 0,4 procentenheter per år. Svagare bostadsinvesteringar får därmed betydande konsekvenser för BNP-tillväxten.

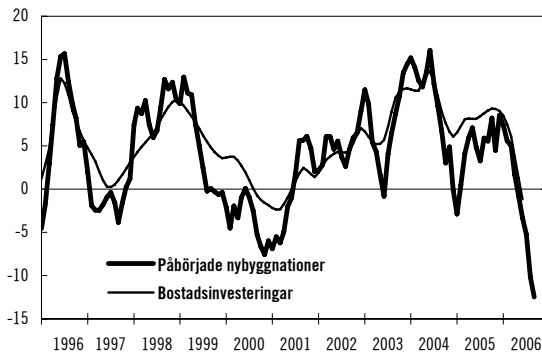
Diagram 1.3 Sysselsättningen inom byggindustrin

Antal personer

Diagram 1.4 Bostadsinvesteringar och påbörjade nybyggnationer

Årlig procentuell förändring

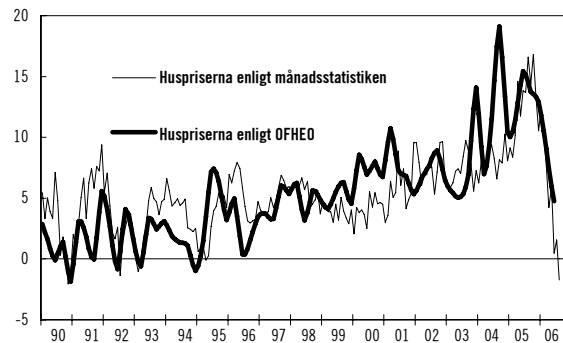
Kan konsumenterna konsumera mer?

Hushållens konsumtion har ökat snabbare än inkomsterna de senaste åren. Stigande huspriser har, vid sidan av en hygglig inkomst- och sysselsättningstillväxt, stimulerat konsumtionen. Allt eftersom huspriserna stigit har många hushåll tagit nya lån med bostaden som säkerhet. Därigenom har ytterligare konsumtionsutrymme frigjorts och sparandet sjunkit.

I nominella termer ökar huspriserna betydligt långsammare än för ett år sedan (se diagram 1.5). I reala termer har huspriserna börjat falla. Högre bolåneräntor har dämpat bostadsefterfrågan och ansökningar om nya bostadslån har minskat kraftigt det senaste halvåret. En mer dämpad husprisutveckling antas innebära att hushållens konsumtion i allt högre grad bestäms av inkomstutvecklingen framöver. Hushållens konsumtion bedöms öka med i genomsnitt 2,3 % under 2007 och 2008, vilket kan jämföras med 3,5 % i genomsnitt de senaste tre åren.

Diagram 1.5 Huspriserna dämpas alltmer

Procentuell förändring

Investeringskonjunkturen dämpas gradvis

Företagens investeringar har vuxit snabbt de senaste åren. Förutsättningarna är goda för en fortsatt hygglig investeringskonjunktur inom industrin. Företagsförtroendet är högt. Kapacitetsutnyttjandet i industrin har stigit och är på nivåer som historiskt åtföljts av hög investeringstillväxt. Den internationella efterfrågan har breddats till att omfatta fler regioner samtidigt som företagens finanser är sunda och vinstutvecklingen är god.

Men då exportens andel av BNP endast uppgår till 11 % är utvecklingen i hushållssektorn den avgörande faktorn för investeringstillväxten de kommande åren. Eftersom hushållens konsumtion väntas växa i en långsammare takt, bör även investeringstillväxten dämpas under prognosperioden. Till detta kan läggas att en av de största amerikanska biltillverkarna förvarnat om betydande produktionsnedskärningar, speciellt under det fjärde kvartalet. Detta kan få betydande negativa effekter då även underleverantörer och återförsäljare påverkas. Även andra amerikanska

biltillverkare brottas med lönsamhetsproblem och dyra pensionsåtaganden. Det är därför inte uteslutet att fler åtgärder inom sektorn, vars produktion motsvarar omkring 3 % av BNP, kan komma att aviseras framöver.

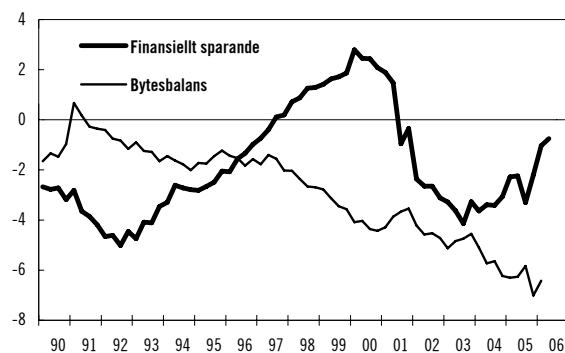
Positivt bidrag från utrikeshandeln

En svagare dollar, gradvis något större växelkursflexibilitet i Asien samt fortsatt robust tillväxt i resten av världen talar för en relativt god exportutveckling framöver. Importen dämpas samtidigt tack vare svagare inhemsk efterfrågan och ökat privat sparande. Till viss del bedöms därmed bortfallet i den inhemska efterfrågan mildras av ett positivt bidrag från utrikeshandeln. Någon ytterligare försämring av underskottet i bytesbalansen, som för närvarande är 6,4 % av BNP, väntas därför inte under prognosperioden.

De senaste årens goda ekonomiska utveckling har inneburit att skatteintäkterna ökat snabbt, vilket markant förbättrat offentliga sektorns finansiella sparande. Underskottet i det finansiella sparandet uppgår för närvarande till 0,8 % av BNP (se diagram 1.6).

Diagram 1.6 Offentliga sektorns finansiella sparande och bytesbalansunderskottet

Andel av BNP

Källa: US Department of Commerce.

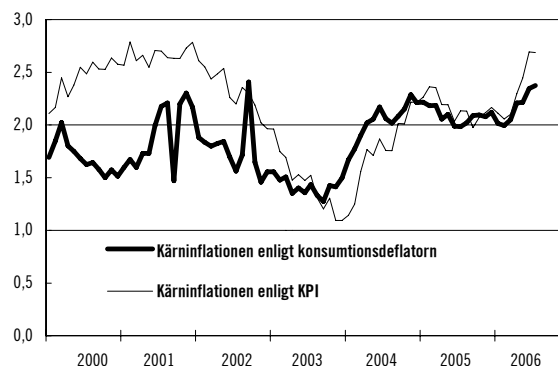
Resursläget är ansträngt

En följd av de senaste årens goda konjunkturutveckling är att resursläget har blivit allt mer ansträngt. Kapacitetsutnyttjandet är högt och den faktiska arbetslösheten är sannolikt lägre än jämviktsarbetslösheten. Enhetsarbetskostnader och löner har stigit i en snabbare takt och inflationsstrycket har ökat (se diagram 1.7). Kärninflatio-

nen (inflationen exklusive mat och energi) överstiger centralbankens målintervall, vilket ligger mellan 1 % och 2 %.

Diagram 1.7 Kärninflationen stiger i Förenta staterna

Årlig procentuell förändring

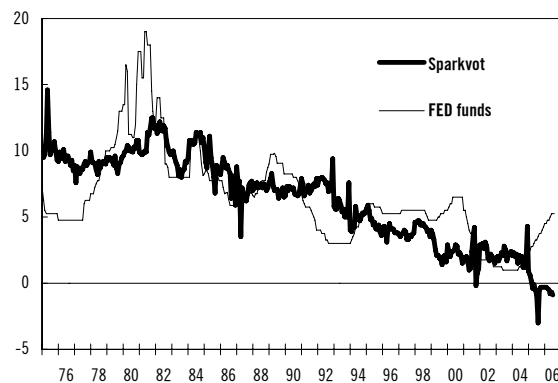

Källor: Bureau of Economic Analysis och Bureau of Labor Statistics.

Den penningpolitiska stimulansen har mot den bakgrunden successivt dragits tillbaka sedan juni 2004. Vid de två senaste penningpolitiska mötena har dock Federal Reserve låtit styrräntan vara oförändrad på 5,25 %. En ytterligare dämpning av tillväxten, vilket delvis är en fördröjd effekt av de senaste årens räntehöjningar, bedöms leda till ett mindre ansträngt resursläge. Därmed minskar inflationstrycket under loppet av 2007 och centralbanken beräknas kunna sänka räntan nästa år (se kapitel 2.1).

Diagram 1.8 Hushållens sparkvot och FED funds

Andel av disponibel inkomst, procent

Källor: Federal Open Market Committee och Federal Reserve.

En mindre gynnsam real förmögenhetsutveckling bör innebära att hushållssparandet successivt ökar från dagens negativa nivåer. Eftersom hushållens konsumtionsutgifter utgör 70 % av BNP bidrar detta till att BNP-tillväxten mattas av under prognosperioden. BNP väntas växa med 3,3 % i år och 2,5 % nästa år. År 2008 och 2009 väntas BNP-tillväxten uppgå till 2,8 % respektive 3,0 %.

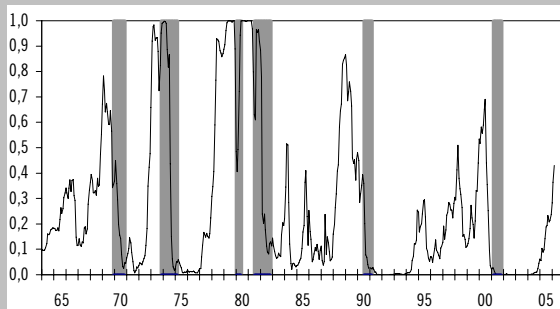
Kan inbromsningen på fastighetsmarknaden leda till en hårdlandning i Förenta staterna?

Den amerikanska fastighetsmarknaden bromsar in. Detta bedöms leda till att bostadsinvesteringarna faller, huspriserna stagnerar, hushållens konsumtion dämpas, ekonomin mjuklandar och dollarn försvagas.

Kraften i inbromsningen kan emellertid ha underskattats. Huspriserna är sannolikt övervärderade i dagsläget, varför ett prisfall på bostäder inte kan uteslutas. Enligt vissa bedömare kan detta leda till en recession inom det närmaste året. Recessionser är dock relativt ovanliga i den amerikanska ekonomin. Sedan andra världskriget har tio recessionser drabbat Förenta staterna enligt konjunkturdateringen från National Bureau of Economic Research (NBER).

Sannolikheten för en recession inom ett år ökar i den amerikanska ekonomin

Sannolikhet

Anm.: Sannolikheten för en recession inom ett år är uträknad på basis av avkastningskurvens lutning (10 år -3 mån) samt nivån på Fed funds. Skuggade områden är recessionser enligt NBER's konjunkturdatering.
Källor: NBER, Federal Reserve och Finansdepartementet.

Hur stor är risken för en recession i den amerikanska ekonomin? Historiskt sett har avkastningskurvan varit en mycket bra recessionsindikator. Om avkastningskurvan har negativ lutning tyder detta på att en skarp avmattning är nära förestående, speciellt om penningpolitiken samtidigt varit restriktiv (se kapitel 2.1 för en utförligare diskussion om avkastningskurvan). Under hösten har långräntorna fallit och understiger numera räntor med kortare löptider. Enligt en enkel modellskattning på basis av avkastningskurvan och nivån på Fed funds har sannolikheten för en recession stigit snabbt de senaste månaderna.¹ Enligt modellen är sannolikheten

¹ Modellen bygger på uppsatsen "The Yield Curve and Predicting Recessions" av Jonathan Wright vid Federal Reserve Board.

för en recession inom ett år 43 % i dagsläget. Att en recession inte ska inträffa är därmed fortfarande det mest sannolika utfallet. Mindre gynnsamma finansiella förhållanden har dock ökat recessionsrisken i ekonomin.

Det är samtidigt tänkbart att strukturella faktorer förklarar de låga långräntorna (se kapitel 2.1). Dessa fångas inte upp av modellen. Den faktiska recessionsrisken kan därför vara mindre än vad som ges av historiska samband.

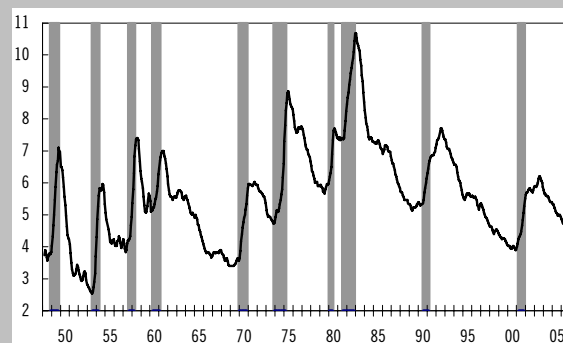
Utvecklingen på fastighetsmarknaden avgörande

En stramare penningpolitik är en bakomliggande orsak till att fastighetsmarknaden bromsar in. Ökade räntekostnader åter upp en allt större del av hushållens disponibla inkomster, vilket dämpar bostadsefterfrågan och därmed huspriserna.

Men om husprisdämpningen övergår i ett regelrätt prisfall kan detta ge betydligt större effekter än vad som nu ligger i prognosen. Försiktighetssparandet kan öka kraftigt, vilket i så fall minskar konsumtionsutrymmet. Konsumentförtroendet och konsumtionsviljan urholkas sannolikt. I så fall dämpas förmodligen hushållens konsumtion, motorn i den amerikanska ekonomin, markant.

Tillväxt under trend med stigande arbetslöshet är ett sårbart tillstånd i den amerikanska ekonomin

Procent

Anm.: Skuggade områden är recessionser enligt NBER's konjunkturdatering. Arbetslösheten mätt med tre månaders glidande medelvärde.
Källor: Bureau of Labor Statistics och NBER.

När bostadsbyggandet viker ner och efterfrågan på bostadsrelaterade tjänster dämpas, ökar sannolikt arbetslösheten inom dessa sektorer. Även på aggregerad nivå ökar arbetslösheten eftersom ekonomin bedöms växa under trend de närmaste åren. Historiskt sett har den amerikanska ekonomin varit sårbar då BNP-tillväxten understiger trend och arbetslösheten ökar. Sedan 1948 har ekonomin gått in i recession varje gång arbets-

lösheten, mätt med tre månaders glidande medelvärde, ökat med 0,3 procentenheter eller mer. Troligen beror detta på att när avmattningen har blivit tillräckligt kraftig för att arbetslösheten ska stiga, påverkas inkomsterna negativt. Detta leder till en negativ spiral av lägre konsumtionsutgifter och fallande omsättning i företagen, vilket i sin tur leder till ytterligare uppsägningar. Om arbetslösheten ökar några tiondelar till följd av inbromsningen på fastighetsmarknaden så kan detta alltså i sig vara tillräckligt för att en recession ska uppstå.

Att fastighetsmarknaden försvagas kan göra ekonomin sårbar även på andra sätt. Stigande huspriser är en förklaring till att de senaste årens stigande olje- och bensinpriser fått relativt små realekonomiska effekter. Men om huspriserna börjar falla försämras hushållens reala förmogenhetsställning. Eventuella ytterligare oljepriscocker bör då få större effekter på ekonomin, jämfört med tidigare under konjunkturuppgången.

Vilka effekter får fallande amerikanska huspriser på BNP-tillväxten?

Priset på en övervärderad tillgång tenderar förr eller senare att återgå till rimliga värderingsnivåer. Anpassningen mot jämvikt kan ske på olika sätt. I prognosen antas att nominella amerikanska huspriser stagnerar under en längre tid. I takt med att den allmänna prisnivån stiger, återgår reala huspriser gradvis till rimligare värderingar.

Anpassningen mot jämvikt kan även ske genom att amerikanska huspriser faller under en begränsad tidsperiod. Hur hushållens konsumtionsutgifter påverkas av en sådan huspriskorrigerings är självfallet osäkert och svårbedömt. I denna fördjupningsruta kvantifieras effekterna utifrån simuleringssmodellen NiGEM.²

I simuleringarna antas att huspriserna faller med 15 % under det kommande året, snarare än den stagnation som nu ligger i prognosen. Simuleringarna tyder på att effekterna på såväl hushållens konsumtion som BNP blir betydande. Enligt modellens utsaga kommer omvärlden

att påverkas negativt av inbromsningen i Förenta staterna.

Även om effekterna på BNP är stora är de inte tillräckliga för att den amerikanska ekonomin ska gå in i recession. Efter fyra år är BNP-nivån 5,3 % lägre jämfört med basscenariot.³ Därefter stiger BNP gradvis tillbaka mot nivån i basscenariot. Effekten på BNP mildras av att den amerikanska centralbanken försöker motverka den svagare efterfrågeutvecklingen med betydande räntesänkningar. Styrräntan sänks snabbt till strax över 2 procentenheter. Trots detta blir BNP-tillväxten 2,5 procentenheter lägre under 2007 jämfört med basscenariot.

Hushållens konsumtion påverkas direkt av att huspriserna faller. Effekten på hushållens konsumtion blir betydligt större än BNP, bland annat till följd av att hushållssparandet ökar kraftigt. Detta bidrar i sin tur till att det amerikanska sparandeunderskottet förbättras snabbare än i basscenariot.

Den minskade inhemska efterfrågan i kombination med en dollarförsvagning på drygt 3 % i effektiva termer medför att importen faller kraftigt. Efter en initial försvagning stärks exporten till följd av dollarförsvagningen. Utrikeshandeln dämpar därmed fallet i BNP-tillväxten.

Den realekonomiska utvecklingen i omvärlden påverkas också av inbromsningen i Förenta staterna. Världshandeln faller sammanlagt med 5 % under en femårsperiod jämfört med basscenariot. Efter fem år är BNP i Kina knappt 2 % lägre jämfört med basscenariot. I såväl Japan som i övriga Asien är effekterna ungefär hälften så stora som i Kina, vilket kan spegla att dessa länder exporterar relativt lite konsumtionsvaror jämfört med Kina.

Efter fem år är BNP i euroområdet knappt 1,5 % lägre jämfört med basscenariot. Därefter stiger BNP gradvis tillbaka mot nivån i basscenariot. Euron stärks med drygt 10 % i effektiva termer till följd av inbromsningen i Förenta staterna, vilket hämmar euroområdets exporttillväxt.

Sammantaget får därmed fallande amerikanska huspriser kännbara men ändå relativt begränsade realekonomiska effekter i omvärlden, enligt modellsimuleringarna.

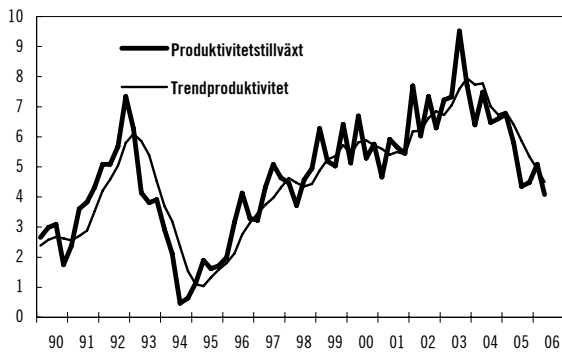
² NiGEM står för National Institute Global Econometric Model. Modellen utarbetas av NIESR, dvs. National Institute of Economic and Social Research, i London.

³ Basscenariot som refereras till i texten är NiESR's senaste prognos som publicerades i juli.

Diagram 1.9 Produktivitetstillväxten dämpas i Förenta staterna

Procentuell förändring, två år tillbaka

Anm.: Produktivitetstillväxt, 2-årsförändring.
Källa: Bureau of Labor Statistics.

De kommande årens relativt dämpade BNP-tillväxt speglar dessutom att den potentiella tillväxttakten reviderats ner. Enligt Bureau of Labor Statistics har produktiviteten under de tre senaste åren utvecklats något svagare än vad man tidigare trott (i diagram 1.9 återges produktivitetstillväxten jämfört med två år tillbaka). Den faktiska BNP-tillväxten har även reviderats ned med i genomsnitt 0,3 procentenheter per år under perioden 2003–2005. BNP växte därmed i genomsnitt med 3,2 % per år under 2003–2005. Under samma period föll arbetslösheten från 6,3 % (juni 2003) till 4,7 % (januari 2006). Den långsiktigt hållbara tillväxttakten bedöms därför uppgå till strax under 3 %.

Risken för lägre tillväxt har ökat

Enligt prognosen mjuklandar ekonomin och lediga resurser frigörs. Detta antas leda till dämpade löneanspråk och enhetsarbetskostnader, vilka stigit i en allt snabbare takt det senaste året. Kärninflationen, som till största delen bestäms av arbetskraftskostnaderna, väntas falla tillbaka. Men om inte kärninflationen dämpas i tillräckligt snabb takt kan ytterligare åtstramningar från centralbanken krävas. Detta ökar i så fall risken för ett större tillväxtbortfall framöver.

De realekonomiska effekterna av den pågående dämpningen på fastighetsmarknaden kan ha underskattats. Internationella erfarenheter visar att om huspriserna stagnerar, från att ha ökat med tvåsiffriga tal, kan BNP-tillväxten dämpas med upp till 2 procentenheter inom ett år. Fullt så stor effekt bedöms inbromsningen på fastighetsmarknaden inte ha i huvudscenariot. Ett scenario där inbromsningen på

fastighetsmarknaden får större realekonomiska effekter redogörs för i fördjupningsrutan ovan.

1.2 Euroområdet

Uppgången i tysk ekonomi lyfter euroområdet

Trots en mycket stark global BNP-tillväxt under senare år har tillväxten i euroområdet varit blygsam. Sedan mitten av förra året har dock tillväxten stärkts betydligt. Under det andra kvartalet i år accelererade tillväxten och BNP steg med 0,9 % jämfört med föregående kvartal och med 2,6 % jämfört med samma kvartal förra året. Det var den högsta tillväxten ett enskilt kvartal på fem år.

Tillväxtförstärkningen i euroområdet kan i allt väsentligt tillskrivas uppgången i tysk ekonomi. Under det andra kvartalet i år ökade BNP i Tyskland med 0,9 % jämfört med kvartalet innan. Det var första gången sedan 2001 som tysk ekonomi vuxit lika snabbt som euroområdet som helhet. Även i Frankrike tilltog tillväxten under det andra kvartalet och BNP steg med hela 1,1 % jämfört med det första kvartalet. Däremot fortsätter kräftgången i italiensk ekonomi som halkat efter betydligt tillväxtmässigt. BNP steg med måttliga 0,5 % under det andra kvartalet i år jämfört med föregående kvartal.

Euroområdet växer av egen kraft

Den tillfälliga konjunkturuppgång som inleddes under den senare delen av 2003 drevs i huvudsak av en stark exporttillväxt (se diagram 1.10). När uppgången i världshandeln bröts i mitten av 2004 gick luften ur återhämtningen i euroområdet och BNP-tillväxten föll tillbaka till drygt 1 %.

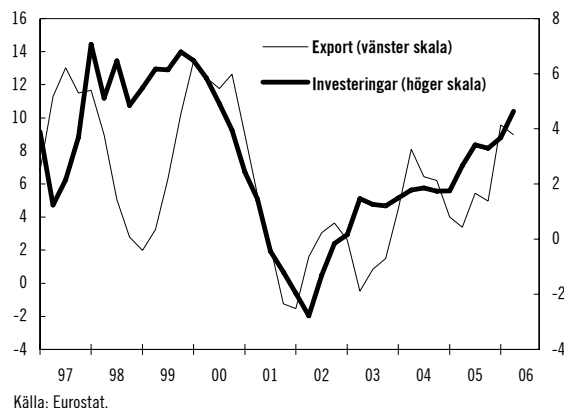
Den pågående konjunkturförstärkningen som inledningsvis drevs av en uppgång i internationell handel har däremot åtföljts av en ökad inhemsk efterfrågan. Konjunkturen har därmed breddats och drivs i ökad omfattning av hushållens konsumtion och i mindre utsträckning av exporten. Detta har medfört att euroområdet blivit mer motståndskraftigt än tidigare mot en internationell konjunkturedgång.

BNP-tillväxten väntas uppgå till 2,3 % 2006. I takt med att den globala efterfrågan väntas vika och industrikonjunkturen dämpas försämras emellertid tillväxtutsikterna. Dessutom förutses

en stramare penningpolitik. Effekten av Europeiska centralbankens genomförda och förväntade styrräntehöjningar väntas få en allt mer dämpande inverkan på tillväxten under nästa år. BNP väntas årligen öka med 1,9 % de tre kommande åren fram till år 2009.

Diagram 1.10 Export och investeringar i euroområdet

Procentuell förändring

Fortsatt stark investeringskonjunktur

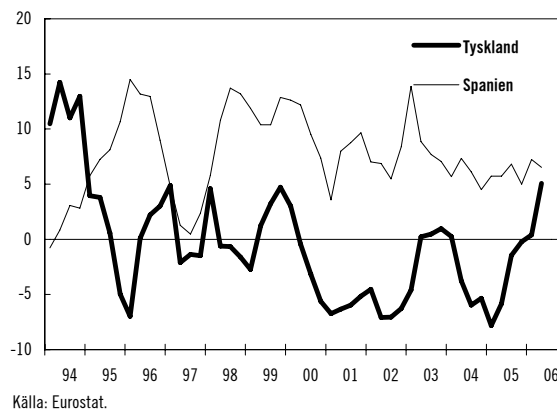
Den investeringsuppgång som inleddes i mitten av 2002 har ännu inte visat tecken på att dämpas. En stark global efterfrågan i kombination med låga räntor och en god vinstutveckling hos företagen har skapat gynnsamma förutsättningar för ökade investeringar.

Sedan mitten av förra året är det framför allt investeringar i maskiner och utrustning som ökat medan bostadsinvesteringarna utvecklats svagt. Bostadsinvesteringarna har varit tillbakapressade i euroområdet under senare år med undantag av några länder bl.a. Spanien. Tio år efter den tyska byggboomens kollaps är någon påtaglig återhämtning av den tyska fastighetsmarknaden ännu inte synlig. Det tycks dock som om den mångåriga tillbakagången av bygginvesteringar har hejdats. Under det andra kvartalet i år steg bygginvesteringarna kraftigt i Tyskland vilket delvis kan förklaras av kallt väder i början på året (se diagram 1.11).

Sammantaget talar en fortsatt hög global efterfrågan i kombination med ett stigande kapacitetsutnyttjande för en god investeringskonjunktur året ut. Investeringskonjunkturen väntas kulminera under senare delen av innevarande år och förutses därefter vända nedåt under nästa år till följd av en gradvis försvagning av den globala efterfrågan.

Diagram 1.11 Bostadsinvesteringar i Tyskland och Spanien

Procentuell förändring

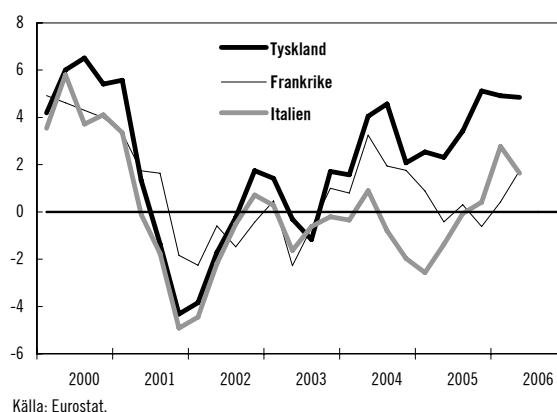

Svagare industrikonjunktur under nästa år

De senaste månadernas utveckling av exporten och industriproduktionen (se diagram 1.12) tyder på att industrikonjunktur kommer att försämrans nästa år i takt med en svagare internationell efterfrågan. Tysk exportindustri har utvecklats starkare än exportnäringen i Frankrike och framför allt jämfört med Italien. Sammansättningen av tysk export, med stor andel av investeringsvaror, har gynnats av den globala investeringsuppgången.

Diagram 1.12 Industriproduktion i valda länder

Procentuell förändring

Exporttillväxten har tydligt mattats under de senaste månaderna. En förstärkning av euron under prognosperioden väntas ytterligare försämrans exportutsikterna. De försämrade exportutsikterna har även fått tydliga avtryck i industriproduktionen. Den uppgång i industriproduktionen som inleddes i mitten av förra året har planat ut och ordergången har dämpats. Att uppgången i industrikonjunkturen bromsar in återspeglas i

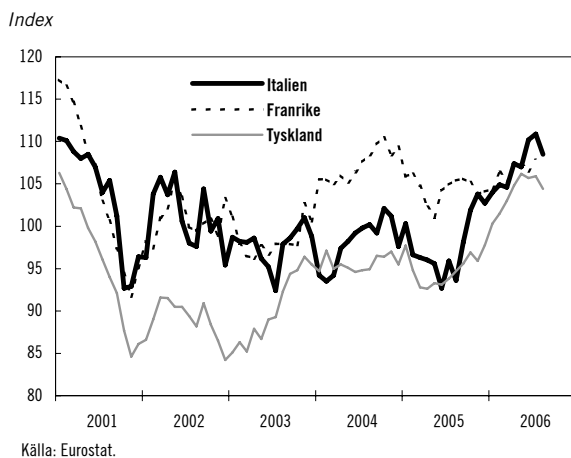
företagens framtidsförväntningar. Företagsförtroendet har enligt flera nationella indikatorer dämpats under de senaste månaderna.

Företagens optimism har börjat svalna

Företagsförtroendet sköt i höjden i början av 2006 till närmast förbryllande höga nivåer. Det skapade en svårtolkad skillnad mellan den faktiska utvecklingen och företagens förväntningsbild. Detta var särskilt tydligt i Tyskland. Den faktiska utvecklingen har under våren delvis kommit ikapp och gapet till förtroendeindikatorerna har krympt. Under de senaste månaderna har dessutom företagsförtroendet dämpats något.

På kort sikt tyder den utbredda optimismen hos företagen, både i nationell statistik och för euroområdet som helhet, på en fortsatt expansion under 2006. De senaste månadernas nedgång i företagsförtroendet, som nästan helt kan kopplas till en mindre positiv syn på framtidsförväntningarna, tyder dock på en avmattning i konjunkturen nästa år (se diagram 1.13).

Diagram 1.13 Kommissionens förtroendebarmeter

Källa: Eurostat.

Hushållen något mindre pessimistiska

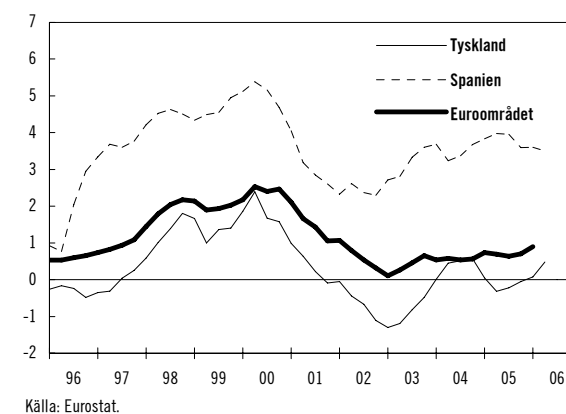
Medan företagsförtroendet varit oväntat högt har hushållen intagit en mer försiktig hållning vilket återspeglats i en svag konsumtionstillväxt. Även här finns emellertid stora skillnader mellan medlemsländer. I Spanien och Frankrike har hushållens konsumtion stimulerats av en stigande sysselsättning och av en förmögenhetsuppbbyggnad via stigande bostadspriser. Italienska och framför allt tyska hushåll har varit betydligt mer återhållsamma. Generellt har den

reala löneökningstakten i euroländerna varit låg under senare år vilket i kombination med en neutral finanspolitik lett till en relativt måttlig ökning av de disponibla inkomsterna.

Sysselsättningstillväxten i euroområdet har legat stabilt kring strax under 1 % årligen sedan 2002 (se diagram 1.14). Den svaga sysselsättningstillväxten i Tyskland har tyngt utvecklingen för euroområdet som helhet under senare år. Under samma period har dock sysselsättningen i Spanien ökat betydligt. Skillnaden i tillväxt kan delvis förklaras av skilda utvecklingar i byggsektorn. I slutet av förra året tilltog dock sysselsättningstillväxten i euroområdet, främst stödd av ett ljusare läge på den tyska arbetsmarknaden.

Diagram 1.14 Sysselsättningstillväxt i Tyskland, Spanien och euroområdet

Procentuell förändring

Källa: Eurostat.

Det förbättrade arbetsmarknadsläget är än mer synligt i arbetslöshetsstatistiken. Arbetslösheten har fallit tillbaka i stort sett i samtliga medlemsländer och låg i somras på den lägsta nivån sedan 2000. Arbetslösheten förutses minska ytterligare något under loppet av 2006, för att sedan stabiliseras kring 7,8 % under nästa år.

Det förbättrade läget på arbetsmarknaden har fått stort genomslag på konsumentförtroendet. Hushållens förtroendeindikator har stärkts betydligt under 2006, vilket talar för en starkare konsumtion det kommande året. Uppgången i konsumtionen väntas dock bli måttlig. En åtstramning av finanspolitiken i främst Tyskland och Italien under nästa år förutses få en dämpande inverkan på konsumtionen.

Den tyska momshöjningen nästa år väntas stimulera konsumtionen i år men framför allt verka hämmande på konsumtionen nästa år. Momshöjningen i Tyskland skapar osäkerhet kring utveckling i euroområdet. Eftersom Tyskland svarar för närmare 30 % av den totala kon-

sumtionen i euroområdet får ett betydande konsumtionsbortfall i Tyskland tillväxteffekter på euroområdet som helhet. Effekterna av den tyska momshöjningen är emellertid svårbedömda och i stor grad betingade av i vilken omfattning tyska företag väljer att övervältra kostnaden för momshöjningen på konsumenterna. I ljuset av den redan i utgångsläget låga konsumtionsefterfrågan i Tyskland väntas detaljhandeln få bära en relativt stor del av de ökade kostnaderna. Effekterna på konsumentpriserna och Europeiska centralbankens agerande inför en tillfällig höjning av inflationen utgör ytterligare källor till osäkerhet. Om momshöjningen i sig innebär att Europeiska centralbanken väljer att strama åt penningpolitiken lägger detta ytterligare en hämsko på tillväxten.

Inflationen i schack

Inflationen har i euroområdet i likhet med omvärlden stigit under senare tid. Det är framför allt stigande energipriser som har drivit upp konsumentpriserna medan kärninflationen, inflationen rensat för energi och oförädlade livsmedel, har legat relativt stabilt kring drygt 1,5 %. I takt med att tidigare oljeprishöjningar faller ur tolv-månaderstalen väntas inflationen dämpas.

I år väntas inflationen för sjunde året i rad överstiga Europeiska centralbankens inflationsmål. Nästa år förutses den tyska momshöjningen pressa upp konsumentpriserna för euroområdet som helhet. En förväntad dämpning av oljepriset och en svagare konjunktur bedöms verka i motsatt riktning. Inflationen förutses uppgå till 2,3 % i år och till 2,2 % nästa år. År 2008 bedöms inflationen sjunka till 2,0 % för att 2009 uppgå till 1,9 %.

1.3 Asien

Fortsatt hög tillväxt

Asien starka tillväxt under 2005 bidrog mycket till att den globala tillväxten var hög utifrån ett historiskt perspektiv. BNP-tillväxten för regionen uppgick till 7,2 % 2005. Det var marginellt lägre än året innan då tillväxten uppgick till 7,4 %.

Asien är den region i världen som har vuxit snabbast under de senaste åren. BNP-tillväxten

under 2001–2005 uppgår till 6,2 % i genomsnitt. En stor del i detta har Kina och Indien som under många år har varit de två stora dragloken för tillväxten. Utsikterna för hög tillväxt i Asien bedöms vara goda. I både Kina och Indien väntas BNP-tillväxten vara fortsatt hög, samtidigt som Japans ekonomi förefaller vara starkare än på många år.

Stark inhemsk efterfrågan i Japan

Efter många problemfyllda år med svag tillväxt och deflation drogs den japanska ekonomin igång 2002 av exporten. Ökad efterfrågan från Asien och inte minst Kina bidrog till detta. Med ökad efterfrågan från exportmarknaden följde ökad industriproduktion, färre konkurser, stigande vinster och ökade investeringar i maskiner och utrustning. Successivt har tillväxten blivit allt mer balanserad och robust.

Under de senaste två åren har den inhemska efterfrågan, och framförallt investeringarna, vuxit starkt. Det bidrog till att BNP-tillväxten 2005 uppgick till 2,6 %. Under det första halvåret i år har den japanska ekonomin drivits enligt samma tillväxtmönster.

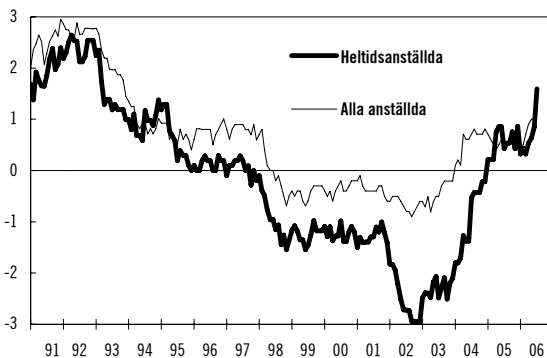
Förutsättningarna för fortsatt hög tillväxt med den inhemska efterfrågan som den viktigaste drivkraften är goda. Ett av de starkaste skälen till detta är företagens maskininvesteringar som väntas växa i god takt under året. Kapacitetsutnyttjandet i industrin är högt trots en mycket stark investeringstillväxt i maskiner och utrustning under fjolåret och under det första halvåret i år. Dessutom har maskinorderingen vuxit i god takt under det tredje kvartalet i år. Nästa år väntas investeringstillväxten dock mattas något. Den starka investeringskonjunkturen stärker successivt produktionskapaciteten samtidigt som den lägre globala tillväxten nästa år dämpar maskinordergång och vinster. Till detta skall också läggas förväntningar om en lite stramare penningpolitik som på marginalen kan dämpa investeringsviljan.

Det finns också förutsättningar för en god konsumtionstillväxt. Arbetsmarknaden har successivt förbättrats sedan början av 2003. Sysselsättningen har stigit och arbetslösheten har sjunkit. Sedan början av 2005 har också antalet heltidsjobb börjat öka (se diagram 1.15), vilket är positivt för både hushållens inkomster och konsumentförtroende. Konsumentförtroendet mattades visserligen något under sommarmåna-

derna men är fortfarande högt historiskt sett. En hög sparkvot bland hushållen, en försiktigare reallöneutveckling och något stramare penningpolitik bidrar emellertid till att hålla tillbaka konsumtionstillväxten i år och nästa år.

Diagram 1.15 Förändring antalet anställda, totalt och heltid

Årlig procentuell förändring

Källa: Ministry of Health, Labour and Welfare, Japan.

Även exporten bedöms att utvecklas hyggligt. Företagsförtroendet ligger på historiskt mycket höga nivåer och förväntningarna är optimistiska. Efterfrågeutvecklingen från Förenta staterna och en viss förväntad valutaförstärkning har en dämpande inverkan på exporten, men detta motverkas av en hög efterfrågan i Asien och i övriga delar av världen som växer starkt. Nettoexportens bidrag till BNP-tillväxten blir dock marginell eftersom importen väntas fortsätta att växa i god takt som en effekt av den starka inhemska efterfrågetillväxten.

Den offentliga sektorns bidrag till tillväxten förväntas vara låg på grund av det ansträngda statsfinansiella läget. Trots ökade skatteintäkter och minskade utgifter uppgick budgetunderskottet 2005 till 5,4 % av BNP. Statsskulden uppgår samtidigt till omkring 188 % av BNP, varför en fortsatt stram finanspolitik är nödvändig.

Osäkerheten om inflationen har ökat

Efter sju år av deflation har både inflationen och kärninflationen varit positiv hittills under året. En del åtgärder har därför vidtagits i riktning mot en mer normaliserad penningpolitik. I mars i år upphörde de s.k. likviditetsinjektionerna och i mitten av juli höjdes styrräntan till 0,25 % efter att ha varit noll sedan början av 2001. Även om mycket pekar mot att deflationsperioden är över har dock osäkerheten om prisutvecklingen ökat.

Ett nytt kärninflationsmått har införts, med andra vikter i varukorgen, som visar att inflationen i augusti uppgick till 0,3 %. Samtidigt är inflationsförväntningarna fortfarande låga. Penningpolitikens fortsatta utformning kommer att vara en av de största utmaningarna de närmaste åren för Bank of Japan. Det kommer att bli en svår balansakt att höja räntan utan att deflationen väcks till liv och åter tar ett tillväxtdämpande grepp om den japanska ekonomin.

Sammantaget väntas BNP-tillväxten i Japan uppgå till 3,0 % 2006. Nästa år dämpas tillväxten och väntas uppgå till 2,5 %. Åren 2008 och 2009 väntas BNP växa med 2,0 % respektive 1,7 %.

Kina växer så det knakar

I Kina växte BNP med 9,9 % 2005 och under det första halvåret i år har tillväxten fortsatt att visa höga tillväxttal. För Kinas del har den starka tillväxten både drivits av en stark inhemska efterfrågan och en mycket god exportutveckling. På grund av något svagare tillväxt i Förenta staterna väntas exporten dämpas något nästa år. Exporttillväxten väntas dock vara stark på grund av att de relativt goda tillväxtutsikterna i euroområdet, Japan och övriga Asien. Dessutom finns det inga signaler från de kinesiska myndigheterna som tyder på att den kinesiska valutan kommer att apprecieras i snabbare takt än hittills och därigenom markant försämra företagens konkurrensvillkor.

Tillväxten i Kina har också drivits av en mycket stark tillväxt i de privata investeringarna. Det har ökat risken för överinvesteringar och en större andel dåliga lån. Penningpolitiken har därför stramats åt och vissa administrativa åtgärder för att minska utlåningen har vidtagits. Även om dessa åtgärder sannolikt ger en viss dämpande effekt på investeringstillväxten bedöms investeringarna att växa i mycket god takt både i år och nästa år. Investeringstiljan påverkas i hög grad av industriföretagens vinster, som ökade med 25 % under årets fem första månader jämfört med samma period 2005.

Den privata konsumtionstillväxten har varit mycket hög i Kina jämfört med många andra länder, men har på grund av det höga sparandet svårt att växa i den takt det finns potential för. Enligt vissa bedömare uppgår sparkvoten till

Stark asiatisk tillväxt trots dämpning i Förenta staterna

Trots att efterfrågan från Förenta staterna matas som en effekt av en svagare konsumtionstillväxt framöver väntas den globala tillväxten fortsätta att växa starkt. Huvudskälet är att allt fler regioner och länder i världen växer starkt just nu. Detta gäller framförallt många asiatiska länder där framförallt Kina och Indien har bidragit till detta en längre tid. I Asien uppgick den genomsnittliga tillväxten (exklusive Japan) under perioden 2001-2005 till 7,3 %. Men även i Latinamerika och Afrika har tillväxten varit hög de senaste åren.

Den starka tillväxten i Asien har medfört att världens samlade produktion av varor och tjänster har omfördelats. En allt större del av produktionen sker i Asien, medan framförallt euroområdet andel av global BNP (beräknad i termer av s.k. köpkraftskorrigerad BNP) har minskat. Asiens andel av global BNP har vuxit från 20 % 1980 till drygt 36 % 2005. Euroområdets motsvarande andel har sjunkit från 20 % till 15 %. Förenta staternas andel har varit förhållandevis stabil de senaste 25 åren och ligger nu på omkring 20 % jämfört med 21 % i början av 1980-talet. En viktig anledning till Asiens frammarsch är Kina som länge har varit ett starkt draglok för den ekonomiska tillväxten i Asien. Kinas andel av världens samlade BNP har vuxit från 3 % i början av 1980-talet till omkring 15 % 2005. Även Indien har vuxit i betydelse i takt med den goda tillväxten.

Omfördelningen av produktionen har skett samtidigt som en allt större del av den totala efterfrågan i världen kommer från Asien. I början av 1980-talet stod Asien för omkring 9 % av den globala importefterfrågan. Idag uppgår motsvarande andel till drygt 20 %. Bara det faktum att en allt större andel av efterfrågan i världen kommer från Asien medför att den globala tillväxten inte är lika känslig för efterfrågeförändringar i andra regioner.

Framförallt är det Kina som har nyckelrollen för hur Asien utvecklas och i vilken utsträckning regionen kan bära en del av det globala efterfrågebortfallet från Förenta staterna. Kina har blivit den viktigaste exportmarknaden för många av de asiatiska länderna. Kina importerar insatsvaror från andra asiatiska länder till olika produkter, exempelvis IT-utrustning och hemelektronik, som sätts samman i Kina för vidare transport till länder utanför Asien. Historiskt har därför im-

porten till Kina varit starkt korrelerad med exporten. Minskad import av konsumtionsvaror från Förenta staterna ger dock en relativt begränsad effekt på Kinas export. Kinas export till Förenta staterna har visserligen ökat, men produkter med högre förädlingsvärde (maskiner och bilar), har ökat i betydelse jämfört med produkter med lägre förädlingsvärde (kläder och skor). Dessutom är det övriga Asien som är Kinas viktigaste exportmarknad. Omkring 45 % av exporten går till övriga Asien, medan Förenta staterna står för omkring 20 % av exporten. Konsumtionen i Förenta staterna föll kraftigt även 2000-2001, men då sammanföll dämpningen i konsumtionstillväxten med ett globalt investeringsras i alla de stora regionerna i samband med att IT-bubblan sprack. Trots detta uppgick BNP-tillväxten Kina till i genomsnitt 7,8 % under den här perioden.

En annan orsak till Kinas betydelse är den starka inhemska efterfrågan, vilken har bidragit mest till tillväxten i Kina. Både investerings- och konsumtionstillväxten har varit stark och bidragit till att den inhemska efterfrågan i genomsnitt stod för nästan 90 % av BNP-tillväxten under perioden 1993-2003. Under de sista två åren har visserligen nettoexporten bidragit mer till tillväxten, men det är fortfarande den inhemska efterfrågan som ger det absolut största bidraget. Dessutom har importen ämnad för den inhemska efterfrågan successivt ökat i betydelse jämfört med importen till sammansättningsindustrin.

Japan och Indiens roll skall dock inte underskattas. I Japan växer den inhemska efterfrågan starkt, framförallt som en effekt av en mycket bra investeringsutveckling men även på grund av god konsumtionstillväxt. Dessutom har importen som andel av BNP ökat under senaste tio åren. I Indien har den inhemska efterfrågan och framförallt den privata konsumtionen varit den drivande motorn för tillväxten. Det har drivit upp importen som numera utgör omkring 20 % av BNP.

Sammantaget ger den goda inhemska efterfrågan i Kina, Japan och Indien bra förutsättningar för fortsatt hög importtillväxt till dessa länder. Det gynnar framförallt övriga Asien, men även länder där Asien är en viktig exportregion kan dra fördel av detta.

omkring 25-30 % vilket till stor del beror på att Kina saknar ett fungerande välfärdssystem. Dessutom lever fortfarande ca 10 % av befolkningen i extrem fattigdom. Ett av målen enligt det senaste femårsprogrammet för perioden 2006–2010 är därför en mer balanserad tillväxt.

Den privata konsumtionen ska växa snabbare och ska istället för investeringarna vara den viktigaste efterfrågekomponenten framöver. Sammantaget bedöms tillväxten vara fortsatt hög i år och nästa år.

Även Indien växer starkt

BNP-tillväxten i Indien uppgick till 8,5 % 2005. I Indien är det framförallt den privata konsumtionen och de fasta investeringarna som har drivit tillväxten de senaste fem åren. Detta tillväxtmönster bedöms hålla i sig under prognosåren. Nettoexporten bedöms enligt tidigare mönster bidra negativt till tillväxten. Exporten, som steg med 18 % 2005, väntas visserligen fortsätta att växa i god takt, men den goda konsumtions- och investeringstillväxten driver upp importen på samma sätt som under tidigare år.

Sammantaget bedöms tillväxten för innevarande och nästa år i stort sett ligga i nivå med 2005. Eventuellt dämpas tillväxten något som en effekt av en något stramare penningpolitik. Inflationen har stigit under början av 2006 och i juni höjdes därför styrräntan till den högsta nivån på fyra år. Indiens stora utmaningar är bland annat utbyggnad av infrastruktur samt att tillgodose en fungerande och effektiv energiförsörjning.

1.4 Förutsättningar för svensk export

Förutsättningarna för svensk export styrs av styrkan i den internationella konjunkturen och framför allt av efterfrågan i för Sverige viktiga exportregioner. Dessutom bestäms förutsättningarna för svensk varuexport även av den internationella efterfrågans varusammansättning.

Världsmarknadsefterfrågan

Med en starkare global tillväxt följer vanligtvis också en högre efterfrågan på svenska exportprodukter. Utvecklingen för svensk export kan

emellertid skilja sig från importtillväxten i världen. Om importen i huvudsak ökar i regioner som är relativt stora importörer av svenska varor förväntas svensk export växa starkare än den samlade importefterfrågan i världen.

För att bedöma utsikterna för svensk export görs en prognos för den s.k. världsmarknadsefterfrågan, dvs. den handelsvägda importefterfrågan på varor och tjänster som de svenska exportföretagen möter.

Tabell 1.2 Sveriges största varuexportmarknader och deras andel av världs BNP

Region/Land	Andel av varuexportmarknad	Andel av världs-BNP
Euroområdet	39,1	15,2
Norden, exklusive Sverige	20,2	0,9
Förenta staterna	11,6	20,3
Storbritannien	7,9	3,1
Japan	2,2	6,6
Asien, exklusive Japan	9,4	29,4

Anm.: Andelarna av världs-BNP är viktade i PPP-termer.
Källor: Statistiska centralbyrån och IMF.

Euroområdet är Sveriges viktigaste exportregion dit knappt 40 % av varuexporten går (se tabell 1.2). Exportandelen till de nordiska länderna uppgår till drygt 20 % medan Förenta staterna står för nästan 12 % av svensk varuexport. Euroområdets och Nordens vikt i global BNP är dock betydligt lägre. Trots Asiens relativt stora andel av global ekonomi går endast ca 10 % av svensk varuexport till Asien.

Sett ur ett historiskt perspektiv har exportandelen till bl. a Indien, Kina, Ryssland, Polen och Förenta staterna ökat medan exportandelen till bl. a Tyskland och Storbritannien har minskat. Exportandelen till de nordiska länderna har varit relativt konstant under de senaste tio åren.

Hög världsmarknadsefterfrågan i år, dämpning nästa år

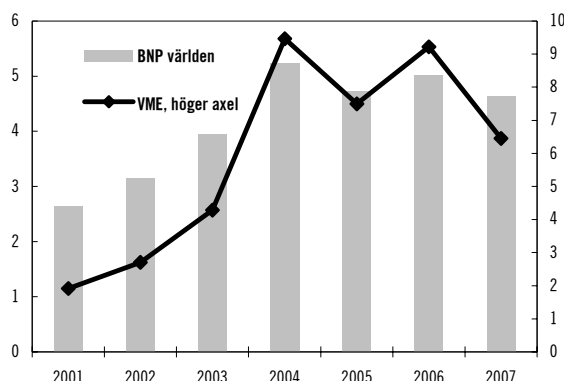
Den globala konjunkturen försvagades tillfälligt under andra halvåret av 2004 och första halvåret av 2005. Från och med det andra halvåret av 2005 har både tillväxten i världen och efterfrågan på svensk export förstärkts. BNP-tillväxten i världen förväntas uppgå till 5,0 % i år och världsmarknadsefterfrågan beräknas öka med 9,2 %. Ökningstakten i världsmarknadsefterfrågan tilltar mer än ökningstakten av BNP i världen mellan 2005 och 2006 (se diagram 1.16). Det

förklaras främst av en hög tillväxt i euroområdet, se avsnitt 1.2, och en fortsatt mycket god tillväxt i de nordiska länderna. BNP-tillväxten i Norden, exklusive Sverige, beräknas till hela 3,2 % i år. Tillväxten i de nordiska länderna drivs både av en stark inhemsk efterfrågan och av en exporttillväxt som gynnas av den starka internationella konjunkturen.

Nästa år förväntas BNP-tillväxten i världen dämpas något jämfört med i år, till 4,6 %. Världsmarknadsefterfrågan beräknas öka med 6,5 % 2007, vilket är en tydlig försvagning jämfört med i år. Mellan 2006 och 2007 dämpas tillväxten av världsmarknadsefterfrågan mer än BNP-tillväxten i världen (se diagram 1.16). BNP-tillväxten i världen hålls uppe av en stark tillväxt i länder utanför OECD. Importefterfrågan i för Sverige viktiga exportregioner, t ex euroområdet och de nordiska länderna, väntas dock att försvagas 2007 jämfört med 2006. I Norden, exklusive Sverige, dämpas BNP-tillväxten betydligt nästa år, till 2,4 %.

Diagram 1.16 BNP världen och världsmarknadsefterfrågan, VME

Procentuell förändring

Källor: IMF, OECD och Finansdepartementet.

Stark investeringskonjunktur har gynnat svensk export

Svensk varuexport domineras i hög grad av investerings- och insatsvaror och gynnas därför relativt mycket av en stark global investeringsuppgång (se tabell 1.3).

Investeringsvaror tenderar att ha ett större tjänsteinnehåll jämfört med insatsvaror och konsumtionsvaror. Till exempel ökar efterfrågan på IT-tjänster när efterfrågan på teleprodukter ökar. Vid en internationell investeringsuppgång ökar därmed även efterfrågan på svensk tjänsteexport.

Den globala investeringsdrivna tillväxten har bidragit till en stark världsmarknadsefterfrågan under de senaste åren. Investeringsuppgången har dessutom varit samordnad i ett antal för Sverige viktiga exportregioner.

Investeringskonjunkturen viker i euroområdet och i Norden 2007

Svensk export är till största del beroende av importefterfrågan i euroområdet och i de nordiska länderna. Dessutom får svängningar i investeringskonjunkturen stort genomslag på importefterfrågan på svensk export.

Som nämnts i avsnitt 1.2 väntas en fortsatt hög investeringskonjunktur i euroområdet året ut. Investerings- och industrikonjunkturen i euroområdet förutses dock kulminera under innevarande år. Försämrade exportutsikter och en mindre expansiv penningpolitik förutses dämpa efterfrågan på investerings- och insatsvaror i euroområdet under 2007.

Även i de nordiska länderna är efterfrågan på investerings- och insatsvaror mycket hög under innevarande år. En förbättrad industri- och investeringskonjunktur i Danmark och Finland har skapat en stark importefterfrågan på investerings- och insatsvaror. I Norge har det höga oljepriset lett till en mycket stark investeringstillväxt inom sektorer relaterade till utvinning av olja. Det har bidragit till en stark importefterfrågan på både investerings- och insatsvaror. Importefterfrågan på investerings- och insatsvaror i Danmark och Finland väntas mattas mot bakgrund av en försämrade global efterfrågan framöver och en mindre expansiv penningpolitik. Importtillväxten av dessa varor förutses dämpas relativt kraftigt 2007 jämfört med de höga tillväxttalen under 2006.

Tabell 1.3 Varuexportandelar

Andel av total varuexport 2005

	Mdkr	Andel, %
Investeringsvaror	395	40,6
Insatsvaror	392	40,3
varav energivaror	53	5,4
Konsumtionsvaror	171	17,6
Övriga varor	15	1,5
Totalt	974	100

Källa: Statistiska centralbyrån.

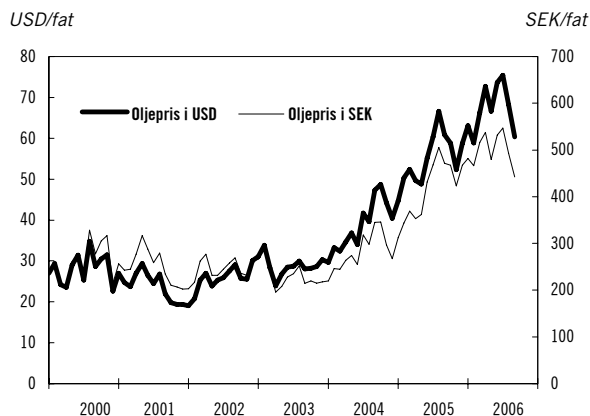
Även i Norge väntas en betydande dämpning av investeringstillväxten ske under nästa år. Dämpningen beror i stor utsträckning på att investeringar relaterade till oljenäringsen utvecklas svagt.

Den försvagade investeringskonjunkturen i euroområdet och de nordiska länderna verkar dämpande på importefterfrågan på svenska investerings- och insatsvaror under 2007.

1.5 Oljepriset

Oljepriset steg till nya rekordnivåer under sommaren (se diagram 1.17). Till prisuppgången bidrog ökade spänningar mellan Iran och västvärlden samt konflikten i Libanon. Även produktionsstörningar i Nigeria, Irak och Alaska bidrog till att pressa oljepriserna uppåt. Brentoljan noterades som högst till nära 80 dollar per fat i början av augusti 2006. Den senaste tiden har oljepriset fallit tillbaka markant. Bidragande är en stabilisering av situationen i Mellanöstern, en lugn orkansäsong i Förenta staterna, signaler om svagare efterfrågetillväxt samt välfyllda lager av råolja och petroleumprodukter.

Diagram 1.17 Pris på Brentolja

Källa: Reuters.

I ett längre perspektiv har oljepriset stigit markant sedan 2004. Flera faktorer ligger bakom den kraftiga oljeprisuppgången. Produktionskapaciteten har vuxit relativt långsamt under 2000-talet samtidigt som efterfrågan på olja vuxit starkt de senaste åren. Ledtiderna är långa inom oljeindustrin. Det dröjer omkring 5–7 år för att ett ihållande högt oljepris ska leda till färdigställda investeringar i ny oljeproduktion.

De senaste årens starka internationella konjunktur har bidragit till en ökad efterfrågan på

olja. Bland annat har Kina och Indien trätt fram som betydande nettokonsumenter av olja vilket lett till att reservkapaciteten, dvs. skillnaden mellan potentiellt utbud och faktisk efterfrågan, har minskat. Oljepriset har därmed blivit alltmer känsligt för utbudsstörningar och osäkerhet i oljeproducerande regioner.

Därtill har även raffinaderiernas oförmåga att omvandla råolja av sämre kvalitet till renare petroleumprodukter bidragit till prisuppgången på olja. Raffinaderikapaciteten förväntas dock moderniseras och byggas ut, särskilt efter 2009 då mycket ny kapacitet tas i bruk i OPEC-länderna och i Asien.

Mycket talar för att den globala reservkapaciteten på oljemarknaden kommer att öka framöver. De senaste årens oljeprisuppgång har ökat investeringarna i såväl nya som mer mogna oljefält. Här bidrar bl.a. ökad oljeprospektering och teknikutveckling till att nya oljekällor blir tillgängliga och att utvinningsgraden kan höjas i både nya och mer mogna fält. På efterfrågesidan väntas det höga oljepriset tillsammans med en något svagare internationell konjunktur bidra till att dämpa efterfrågan på olja. Utbudet av råolja förväntas därför växa snabbare än efterfrågan under de närmaste åren, vilket medför att reservkapaciteten ökar. Då reservkapaciteten stiger förväntas även riskpremien, och därmed oljepriset, pressas nedåt. Prisnedgången begränsas dock av fortsatt geopolitisk oro, risk för framtida produktionsstörningar och ökade kostnader för oljeutvinning. Oljepriset bedöms uppgå till 60 dollar per fat i december 2006 och till 55 dollar per fat i december 2007. Vid slutet av 2008 och 2009 väntas oljepriset vara 50 dollar per fat.

En allt större andel av produktionen sker i politiskt instabila länder och osäkerheten i bedömningen av oljepriset är fortsatt stor. Förändringar i global tillväxt, oväntade produktionsstörningar och geopolitiska spänningar har potential att kraftigt påverka oljepriset.

2 Finansiella marknader

Den senaste tiden har utvecklingen på de finansiella marknaderna präglats av osäkerhet kring den amerikanska konjunkturen. Signaler om en avmattning i Förenta staterna har bidragit till en nedgång i de internationella obligationsräntorna. Mot bakgrund av en svagare konjunkturutveckling bedöms den amerikanska centralbanken (Federal Reserve) avsluta åtstramningen och under 2007 väntas de sänka styrräntan. Den svenska Riksbanken och den europeiska centralbanken (ECB) väntas dock fortsätta att strama åt penningpolitiken. Även den japanska centralbanken (Bank of Japan) väntas fortsätta att höja styrräntan, dock i en långsam takt.

På valutamarknaden har förväntningar om framtida ränteskillnader mellan länder varit styrande. Dollarn stärktes kraftigt under 2005 som en följd av bland annat ett högre ränteläge jämfört med omvärlden och stora kapitalinflöden. Under 2006 har förväntningar om minskade ränteskillnader bidragit till att dollarn försvagats medan kronan stärkts. I takt med att ränteskillnaderna mellan Sverige och omvärlden minskar väntas kronan stärkas ytterligare.

För Sveriges del innebär högre räntor och starkare krona en åtstramning av de monetära förhållandena. Det sker dock från en expansiv nivå och ränteläget kommer att fortsätta vara lågt framöver. Sammantaget innebär det fortsatt relativt expansiva monetära förhållanden för svensk ekonomi.

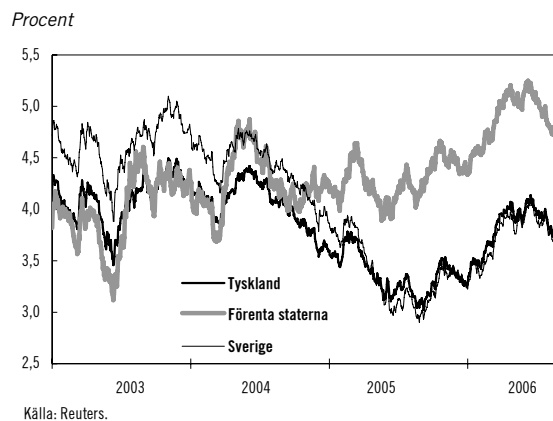
2.1 Utvecklingen i omvärlden

Obligationsräntorna är allttjämt låga

De internationella obligationsräntorna har stigit sedan ett år tillbaka. Bidragande till ränteuppgången har varit en stark internationell konjunktur, ökat internationellt inflationstryck och därmed förväntningar om en stramare penningpolitik.

Sedan mitten av sommaren har dock en ökad osäkerhet om den amerikanska konjunkturen medfört en nedgång i obligationsräntorna. I och med det har en betydande del av ränteuppgången raderats ut och obligationsräntorna är i ett historiskt perspektiv allttjämt relativt låga i förhållande till den starka internationella konjunkturen.

Diagram 2.1 10-åriga obligationsräntor i Tyskland, Förenta staterna och Sverige

Flackare avkastningskurvor

De korta räntorna har stigit mer än de långa, vilket har lett till att avkastningskurvorna⁴ blivit flackare. I Förenta staterna är 10-årsräntan lägre än obligationsräntor med kort löptid, vilket innebär att avkastningskurvan har en negativ lutning. Detta har historiskt ofta signalerat en annalkande konjunkturedgång.

Det är dock osäkert om det historiska sambandet gäller i dag, då det finns flera strukturella förklaringar till de låga obligationsräntorna. En förklaring är nya regelverk för pensionsbolag som har inneburit en ökad efterfrågan på långa obligationer. Sannolikt har även ett ökat förtroende för centralbankernas inflationsmål bidragit till att terminspremien fallit, dvs. investerare kräver mindre betalt för att hålla långa obligationer eftersom man gör bedömningen att variationen i inflationen har minskat. Låga obligationsräntor kan också ha sin förklaring i kapitalflöden från främst oljeproducerande länder och asiatiska centralbanker. Höga oljepriser har bidragit till stora inkomster för de oljeproducerande länderna som i stor utsträckning har investerats på den internationella obligationsmarknaden. Dessutom har ett ökat globalt nettosparande sannolikt bidragit till lägre obligationsräntor. Sparandet har framförallt ökat bland nyligen industrialiserade asiatiska länder och andra snabbväxande ekonomier.

⁴Avkastningskurvan beskriver förhållandet mellan räntor på statsskuldväxlar och obligationer med olika löptid.

På senare tid har centralbankerna höjt de korta räntorna, vilket också förklarar avkastningskurvornas flacka utseende.

De europeiska och japanska obligationsräntorna väntas stiga framöver mot bakgrund av en stark ekonomisk utveckling, ökat resursutnyttjande, stigande inflation och högre korta räntor. Det finns flera faktorer som talar för en generell högre internationell räntenivå på sikt. Globaliseringen har bidragit till ett ökat utbud av arbetskraft i världsekonomin. Denna arbetskraft kommer att kräva ökade investeringar, vilket bedöms bidra till stigande räntor. Dessutom väntas det höga sparandet i asiatiska länder minska allteftersom inkomsterna stiger och de sociala skyddsnetten byggs ut.

I prognosen förväntas den 10-åriga amerikanska obligationsräntan uppgå till 4,80 % i december 2006 och 4,80 % vid utgången av 2007. Den tyska motsvarigheten bedöms uppgå till 3,85 % i december 2006 och 4,15 % i slutet av 2007.

ECB fortsätter strama åt – Fed klara

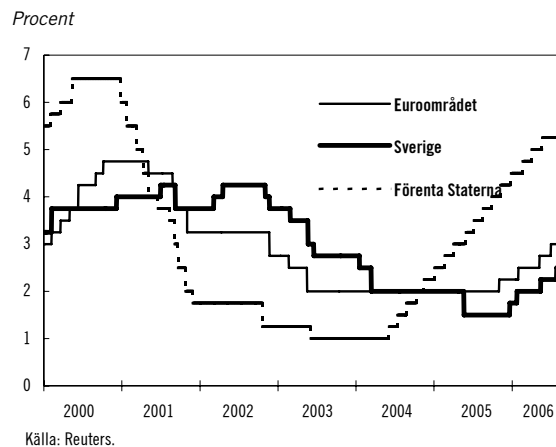
Den amerikanska centralbanken höjde styrräntan med 0,25 procentenheter vid varje möte mellan juni 2004 och juni 2006. Fram till mitten av sommaren var de flesta bedömare inställda på att Federal Reserve skulle fortsätta att strama åt penningpolitiken. En tydlig dämpning av den amerikanska tillväxten har dock bidragit till att Federal Reserve, vid sina två senaste möten, har valt att behålla räntan oförändrad. Den amerikanska centralbanken står inför ett dilemma; samtidigt som flera tecken tyder på att realekonomin bromsar in så är inflationstrycket fortsatt högt. I prognosen väntas signaler om en svagare ekonomisk utveckling vara avgörande för Federal Reserves agerande. Bedömningen är att den amerikanska styrräntan ligger kvar på 5,25 % året ut och att den uppgår till 4,50 % i slutet av 2007.

Den europeiska centralbanken valde i december 2005 att inleda en åtstramning av penningpolitiken. Styrräntan har sammantaget höjts med 1,25 procentenheter till 3,0 %. Bakgrunden till den stramare penningpolitiken är att ECB:s målvariabler för penningpolitiken, inflation och penningmängdstillväxt, legat över målen. ECB:s bedömning är att inflationen kommer att fortsätta att överstiga målet under 2007. En ihållande hög inflation riskerar få till följd att hushållens

inflationförväntningar stiger och tilltron till inflationsmålet försvagas, vilket i sin tur kan leda till högre löneökningar. Penningmängden fortsätter också att växa snabbt, bl.a. på grund av en stark tillväxt i utlåning till hushållen. Samtidigt har den europeiska konjunkturen stärkts under den senaste tiden, vilket talar för en fortsatt höjning av den europeiska styrräntan. ECB har den senaste tiden signalerat att man avser att successivt höja styrräntan mot en mer neutral nivå. Prognosen för styrräntan är 3,5 % vid utgången av 2006, en nivå som väntas kvarstå till utgången av 2007.

Den japanska centralbanken, Bank of Japan, höjde i somras styrräntan med 0,25 procentenheter. Därmed var en period på fem år med nollränta över. Bakgrunden till höjningen var framförallt att deflationsperioden bedöms vara över i och med att kärninflationen hade ökat under ett halvårs tid. Dessutom hade den reala ekonomin under en tid visat på en förhållandevis stark utveckling. Trots att Bank of Japan höjt styrräntan så är realräntan alltjämt svagt negativ till följd av att deflationen har upphört. Dessutom ökar bankernas utlåning igen efter att ha minskat i nästan tio år. Prognosen är att den japanska centralbanken kommer att fortsätta att höja styrräntan, om än i en långsam takt.

Diagram 2.2 Styrräntor i euroområdet, Sverige och Förenta staterna

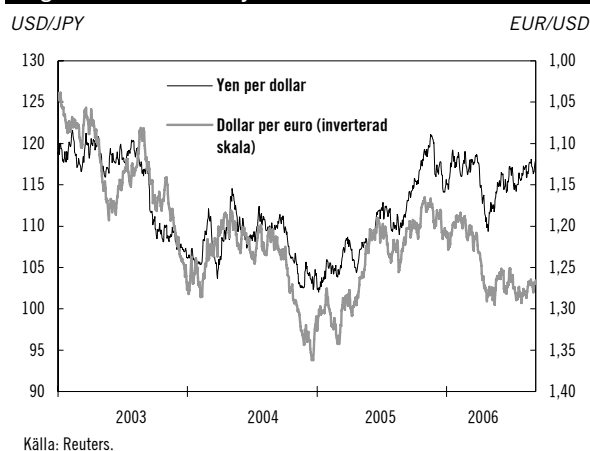
Dollarförsvagningen väntas fortsätta

Dollarn har successivt försvagats sedan i vintras. Valutamarknaden fortsätter att fokusera på faktiska och förväntade ränteskillnader mellan olika valutaområden. Dollarförsvagningen inleddes i samband med ECB:s första räntehöjning i december 2005, vilken bidrog till att skifta

marknadens fokus. Innan dess hade en vidgad styrräntedifferens mellan Förenta staterna och euroområdet bidragit till en förstärkning av dollarn.

Bedömningen är att dollarförsvagningen kommer att fortsätta. I takt med att tillväxt- och ränteskillnader minskar kommer underliggande faktorer, som Förenta staternas stora bytesbalansunderskott, att komma alltmer i fokus. I prognosen förväntas dollarn försvagas till 1,30 mot euron och 115 mot yenen vid utgången av 2006. I december 2007 förväntas dollarn noteras till 1,35 mot euron och 110 mot yenen.

Diagram 2.3 Dollar mot yen och euro

Stark utveckling på börserna

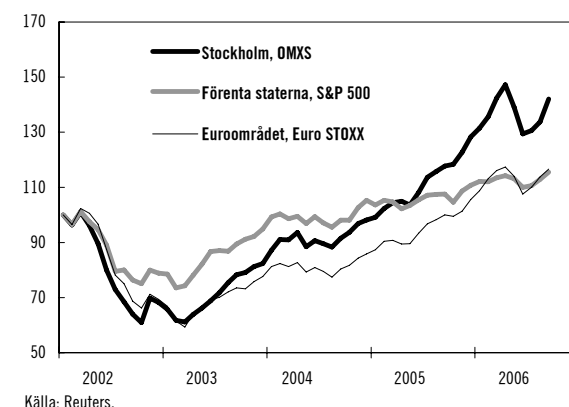
De stora internationella börsindexen har fortsatt uppåt och har nu stigit i nästan fyra år. En ökad osäkerhet noterades under inledningen av sommaren då börskurserna sjönk kraftigt. Bidragande till nedgången var framförallt en oro för att Federal Reserve skulle fortsätta att strama åt penningpolitiken. Under sensommaren har dock oron för höjda räntor minskat samtidigt som företagets vinstutveckling varit fortsatt god. Det har bidragit till att börserna återigen börjat stiga.

Rapporterna för andra kvartalet 2006 var överlag något starkare än analytikerna väntat sig. Konsensusbedömningen på marknaden är att bolagens vinster kommer att fortsätta växa i en stark om än avtagande takt. Mot bakgrund av den realekonomiska prognosen med en fortsatt relativt god konjunktur är börsvärderingen rimlig. P/E-talen (Price/Earnings), som relaterar en akties pris till företagets vinst per aktie, är på relativt låga nivåer i såväl USA som Europa och börserna är fortfarande lågt värderade i förhållande till obligationsmarknaden. Fortsatt höga

råvaru- och energipriser samt stigande ränte- och arbetskraftskostnader riskerar dock att pressa bolagens marginaler på längre sikt. Till det kommer en viss ökad risk för en mer markant avmattning i den amerikanska konjunkturen (se fördjupningsruta på sidan 15).

Diagram 2.4 Börsutvecklingen i euroområdet, Förenta staterna och Sverige

Index 2002-01-01=100

2.2 Utvecklingen i Sverige

Den svenska 10-åriga obligationsräntan har stigit med ca 0,7 procentenheter sedan bottenivån för omkring ett år sedan. Utvecklingen har varit i linje med den för internationella obligationsräntor. Mot bakgrund av den starka konjunkturen är dock obligationsräntorna fortfarande på låga nivåer.

Diagram 2.5 Skillnad mellan 10-åriga obligationsräntor i Sverige och Tyskland

Räntepunkter

Den svenska 10-årsräntan har sedan maj 2005 varit lägre än den tyska motsvarigheten. I ett historiskt perspektiv är detta ovanligt. Förhål-

landet förklaras främst av att den svenska styrräntan varit lägre än den för euroområdet under denna tidsperiod. Men en del av förklaringen står även att finna i det nya regelverket för pensionsfonderna som inneburit en ökad efterfrågan på långa svenska obligationer. Samtidigt är den svenska statsskulden krympande och förhållandevis liten, vilket innebär att utbudet av långa statsobligationer är begränsat.

I prognosen förutses att svenska obligationsräntor kommer att stiga i år och nästa år i takt med att de lediga resurserna i ekonomin minskar och penningpolitiken blir allt mindre expansiv. Svenska obligationsräntor väntas stiga något mer än de tyska när styrränteskillnaden gentemot euroområdet successivt minskar. Obligationräntedifferensen mot Tyskland väntas bli positiv under 2007. Prognosen för den tioåriga svenska obligationsräntan är 3,80 % i december 2006 och 4,20 % i december 2007. Vid slutet av medelfriståret 2009 väntas räntan uppgå till 4,35 %.

Riksbanken upprätthåller inflationsmålet

Riksbanken har under året inlett en åtstramning av penningpolitiken. Styrräntan har höjts från 1,5 % till 2,5 % och ytterligare åtstramningar väntas framöver. Svensk ekonomi visar på en tydlig styrka och tillväxten har den senaste tiden varit klart högre än den potentiella. Samtidigt har den reala styrräntan sjunkit något sedan inledningen av 2006, trots Riksbankens räntehöjningar, till följd av att inflationen har stigit mer än den korta räntan. Inflationen ligger dock alltjämt under Riksbankens mål. Det underliggande inflationstrycket väntas också vara fortsatt lågt framöver (se avsnitt 4.3 om inflationen).

På senare tid har dock ledamöter i Riksbankens direktion uttryckt en oro för att Riksbankens prognosmodeller för inflationen inte fångar upp konsekvenserna av den starka realekonomiska utvecklingen. De har även breddat sin analysram. Prognoshorisonten för inflationen kan under vissa omständigheter förlängas utöver den normala tidshorisonten på två år. Dessutom är den allmänna tolkningen av Riksbankens kommunikation att direktionen numera fäster större vikt än tidigare vid tillgångspriser och hushållens skuldsättning. Riksbanken har på senare tid uttryckt en ökad oro för den starka kreditillväxten och de stigande huspriserna. En utveckling som, enligt

en del direktionsledamöter, på sikt riskerar att skapa instabilitet och påverka realekonomi och inflation. Riksbanken signalerar också att styrräntan bör höjas mot en mer neutral nivå, vilken, enligt den, bedöms ligga mellan 3,5 och 5 %.

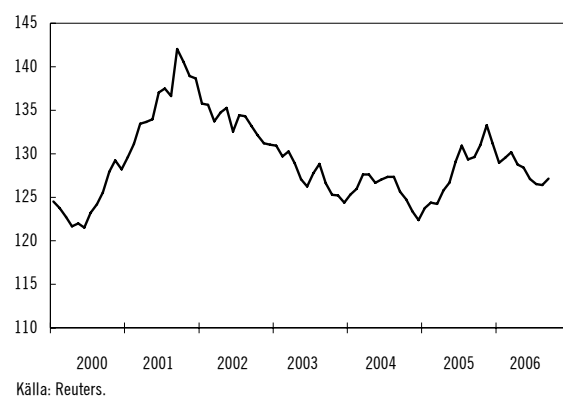
I denna prognos bedöms reporäntan successivt höjas under fortsättningen av 2006 och 2007. En fortsatt sysselsättningsökning väntas bidra till högre löneökningstakt och ett ökat resursutnyttjande. Dessutom bidrar tilltagande hyresökningar till stigande inflation. Prognosen för reporäntan är 3,00 % i december 2006 och 3,75 % i december 2007. Vid slutet av 2008 bedöms styrräntan uppgå till 3,75 % och vid utgången av 2009 väntas styrräntan vara 4,00 %

Kronan fortsätter att stärkas

Kronan har stärkts mot både dollarn och euron under 2006. Den främsta anledningen till den starka utvecklingen är förväntningar om en stramare penningpolitik i Sverige. Den förväntade ränteskillnaden mot omvärlden har minskat, vilket bidragit till att kronan har stärkts.

Riksbanken bedöms vara en av de centralbanker som höjer styrräntan mest fram t.o.m. december 2007. Den svenska reporäntan kommer under loppet av nästa år att bli högre än ECB:s styrränta, vilket bidrar till att underliggande faktorer väntas komma i fokus. Det svenska bytesbalansöverskottet är betydande, statsfinanserna stabila och den ekonomiska tillväxten är god. Prognosen för den handelsviktade växelkursen, TCW-index, är 126 i december 2006 och 123 i december 2007. Vid slutet av medelfriståren 2008 och 2009 förväntas TCW-index uppgå till 122.

Diagram 2.6 TCW-index

Fortsatt uppgång på Stockholmsbörsen

Stockholmsbörsen har fortsatt att stiga efter en tillfällig tillbakagång under början av sommaren (se avsnitt 2.1 stark utveckling på börserna). Den främsta anledningen till den goda börsutvecklingen är kraftigt stigande bolagsvinster.

Bolagsrapporterna för andra kvartalet var något starkare än väntat och vinsterna steg med omkring 20 procent. Basindustrin, dvs. skog, stål och mineraler, hade den starkaste vinstutvecklingen följt av verkstadsbolagen. Den enda sektor som noterade försämrade vinster var IT-sektorn, där bl.a. Ericsson ingår. Den allmänna bedömningen bland analytiker är att vinsterna kommer att fortsätta växa men i en avtagande takt. Vinsttillväxten för bolagen på Stockholmsbörsen väntas, enligt analytikernas genomsnittsprognos, bli ca 15 % i år, ca 9 % nästa år och omkring 7 % 2008⁵. Generellt kan sägas att en avmattning i vinsttillväxten indikerar att en period med svagare investeringstillväxt är att vänta (se avsnitt 3.2 om investeringarna).

Förutsättningar för svensk ekonomi

Utvecklingen på de finansiella marknaderna får effekt på svensk ekonomi genom att hushållens och företagens agerande påverkas av bl.a. räntenivån och växelkursen. Stigande tillgångspriser, t.ex. på aktier och bostäder, påverkar också hushållens konsumtion. Ett positivt börsklimat inverkar även positivt på bolagens kapitalförsörjning, vilket kan bidra till ökade investeringar. Bedömningen är att de finansiella förhållandena stramas åt, men att de ändå kommer att vara relativt expansiva under återstoden av 2006 och 2007. Realräntorna är låga och växelkursen bedöms fortfarande vara relativt svag. Historiskt sett är ökningen i hushållens upplåning hög och penningmängden växer snabbt. Detta är delvis ett resultat av den alltjämt expansiva penningpolitiken och bidrar till en stark efterfrågeutveckling i svensk ekonomi.

Tabell 2.1 Ränte- och valutakursantaganden

Värde vid respektive års slut

	2005	2006	2007	2008	2009
Reporänta	1,50	3,00	3,75	3,75	4,00
6-månadersränta	1,93	3,20	3,80	3,95	4,05
5-årsränta	3,16	3,70	4,10	4,20	4,25
10-årsränta	3,38	3,80	4,20	4,30	4,35
10-årsdiff. SEK-DEM	0,02	-0,05	0,05	0,10	0,15
6 mån. EURIBOR	2,60	3,65	3,65	3,80	3,80
TCW-index	131	126	123	122	122
EUR/SEK	9,44	9,20	9,00	8,90	8,90
USD/SEK	7,95	7,08	6,67	6,59	6,59
EUR/USD	1,19	1,30	1,35	1,35	1,35

Källor: Finansdepartementet och Reuters.

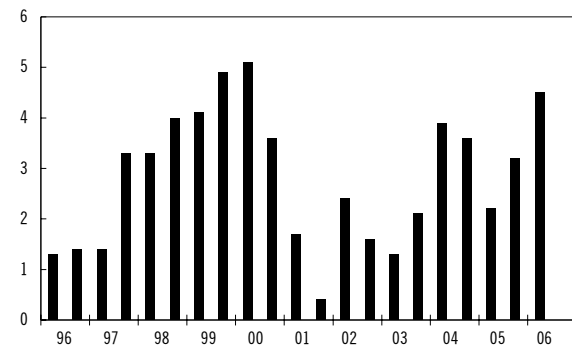
⁵ Källa: JCF.

3 Svensk efterfrågan och produktion

Under inledningen av 2006 har den svenska BNP-tillväxten varit mycket stark (se diagram 3.1). Enligt statistik från SCB ökade BNP med hela 4,5 % det första halvåret i år jämfört med motsvarande period 2005. Bakgrunden till utvecklingen är att efterfrågan i svensk ekonomi har växt på bred front. Exporten har efter en förhållandevis svag tillväxt det första halvåret 2005 återhämtat sig avsevärt, den starka investeringskonjunkturen har fortsatt att hålla i sig, och hushållens konsumtion har växt i god takt.

Diagram 3.1 BNP

Procentuell volymförändring jämfört med motsvarande halvår föregående år

Källa: Statistiska centralbyrån.

Hög BNP-tillväxt under prognosperioden

BNP-tillväxten dämpas framöver men blir ändå hög sett ur ett historiskt perspektiv. Bakom dämpningen, som får tydligast genomslag först nästa år, ligger bl.a. en inbromsning i investeringarna. De totala investeringarna har ökat sedan 2003, och inom tungt vägande branscher, såsom exempelvis industrin, företagstjänster och bostäder, har tillväxttakten stundtals varit mycket stark. Drivkrafterna bakom uppgången har bl.a. varit ett högt kapacitetsutnyttjande och gynnsamma finansiella förutsättningar i företagen. Dessa drivkrafter kvarstår, vilket talar för att nivån på investeringarna fortsätter att vara hög. Men i takt med att den nya produktionskapaciteten tas i bruk väntas investeringstillväxten i bl.a. industrimaskiner avta.

Dämpningen i BNP-tillväxten 2007 beror också på att exporttillväxten mattas. I år stärks emellertid efterfrågan på svenska produkter i utlandet, bl.a. till följd av återhämtningen inom det för svensk exportindustri mycket viktiga euro-

området. Detta bidrar till att varuexporten växer i god takt 2006. Den höga efterfrågan på svenska varor i utlandet utgör en primär drivkraft för den inhemska industriproduktionen och även för de industrinära företagstjänsterna som därmed väntas växa snabbt i år. Den för Sveriges del alltmer viktiga och snabbt växande tjänsteexporten bidrar också till att produktionen av företagstjänster ökar starkt 2006. Nästa år mattas den globala konjunkturen, vilket gör att både varu- och tjänsteexporten växer långsammare.

Tabell 3.1 Försörjningsbalans

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring				
		2005	2006	2007	2008	2009
Hushållens konsumtion	1 283	2,4	3,6	4,2	3,6	3,1
Offentlig konsumtion	728	0,7	1,4	1,5	1,0	0,6
Statlig	201	-1,5	0,5	0,0	0,1	0,4
Kommunal	527	1,6	1,7	2,0	1,3	0,7
Fasta bruttoinvesteringar	455	8,5	7,2	3,3	3,6	3,6
Lagerinvesteringar ¹	2	-0,2	-0,2	0,1	0,1	0,0
Export	1 299	6,4	8,3	6,4	6,1	5,9
Import	1 093	7,3	7,6	7,1	6,4	6,1
BNP	2 673	2,7	4,0	3,3	3,1	2,7
BNP, kalender-korrigerad	–	2,7	4,4	3,4	3,0	2,7

¹ Förändring uttryckt i procent av BNP föregående år.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Den avtagande tillväxttakten i investeringarna och exporten motverkas i viss utsträckning av en allt starkare konsumtionstillväxt i de svenska hushållen. Finanspolitiken bedöms bli svagt expansiv 2006 och neutral 2007, och trots en allt mindre expansiv penningpolitik framöver förväntas ränteläget bli fortsatt lågt. Sysselsättningen väntas öka snabbt, vilket bidrar till en hög tillväxttakt i hushållens disponibla inkomster. Hushållen har dessutom en god förmögenhetsställning i utgångsläget. Sammantaget talar detta för att tillväxttakten i hushållens konsumtion tilltar ytterligare under prognosperioden. Speciellt under 2007 väntas hushållskonsumtionen växa kraftigt, bl.a. till följd av i denna proposition föreslagna inkomstkattesänkningar. Den offentliga konsumtionen stiger främst inom kommunsektorn under prognosperioden och gynnas i huvudsak av starka kommunfinanser.

BNP fortsätter att stiga i god takt även efter 2007 då ekonomin går mot fullt resursutnyttjande

För åren efter 2007 görs ingen bedömning av konjunkturen utan beräkningarna för BNP-tillväxten bygger på bedömningar av hur stort det potentiella utbudet är, mätt som potentiell BNP. Potentiell BNP beräknas utifrån potentiell produktivitet och arbetskraftspotentialen.

BNP bedöms stiga snabbt 2006 och 2007. Trots det väntas det finnas lediga resurser i ekonomin 2007. Det kan också uttryckas som att det s.k. BNP-gapet är negativt. Att BNP-gapet fortfarande bedöms vara negativt 2007 innebär att faktisk BNP kan öka snabbare än den potentiella även efter 2007. BNP beräknas sammantaget stiga med 0,1 procentenhet mer än den potentiella tillväxten 2008 och 2009. Den potentiella tillväxttakten bedöms öka till följd av den ekonomiska politik som regeringen presenterar i denna proposition.

Exporttillväxten fortsätter att dämpas 2008 och 2009 till följd av en successivt lägre världsmarknadstillväxt samt en förstärkning av kronan under hela perioden 2006–2009. En lägre exporttillväxt leder till att även importtillväxten dämpas successivt.

Den inhemska efterfrågan fortsätter att stiga i god takt. Både hushållens konsumtion och investeringarna ökar något snabbare 2008 och 2009 än 2007. Den offentliga konsumtionen utvecklas dock svagt.

Riskbild

Globala risker såsom ett oljepris som återigen stiger och förblir mycket högt under en lång period, fortsatt stora sparandeobalanser samt en oväntat tvär inbromsning i den amerikanska ekonomin kan var för sig komma att dämpa den internationella konjunkturen och därmed också utvecklingen i den svenska ekonomin.

Den svenska investeringsutvecklingen är svårbedömd. Det finns en risk att inbromsningen i bostadsinvesteringarna och maskininvesteringarna i industrin blir kraftigare än förväntat, bl.a. mot bakgrund av en alltmer kännbar brist på arbetskraft inom byggindustrin och att den totala nivån på maskininvesteringar inom industrin nu är mycket hög. Hög efterfrågan på bostäder, ett mycket högt kapacitetsutnyttjande och fortsatt förhållandevis lågt ränteläge talar emellertid mot att denna risk realiserar. Skulle kapacitetsutnytt-

jandet i industrin överraska och förbli fortsatt mycket högt finns även en möjlighet att maskininvesteringarna utvecklas starkare än prognostiserat.

Det finns också risker kopplade till utvecklingen av konsumtionen i hushållen. Skulle de förväntade räntehöjningarna få ett oväntat stort genomslag på priserna på fastighetsmarknaden riskerar detta att hålla tillbaka tillväxttakten i hushållens konsumtion under prognosperioden. Det finns också en möjlighet att hushållens konsumtion blir högre än väntat, framför allt på längre sikt, om hushållen väljer att spara en mindre del av den disponibla inkomsten. Bedömningen bygger på att hushållen i likhet med de senaste åren fortsätter att spara en förhållandevis stor andel av den disponibla inkomsten.

Det finns också vissa risker som främst är förknippade med utvecklingen på lite längre sikt. Det är komplicerat att bedöma hur snabbt och i vilken omfattning de åtgärder som nu vidtas får genomslag på den potentiella produktionsförmågan. Effekterna på arbetskraftsutbudet, sysselsättningen och BNP kan bli större än vad som ligger i nuvarande bedömning. Det är också svårt att avgöra hur stort resursutnyttjandet är i dagsläget och hur mycket potentiell BNP kommer att öka framöver. För att belysa osäkerheten i bedömningarna redovisas i avsnitt 6 två alternativa scenarier där svensk ekonomi utvecklas annorlunda än i basscenariot.

3.1 Export

Under slutet av 2004 och inledningen av förra året dämpades den internationella konjunkturen. Senare under 2005 tog den dock åter fart och därmed stärktes även efterfrågan på svensk export. I år ökade exporten starkast under första kvartalet medan den dämpades något under andra kvartalet. Sammantaget har dock exporten utvecklats starkt under första halvåret i år.

Även om exporten bedöms växa svagare framöver väntas en god global tillväxt leda till en relativt hög exporttillväxt. Inte minst tjänsteexporten väntas öka starkt under prognosperioden. Den totala exporten bedöms under 2006–2007 växa med 8,3 % respektive 6,4 %. Under kalkylåren 2008–2009, väntas exporten öka med 6,1 % respektive 5,9 % (se tabell 3.2).

Tabell 3.2 Export av varor och tjänster samt prisutveckling

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring				
		2005	2006	2007	2008	2009
Varuexport	974	4,9	6,8	5,8	–	–
Bearbetade varor ¹	811	4,4	6,7	6,6	–	–
Tjänsteexport	325	11,1	12,6	7,9	–	–
Total export	1 299	6,4	8,3	6,4	6,1	5,9
Exportpris	–	3,3	3,0	-1,3	-0,3	0,8

¹ Varugrupper enligt SNI.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Förutsättningar för svensk export

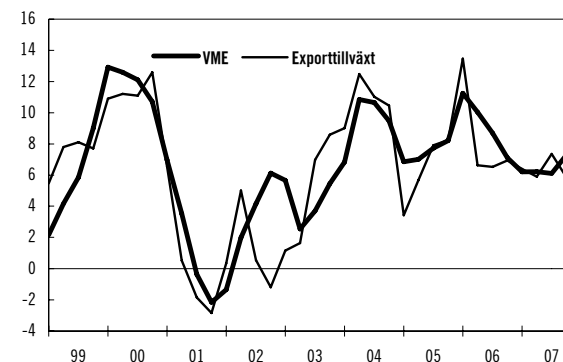
Sveriges export av varor går framför allt till länder i EU. Viktigast är länderna i euroområdet som tar emot omkring 40 % av exporten. Andra viktiga exportregioner är Norden och Nordamerika.

Exporttillväxten beror i hög grad på hur importefterfrågan utvecklas i de länder som exporten går till. En indikator för att uppskatta denna är världsmarknadsefterfrågan, VME (se även avsnitt 1.4). Exporten har historiskt följt VME väl (se diagram 3.2).

Under 2006 förväntas en hög VME medan den bedöms vara något lägre 2007, vilket talar för att den starka ökningen av exporten under första halvåret dämpas.

Diagram 3.2 Världsmarknadsefterfrågan (VME) och svensk exporttillväxt

Procent

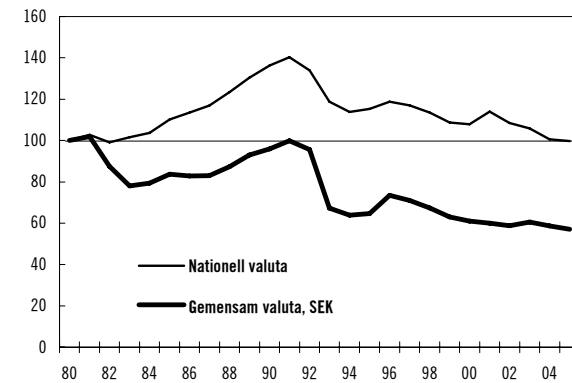

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

En annan viktig förutsättning för att exportindustrin ska kunna öka sin försäljning är att konkurrenskraften är god. Ett mått på konkurrenskraften i industrin är den relativa enhetsarbetskostnaden (se diagram 3.3).

Diagram 3.3 Industrins enhetsarbetskostnad i Sverige relativt 11 OECD-länder

Index 1980=100

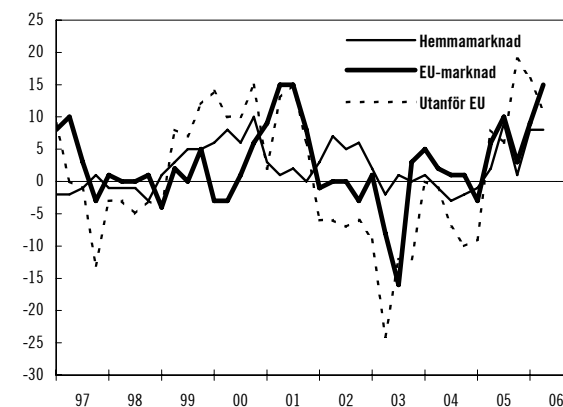

Källor: Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Industrins relativa enhetsarbetskostnad i nationell valuta⁶ ökade kraftigt under 1980-talet. Sedan början av 1990-talet har den relativa enhetsarbetskostnaden i nationell valuta dock successivt sjunkit. Detta beror främst på den höga produktivitetstillväxten i Sverige i förhållande till konkurrentländerna. Den relativa enhetsarbetskostnaden i gemensam valuta⁷ har fallit ännu mer. Orsaken är kronans successiva försvagning sedan början av 1980-talet. De fallande enhetsarbetskostnaderna har bidragit till att svenska företags konkurrenskraft har stärkts.

Diagram 3.4 Konkurrenssituationen för svensk industri

Nettotal

Anm.: Nettotalen definieras som skillnaden mellan andelen företag som uppgett att konkurrenssituationen förbättrats respektive försämrats.

Källa: Konjunkturinstitutet.

⁶ Med relativ enhetsarbetskostnad i nationell valuta menas arbetskostnaden för att producera en enhet av en vara i Sverige i förhållande till konkurrentländerna, utan hänsyn tagen till växelkursförändringar.

⁷ Med relativ enhetsarbetskostnad i gemensam valuta menas arbetskostnaden för att producera en enhet av en vara i Sverige i förhållande till konkurrentländerna, då hänsyn tagits till växelkursförändringar.

En mer kortsiktig indikator på konkurrenskraften finns i KI:s konjunkturbarometer (se diagram 3.4). Enligt denna upplever företagen att konkurrenssituationen för den svenska tillverkningsindustrin varit övervägande positiv sedan andra kvartalet 2005. Konkurrenssituationen ser starkast ut för den mycket viktiga EU-marknaden.

Exportprisutvecklingen mattas

Efter flera år av fallande varuexportpriser steg dessa relativt kraftigt under 2005. Under 2006 har petroleumpriserna och priserna på övriga råvaror fortsatt att öka kraftigt. Priserna på bearbetade varor har dock inte utvecklats lika starkt.

KI:s konjunkturbarometer indikerar att andelen företag inom tillverkningsindustrin som upplever fallande exportpriser nu är större än tidigare. KI:s barometer visar även att förväntningarna om framtida ökning av exportpriserna minskat.

Det höga priset på råolja har lett till att investeringarna inom branschen har ökat. Samtidigt bidrar det höga oljepriset och en väntat svagare internationell konjunktur till att efterfrågetillväxten minskar. Detta bedöms innebära att oljepriset och därmed även priset på petroleumprodukter sjunker framöver (se även avsnitt 1.5).

De förhållandevis låga förväntningarna inom tillverkningsindustrin på utvecklingen av exportpriserna tillsammans med det sjunkande oljepriset och förstärkningen av kronan innebär att exportpriserna väntas utvecklas svagare under resten av året. Den starka utvecklingen tidigare under året innebär att de totala varuexportpriserna, trots detta, beräknas öka med i genomsnitt 3,7 % under 2006. Detta innebär att ökningen av varuexportpriserna i år väntas vara den högsta sedan 1995.

Den förväntade kronförstärkningen innebär att utrymmet för framtida prisökningar minskar. Tillsammans med bland annat fortsatt sjunkande petroleumpriser leder detta till att varuexportpriserna bedöms sjunka 2007. Under kalkylåren 2008–2009 förväntas varuexportpriserna utvecklas mer gynnsamt.

Hög efterfrågan ger stark varuexport

Den globala industrikonjunkturen tog ny fart under 2005 vilket ledde till en god ökning av varuexporten. Den starka tillväxten i varuexporten fortsatte under inledningen av 2006 medan utvecklingen var svagare under andra kvartalet. Sammantaget utvecklades varuexporten dock starkt under första halvåret. Branscher vars export ökat starkt är t.ex. petroleumproduktindustrin och läkemedelindustrin. Exporten av teleprodukter ökade samtidigt långsammare än tidigare. Den inbromsning av varuexporten som skedde under andra kvartalet ägde rum inom flertalet branscher.

Varuexporten väntas öka långsammare under resten av året. Anledningen till detta är att den globala konjunkturen väntas dämpas något. Varuexporten bedöms under 2006 totalt ändå visa en god utveckling. Exporten av verkstadsvärdar väntas öka i god takt samtidigt som exporten av exempelvis petroleumprodukter väntas utvecklas mycket starkt i år. Sammantaget bedöms varuexporten växa med 6,8 % 2006. Nästa år väntas varuexporten öka något långsammare i och med att den globala efterfrågan på svenska exportvaror mattas av. Därtill bedöms effekterna av den väntade kronförstärkningen i högre grad än i år dämpa varuexporten. Varuexporten förväntas öka med 5,8 % under 2007.

Tjänsteexporten allt viktigare

Tjänsteexportens andel av svensk export har ökat de senaste åren och uppgår nu till omkring en fjärdedel. Med ett ökat tjänsteinnehåll i svenska företags export och ett ökat resande till Sverige väntas betydelsen av tjänsteexporten fortsätta att öka framöver.

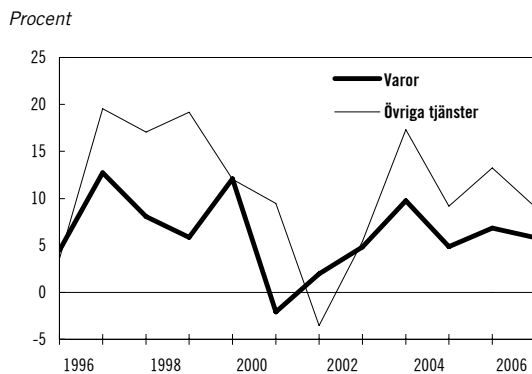
Tjänsteexporten från Sverige utvecklades starkt under 2005 och ökade med 11,1 %. Även under första halvåret i år har tjänsteexporten ökat kraftigt.

Utländska besökares utgifter i Sverige benämns som export av resevaluta och räknas till tjänsteexporten. De senaste åren har resandet till Sverige ökat starkt och 2005 ökade exporten av resevaluta kraftigt. En god konjunkturutveckling i omvärlden, baserad på ökad konsumtion hos hushållen, väntas leda till att resandet till Sverige utvecklas starkt även i år. I takt med att konjunkturen dämpas något, förväntas resandet till Sverige växa långsammare nästa år.

Omkring en fjärdedel av tjänsteexporten utgörs av export av transporttjänster. Det kan handla om frakt av svenska varor från den svenska gränsen till utländska kunder, frakt utförd av svenska rederier mellan utländska hamnar eller persontransporter. Exporten av transporttjänster följer således den internationella handeln och väntas därför utvecklas starkt i år medan tillväxten blir något lägre under nästa år.

Mer än hälften av tjänsteexporten utgörs av export av övriga tjänster där t.ex konsulttjänster, licenser, patent och banktjänster ingår. Till dessa tjänster räknas även så kallad merchanting⁸. Exporten av övriga tjänster följer i stor utsträckning varuexportens utveckling (se diagram 3.5). En god varuexporttillväxt i kombination med att tjänsteinnehållet i företagens export väntas öka framöver leder till att exporten av övriga tjänster väntas fortsätta att öka starkt.

Diagram 3.5 Export av varor och övriga tjänster

Anm.: I "övriga tjänster" ingår t.ex. konsulttjänster, licenser, patent och merchanting.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

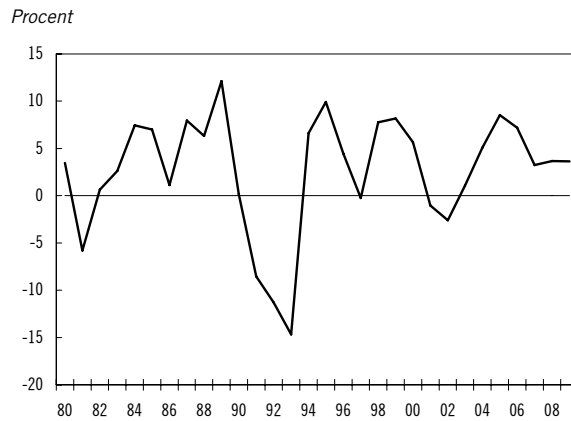
Med en väntat svagare efterfrågan under resten av året bedöms den totala tjänsteexporten växa långsammare än under första halvåret i år. Den starka inledningen på året innebär ändå att exporten av tjänster sammantaget i år bedöms växa starkt och öka med 12,6 %. Nästa år bidrar avmattningen i världskonjunkturen och den lägre tillväxten i varuexporten till att tjänsteexporten väntas växa med 7,9 %.

3.2 Investeringar

2005 och 2006 – två starka år för investeringarna

De fasta bruttoinvesteringarna har sedan 2003 ökat i allt snabbare takt (se diagram 3.6) och den goda investeringskonjunkturen har spridit sig till en allt större del av ekonomin. Investeringarna ökade med 8,5 % 2005 och även under det första halvåret 2006 har investeringarna ökat kraftigt, med 9,7 % jämfört med samma period förra året. Detta tyder på att 2006 blir ännu ett starkt år för de svenska investeringarna.

Diagram 3.6 Investeringar

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Investeringsstillväxten mattas framöver

Ett fortsatt högt kapacitetsutnyttjande och gynnsamma finansiella förutsättningar i företagen driver på investeringsstillväxten 2006. Under det närmsta året väntas dock allt fler företag ha byggt ut sin produktionskapacitet samtidigt som den internationella efterfrågan mattas. Därför väntas investeringsstillväxten dämpas 2007. Sammantaget beräknas de totala investeringarna i den svenska ekonomin öka med 7,2 % i år och 3,3 % nästa år (se tabell 3.3). Under 2008 och 2009 bedöms investeringarna öka med 3,6 % per år, bl.a. som en följd av de åtgärder som föreslås och aviseras i denna proposition. Dessa åtgärder väntas innebära en varaktigt högre sysselsättningsnivå, vilket ökar företagets behov av kapitalinvesteringar. Investeringarna som andel av BNP förutses mot slutet av 2009 att uppgå till 17,4 % (se diagram 3.7).

⁸ Med merchanting menas den handelsmarginal som uppstår när svenska moderbolag sköter fakturering av försäljning från utländska dotterbolag till ett tredjeland. Merchanting bidrog med 0,2 procentenheter till BNP-tillväxten 2005.

Diagram 3.7 Investeringarnas andel av BNP

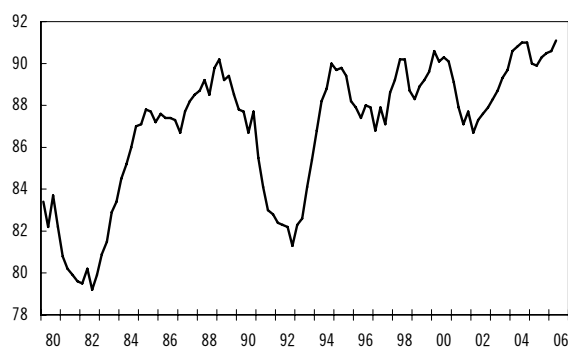
Procent

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Diagram 3.8 Kapacitetsutnyttjandet i industrin

Procent

Källa: Statistiska centralbyrån.

Mjuk inbromsning för varuproducenterna

Varuproducenternas investeringar, i synnerhet de tungt vägande maskininvesteringarna i industrin, var under 2005 den enskilt största drivkraften i investeringsuppgången. Den exportuppgång som inleddes 2003 resulterade i att en allt större andel av produktionskapaciteten togs i anspråk (se diagram 3.8). Detta skapade ett behov av ökade investeringar, särskilt i maskiner. Till följd av en ihållande stark utländsk efterfrågan och en allt starkare inhemsk efterfrågan ligger kapacitetsutnyttjandet nu på sin högsta nivå sedan mätningarna påbörjades 1980 – trots de höga investeringsnivåerna de senaste åren. Ordergången till industrin är fortsatt hög och både den utländska och inhemska efterfrågan är stark. Tillsammans med en relativt låg räntenivå och en stark vinstutveckling torde detta innebära att investeringsuppgången fortsätter. Under andra kvartalet i år minskade dock industrins maskininvesteringar för första gången sedan våren 2004. Samtidigt avmattas den internationella konjunkturen och tillväxten hos svenska handelspartners går nästa år in i ett lugnare skede (se avsnitt 1). Detta innebär att efterfrågan på svensktillverkade varor kommer att mattas av något, vilket bl.a. återspeglas i tillverkningsindustrins allt mer dämpade förväntningar på ordergången från exportmarknaderna. Därmed minskar även behovet av investeringar i maskiner. Till exempel anser allt fler företag inom tillverkningsindustrin att produktionskapaciteten nu är mer än tillräcklig på tre månaders sikt. Industrins maskininvesteringar väntas därmed bromsa in 2006 och minska 2007.

Industrins investeringar i byggnader och anläggningar har halverats sedan 2000. Under första halvåret i år ökade dock industrins investeringar i byggnader kraftigt. På grund av ett eftersatt behov av modernisering och ombyggnation samt en god lönsamhet i företagen väntas dessa investeringar växa i god takt de närmsta åren.

SCB:s investeringsenkät pekar också på en lugnare och bredare investeringskonjunktur i industrin 2006. Enligt enkäten ökar industrins investeringar i både maskiner och byggnader något. De flesta branscher planerar för ökade investeringar, men det är inom gruppen gruvor och mineralbrott som den kraftigaste uppgången väntas. Å andra sidan minskar investeringarna starkt inom den tungt vägande massa- och pappersindustrin, där stora satsningar gjordes förra året.

Sammantaget väntas investeringstillväxten inom industrin dämpas 2006, medan industriinvesteringarna minskar under 2007.

Investeringarna i energisektorn har utvecklats mycket starkt under första halvåret 2006 och väntas fortsätta växa kraftigt även framöver. Elbolagen gör bl.a. stora investeringar för ökad elproduktion och en förbättrad elförsörjning.

Förväntningarna inom byggindustrin har dämpats något under senare tid enligt KI:s konjunkturbarometer. Även om både ordergången och byggandet väntas stiga ytterligare, är det allt färre företag som räknar med en ökning. Det är även färre företag som tror sig se en förbättring av byggmarknaden på ett års sikt. Antalet påbörjade nybyggnationer av lägenheter ligger nu på en hög nivå, men bedöms i denna prognos minska något nästa år. Å andra sidan har byggandet inom industrin, fastighetsverksamheten och offentliga myndigheter tagit fart. På grund av det goda orderläget och en breddad uppgång i

byggandet förutses därför byggindustrins egna investeringar öka något 2006 och 2007.

Sammanfattningsvis beräknas varuproducenternas investeringar öka med 6,6 % i år och med 1,7 % nästa år.

Tabell 3.3 Investeringar

Procentuell volymförändring

	2005	2006	2007	2008	2009
Näringslivet ¹	8,9	7,4	3,0	–	–
Varuproducenter	14,4	6,6	1,7	–	–
Tjänsteproducenter ¹	5,1	7,9	3,9	–	–
Bostäder	16,9	8,7	2,9	–	–
Offentliga myndigheter	-0,5	5,0	5,0	–	–
Stat	-6,0	8,0	7,0	–	–
Kommuner	6,1	1,8	2,6	–	–
Totalt	8,5	7,2	3,3	3,6	3,6

¹Exklusive bostäder.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

God utveckling för tjänsteproducenterna

Investeringarna inom tjänstesektorn ökade kraftigt under det första halvåret. Ökningen var stark inom samtliga delbranscher, men i synnerhet inom finansiell verksamhet, fastighetsverksamhet samt post- och telekommunikation.

Handelns investeringar ökade i mycket god takt under det första halvåret. Den förväntade starka konsumtionsutvecklingen antas bidra till att handelns investeringar ökar i god takt även framöver. Bland annat etableras nya varuhus inom flera marknadssegment, till exempel byggvaror och heminredning. Även investeringarna inom hushållstjänstverksamhet förutses växa i god takt.

Efter tre års nedgång i investeringarna inom fastighetsförvaltning (exklusive bostäder) ökade investeringarna återigen 2005 och under första halvåret har investeringarna tagit fart ytterligare. Vakanstalen, dvs. andelen av den samlade kontorsytan som inte är uthyrd, låg på en hög nivå 2003–2005 men har börjat minska i allt raskare takt. När kontorslokalerna nu åter fylls skapas även utrymme för att nya lokaler byggs. Byggloven till kontorslokaler, mätt i kvadratmeter, har under senare tid ökat kraftigt efter att ha minskat starkt 2001–2004. Även nybyggnad och utbyggnad av köpcentrum ökar. Därför bedöms investeringarna inom fastighetsförvaltning öka starkt i år. Tillväxten mattas dock något 2007 bl.a. till följd av ett högre ränteläge.

Efter en svag investeringstillväxt de senaste två åren inom transportverksamhet ökade investeringarna starkt under det första halvåret. Det var framför allt investeringar i flygplan som bidrog till den starka utvecklingen. Även åkeriernas investeringar i nya fordon samt stora fartygsinvesteringar bedöms bidra till en stark investeringsökning inom transportnäringen 2006. En svagare internationell konjunktur medför att investeringarna mattas något 2007.

Sammantaget innebär detta att tjänsteproducenternas investeringar väntas öka med 7,9 % i år och med 3,9 % nästa år.

Offentliga investeringar tar ny fart

Efter en minskning under 2005, ökade statens investeringar starkt under det första halvåret i år. Stora infrastruktursatsningar av Banverket och Vägverket de närmsta åren innebär att statens investeringar förutses öka starkt både 2006 och 2007.

Kommunernas investeringar ökade starkt under andra halvåret 2005 bl.a. som en följd av den goda finansiella situationen. Även under första halvåret i år har investeringarna ökat i god takt, men tillväxten väntas sakta in något under andra halvåret.

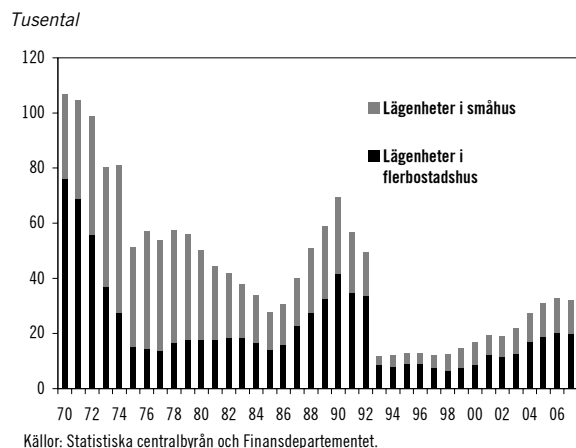
Sammantaget beräknas de offentliga myndigheternas investeringar öka med 5,0 % i år och nästa år.

Inbromsning för bostadsinvesteringarna

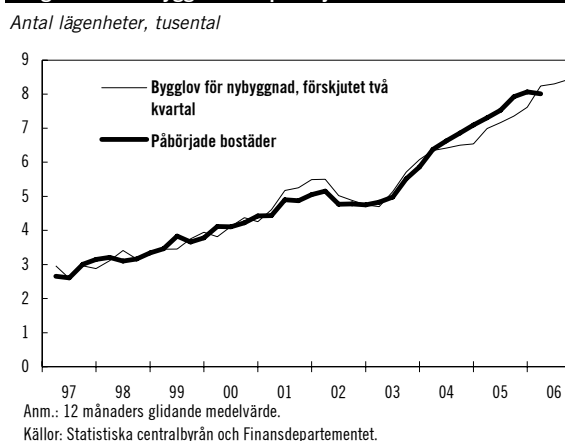
Byggkonjunkturen har utvecklats starkt de senaste åren, vilket i hög grad är en följd av en markant ökning i byggandet av bostäder. Antalet påbörjade bostäder ökade med i genomsnitt 18 % per år 2002–2005, men är fortfarande lägre än under 1980-talet (se diagram 3.9).

Som tidigare nämnts har förväntningarna på byggkonjunkturen dämpats något de senaste månaderna enligt KI:s konjunkturbarometer. Det är bl.a. färre företag som förväntar sig en förbättring av byggmarknaden på ett års sikt.

En indikator på utvecklingen inom bostadsbyggandet framöver är antalet beviljade bygglov (se diagram 3.10). Under första halvåret 2006 beviljades bygglov till motsvarande 16 550 lägenheter, vilket är en ökning med 4,6 % jämfört med första halvåret 2005.

Diagram 3.9 Påbörjade nybyggnationer av bostäder

Efterfrågan på bostäder är fortsatt stor. Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät för 2006 uppger hela 41 % av landets kommuner att det råder bostadsbrist jämfört med 11 % på slutet av 1990-talet. Under det första halvåret 2006 var den totala nettoinflyttningen till dessa kommuner drygt 19 000 personer, och den samlade befolkningsökningen var ca 29 000 personer. Flertalet av kommunerna finns i län där arbetslösheten är lägre än riksgenomsnittet och som därmed kan förmodas attrahera arbetskraft från andra delar av landet.

Diagram 3.10 Bygglov och påbörjade bostäder

Den starka efterfrågan har drivit upp priserna på bostäder. Under första halvåret ökade till exempel priserna på småhus med drygt 12 %. Även priserna på bostadsrätter har ökat starkt det senaste året.

De höga priserna och ett relativt sett lägre kostnadsläge gör det lönsamt att bygga. Det s.k. *Tobins q* mäter förhållandet mellan priset på ett begagnat småhus och produktionskostnaden för ett nytt småhus med liknande standard. Om *To-*

bins q är större än 1 kan det anses vara lönsamt att bygga nytt. Enligt uppgifter från Institutet för bostads- och urbanforskning låg riksgenomsnittet för *Tobins q* på 1,02 under det första halvåret 2006. I storstadsregionerna var *q*-värdet emellertid mycket högre, till exempel 1,43 i Stockholms län.

Trots en stark efterfrågan och god lönsamhet väntas dock ett allt högre ränte- och kostnads-läge dämpa tillväxten i bostadsbyggandet något framöver. Räntorna väntas öka 2006–2007, vilket antas minska hushållens efterfrågan på bostadsrätter och småhus. En avgörande faktor är dock byggföretagens produktionskostnader. Under perioden 2000–2005 ökade produktionskostnaderna för flerbostadshus med drygt 3,1 % per år. Men under våren har prisstegringarna successivt ökat och i augusti ökade produktionskostnaderna med hela 6,1 % jämfört med samma månad förra året. Det är framför allt byggmaterialkostnaderna som ökar starkt. Även om lönekostnaderna hittills har ökat i lugn takt, väntas de stiga starkare under prognosperioden. Anledningen är den allt mer påtagliga bristen på arbetskraft inom byggsektorn. Andelen öppet arbetslösa byggnadsarbetare har sjunkit kraftigt under det senaste året. Detta har inneburit att företagen har svårare att rekrytera personal med önskad kompetens. Inför tredje kvartalet ansåg drygt 60 % av företagen att bristen på arbetskraft var det främsta hindret för bostadsbyggandet. Detta kan innebära förseningar och uppskjutning av byggprojekt. Ytterst resulterar det även i ökade löne- och produktionskostnader. Därmed dämpas tillväxten i bostadsbyggandet.

Sammantaget bedöms antalet påbörjade nybyggnationer uppgå till drygt 33 000 lägenheter 2006 och 32 000 lägenheter 2007.

Ombyggnadsinvesteringarna ökade starkt under första halvåret. Ett stort underliggande behov av ombyggnationer innebär att uppgången väntas hålla i sig under prognosperioden. Miljonprogrammet, som utgör nära en fjärdedel av det svenska bostadsbeståndet, har uppnått en ålder då bostäder vanligtvis behöver upprustas. I viss utsträckning handlar det även om stora investeringar i om- och tillbyggnader samt infrastruktur.

Sammanfattningsvis medför de ökade ny- och ombyggnationerna att de totala bostadsinvesteringarna beräknas öka med 8,7 % i år och 2,9 % nästa år.

3.3 Lagerinvesteringar

Kraftigt lageruttag första halvåret

De totala lagerinvesteringarna minskade kraftigt under första halvåret 2006 och drog ned BNP-tillväxten med drygt 0,6 procentenheter. Det var i synnerhet ett stort uttag från handelns lager som låg bakom minskningen, medan industrin ökade lagren av färdigvaror och produkter i arbete. Däremot minskade industrin sina lager av insatsvaror.

Industrin fyller sina lager 2007

När den utländska efterfrågan på svenska varor återhämtade sig under senare delen av 2005, minskade industrins färdigvarulager kraftigt. Detta resulterade i att en ökande andel av företagen ansåg att lagren var för små. Under det första halvåret i år tog industriproduktionen åter fart och färdigvarulagren ökade. Den återuppbyggnad som har påbörjats väntas fortsätta året ut. Även 2007 byggs lagren upp, men i en allt långsammare takt.

Industrin har sedan 2002 minskat sina insatsvarulager. Till viss del kan detta tillskrivas en pågående trend mot allt mindre lager av insatsvaror, den s.k. *just-in-time*-principen. Under senare tid har dock leverantörernas leveranstider ökat och importen av råvaror har utvecklats svagare än väntat. Detta har tillsammans med den starka exportefterfrågan och ökningen av industriproduktionen minskat lagren, och företagens omdöme om lagren av insatsvaror ligger nu på en mycket låg nivå. På grund av den goda exportefterfrågan bedöms lagren av insatsvaror minska även under andra halvåret. Under 2007 väntas dock exporttillväxten att mattas och industrin kommer då att återuppbygga sina insatsvarulager.

Handeln tömmer lagren

Handeln har under senare år ökat sina lager. Men under det första halvåret i år minskade lagren kraftigt. Det var framför allt inom partihandel med råvaror, till exempel jordbruksvaror och byggmaterial, som lagren minskade starkt. Lageromdömena inom handeln ligger nu på en låg nivå, vilket indikerar att handeln önskar att öka lagren. Givet den starka inhemska efterfrågan

framöver bedöms lageruttaget fortsätta under 2006. Även under 2007 minskar lagren, men då i något lägre takt.

Lagren drar ned BNP-tillväxten 2006

Under 2006 kommer särskilt handelns stora lageruttag att bidra till en lägre BNP-tillväxt om 0,2 procentenheter. För 2007 kommer ett positivt bidrag från både handeln och industrin att innebära ett bidrag till BNP-tillväxten på 0,1 procentenheter. Även 2008 kommer uppbyggnaden av lagren innebära ett positivt bidrag till BNP-tillväxten på 0,1 procentenheter, medan lagerförändringarna 2009 förutses att inte påverka BNP-tillväxten.

3.4 Hushållens konsumtionsutgifter

Konsumtionen tog fart under 2005

Under perioden 2002–2004 ökade hushållens konsumtionsutgifter måttligt, trots att de disponibla inkomsterna steg i god takt och hushållens reala och finansiella tillgångar ökade i värde. Den svaga utvecklingen på arbetsmarknaden under denna period kan ha medfört en ökad försiktighet hos hushållen, som valde att spara en större andel av inkomsten än under åren kring millennieskiftet.

Diagram 3.11 Hushållens konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Under 2005 ökade hushållens konsumtionsutgifter med 2,4 % (se diagram 3.11). Den något starkare konsumtionsökningen förklaras framför allt av en ljusare situation på arbetsmarknaden. Därutöver fortsatte disponibel inkomst och värdet på reala och finansiella tillgångar att stiga.

Det första halvåret 2006 har ökningstakten varit ännu högre. I förhållande till första halvåret 2005 var konsumtionsökningen 3,2 % enligt nationalräkenskaperna. Det är framför allt varukonsumtionen som har varit stark, där både konsumtionen av sällanköpsvaror och dagligvaror ökat överraskande mycket.

Goda förutsättningar för stark konsumtion

Trots sänkta inkomstskatter ökade hushållens reala disponibla inkomst med endast 1,8 % under 2005. Den låga ökningen förklaras av att hushållens kapitalvinster och därmed kapital-skatter beräknas ha ökat kraftigt (se fördjupningsruta på sidan 43) men även på grund av en svag utveckling av antalet arbetade timmar.

I år väntas antalet arbetade timmar utvecklas starkare och lönesumman beräknas därmed öka med 5,0 %. Vidare bidrar högre aktieutdelningar samt offentliga transfereringar positivt till utvecklingen av hushållens disponibla inkomster. Trots att inkomstskatterna sänkts ökar hushållens skatter och avgifter, vilket förklaras av att hushållen under året förväntas ha gjort stora kapitalvinster och de får därmed betala högre kapitalvinstskatt. Den nominella disponibla inkomsten beräknas öka med 4,3 % 2006, medan den reala inkomsten ökar med 3,0 %. I diagram 3.12 redovisas utvecklingen av hushållens disponibla inkomster och hushållens konsumtionsutgifter.

Tabell 3.4 Hushållens disponibla inkomst

Procentuell förändring, löpande priser

	Mdkr 2005	2005	2006	2007	2008	2009
Lönesumma ¹	1 082	4,1	5,0	5,3	4,9	4,6
Arbetade timmar	684	0,5	1,6	1,4	0,9	0,5
Timplön ²	–	3,6	3,4	3,8	4,0	4,1
Transfereringar från offentlig sektor	487	1,2	2,4	0,3	2,6	4,0
Övriga inkomster	298	3,0	5,5	3,9	4,3	4,1
Skatter och avgifter	-530	4,1	4,7	-2,7	4,5	4,7
Nominell disponibel inkomst	1 338	2,8	4,3	6,4	4,2	4,2
Prisindex	–	1,0	1,2	2,1	1,7	1,9
Real disponibel inkomst	1 338	1,8	3,0	4,2	2,4	2,3

¹ Lönesumman motsvarar antalet arbetade timmar multiplicerat med timplön.

² Enligt nationalräkenskapernas definition.

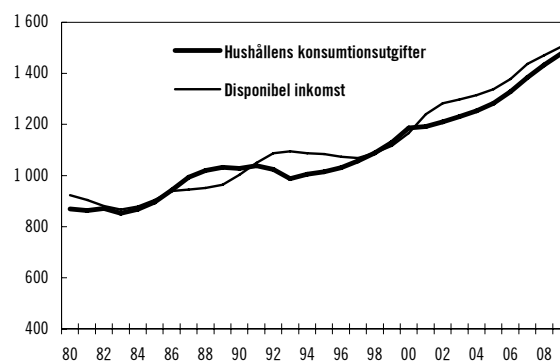
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

År 2007 beräknas lönesumman öka med 5,3 %. Under perioden 2007–2009 medför högre räntor

i kombination med ökade skulder att hushållens ränteutgifter ökar, vilket påverkar den disponibla inkomsten negativt (se diagram 3.14).

Diagram 3.12 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, fasta priser, referensår 2005

Anm.: Från och med 2000 ingår Svenska kyrkan i hushållssektorn.
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Av hushållens inkomster från offentliga transfereringar står pensioner för knappt hälften. Framöver väntas inkomstindex⁹ öka något snabbare än priserna. I kombination med att antalet ålderspensionärer ökar, leder det till att transfereringarna ökar.

De sjukdomsrelaterade transfereringarna minskar 2007, bland annat till följd av att antalet personer med sjuk- och aktivitetsersättning¹⁰ efter många års ökning väntas minska 2007–2009. För antalet sjukpenningdagar åren 2008–2009 görs endast en beräkningsteknisk framskrivning, innebärande att dessa sätts till samma nivå som 2007.

Inkomsterna från arbetslöshetsrelaterade transfereringar minskar samtliga år, vilket till största delen beror på förändrade regler i ersättningssystemet, men också på att läget på arbetsmarknaden fortsätter att förbättras.

Övriga inkomster, såsom företagarkinomster och inkomst av bostad, bidrar positivt till inkomstutvecklingen.

I denna proposition aviserar regeringen ett antal skatteåtgärder som påverkar hushållens disponibla inkomster. Bland annat föreslås en skattereduktion på arbetsinkomster som uppgår till ca 40 miljarder kronor. Vidare aviseras en halvering av förmögenhetsskatten och en frys-

⁹ Inkomstindex, som styr pensionerna, baseras på den historiska löne- och prisutvecklingen.

¹⁰ Tidigare förtidspension.

ning av fastighetsskatten föreslås. Dessa skattesänkningar motverkas dock bland annat av att egenfinansieringen till arbetslöshetskassor höjs, införandet av en skatt på trafikförsäkringspremier samt att skattereduktionen för avgift till fackförening och arbetslöshetskassa slopas. Sammantaget innebär de föreslagna skatte- och avgiftsändringarna att hushållen får lägre skatter och avgifter på ca 30 miljarder kronor (se kapitel 6, Volym 1), och hushållens skatter och avgifter minskar med 2,7 % 2007.

År 2007 väntas inflationen öka, vilket medför att den nominella disponibla inkomsten på hela 6,4 % blir till en real inkomstökning på 4,2 %. År 2008 och 2009 väntas den nominella disponibla inkomsten öka med drygt 4 % per år, medan real disponibel inkomst ökar med 2,4 % respektive 2,3 %.

Förutom stigande disponibelinkomster gynnas konsumtionen ytterligare av att hushållens finansiella tillgångar, såsom exempelvis bankinlåning, aktier och fonder, har ökat kraftigt i värde de senaste åren (se tabell 3.5).

Tabell 3.5 Hushållens finansiella förmögenhet

Värde vid respektive periods slut, miljarder kronor, löpande priser

	2003	2004	2005	2006kv2
Finansiella tillgångar ¹	2 091	2 195	2 490	2 570
bankinlåning	531	548	596	666
aktier och fonder	715	836	1 049	1 054
individuellt försäkringssparande	632	600	619	626
övrigt ²	212	210	226	214
Finansiella skulder	1 451	1 590	1 767	1 857
Finansiell nettoförmögenhet	640	605	723	713

Anm.: Exklusive värden i hushållens intresseorganisationer.

¹ Exklusive kollektivt försäkringssparande och bostadsrättsandelar.

² Sedlar, mynt, riksgäldsspar, allemanssparande, obligationer, lån till finanssektorn samt övriga finansiella tillgångar.

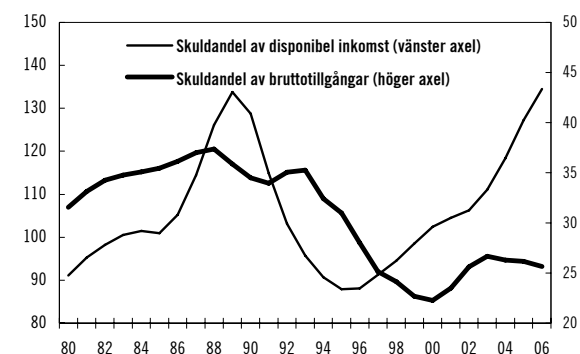
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansinspektionen (Sparbarometern).

Förutom finansiella tillgångar har hushållen även tillgångar i form av småhus och bostadsrättsandelar. Uppskattningsvis steg värdet av hushållens bostadstillgångar med 12 % under första halvåret 2006 jämfört med samma period året innan och uppgick vid halvårsskiftet till ca 3 700 miljarder kronor. Priserna på småhus har stigit kontinuerligt i mer än ett decennium. Värdet av hushållens bostadsrättsandelar har också ökat under de senaste tio åren, med undantag för några få år efter millennieskiftet. Den senaste tidens ränteökningar verkar ännu inte nämnvärt ha dämpat prisuppgången på bostäder.

I mer än tio års tid har hushållens skulder ökat. Under första halvåret i år har skulderna ökat mer än de finansiella tillgångarna, vilket dämpat den finansiella nettoförmögenheten, dvs. finansiella tillgångar minus skulder (se tabell 3.5). Vid en jämförelse av hushållens skulder med deras totala bruttotillgångar ligger skulderna på en förhållandevis låg nivå (se diagram 3.13). Hushållens skulder som andel av disponibel inkomst har emellertid stigit kraftigt de senaste åren, trots den relativt starka inkomstutvecklingen, och är nu lika hög som i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet.

Diagram 3.13 Hushållens skulder

Procent

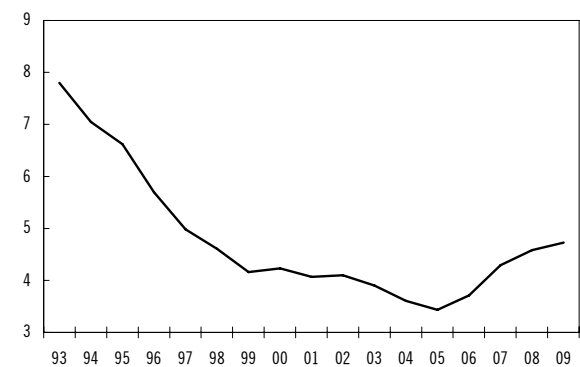
Anm.: År 2006 innehåller uppgifter till och med andra kvartalet.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

För närvarande gynnas hushållen av att ränteutgifterna hålls nere av låga, om än stigande, räntor (se diagram 3.14). Den ökade skuldsättningen som ägt rum de senaste åren medför att hushållen påverkas mer av ränteförändringar. Räntorna och därmed också ränteutgifterna antas fortsätta öka under prognosperioden men ligger ändå på relativt låga nivåer.

Diagram 3.14 Ränteutgifter

Procent av disponibel inkomst

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Indikatorerna tyder på fortsatt stark konsumtionsökning

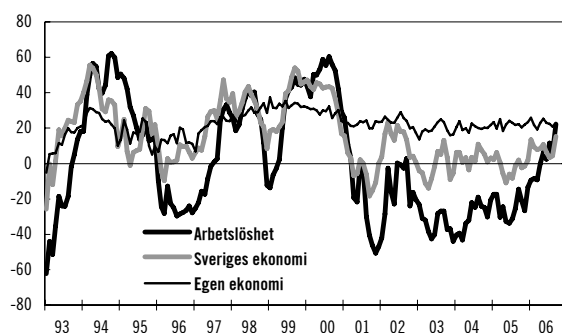
SCB:s och Handels utredningsinstituts index över omsättningen i detaljhandeln visar på en mycket hög volymtillväxt de senaste månaderna. Omsättningen har ökat som starkast inom sällanköpsvaruhandeln. Inom dagligvaruhandeln har omsättningen också ökat, mer än väntat, vilket indikerar en fortsatt stark varukonsumtion under tredje kvartalet 2006.

I KI:s senaste konjunkturbarometer redovisar företagen inom detaljhandeln en fortsatt ökning av försäljningen, om än inte riktigt lika kraftig som de närmast föregående månaderna.

KI:s undersökning av hushållens inköpsplaner visar att hushållens förväntningar på den egna ekonomin ligger på en hög nivå samtidigt som synen på den svenska ekonomin och på arbetsmarknaden har blivit allt mer positiv den senaste tiden (se diagram 3.15).

Diagram 3.15 Hushållens förväntningar 12 månader framåt

Nettotal (bättre-sämre), procent

Anm.: Nettotal visar andelen hushåll som svarar bättre minus andelen som svarar sämre för de olika frågorna. Värderna före 2002 är nivåjusterade till följd av metodomläggningar.

Källor: Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Skattesänkningar väntas leda till hög konsumtionstillväxt under prognosåren

Under 2006 och 2007 väntas en högre konsumtionstillväxt än de närmast föregående åren. Hushållens disponibla inkomster bedöms öka förhållandevis starkt under prognosåren, vilket ger hushållen goda förutsättningar för ökad konsumtion. De skattelättnader som föreslås i denna proposition väntas medföra en kraftig ökning av hushållens disponibla inkomster och därmed av konsumtionen 2007. Konsumtionen gynnas ytterligare av att hushållens förmögenhetsställning i utgångsläget är god, där både hushållens bostadstillgångar och finansiella tillgångar stigit i

värde under flera års tid. Tillgängliga indikatorer, såsom detaljhandelns omsättning och hushållens inköpsplaner, tyder också på en fortsatt stark konsumtionsutveckling den närmaste tiden.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är också en viktig förutsättning för hur stor konsumtionsökningen blir de närmaste åren. Förutom att en stigande sysselsättning påverkar hushållens inkomster, har den också stor betydelse för hushållens tillförsikt inför framtiden och därmed för hushållens benägenhet att konsumera i stället för att spara. Under andra halvåret 2005 började sysselsättningen öka och hushållens konsumtion tog fart. Under prognosåren väntas sysselsättningen fortsätta att stiga och därmed bidra till en högre konsumtion.

Sammanfattningsvis bedöms hushållens konsumtionsutgifter stiga med 3,6 % 2006 och med 4,2 % 2007.

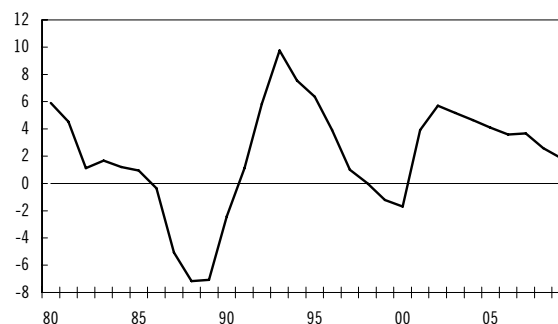
Även på lite längre sikt bedöms förutsättningarna för en hög konsumtionstillväxt vara goda till följd av en fortsatt hög inkomstökning och en stark förmögenhetsställning. I de medelfristiga beräkningarna för 2008 och 2009 bedöms hushållens konsumtionsutgifter öka med 3,6 % respektive 3,1 %.

Hushållens sparande

År 2006 beräknas hushållens eget sparande uppgå till 49 miljarder kronor, vilket motsvarar 3,6 % av hushållens disponibla inkomster. Hushållens nettosparande i avtalspensioner beräknas uppgå till drygt 55 miljarder kronor, vilket ger en total sparkvot på 7,3 %.

Diagram 3.16 Hushållens eget sparande

Procent av disponibel inkomst

Anm.: Eget sparande är hushållens nettosparande exklusive sparande i avtalspensioner.
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Plånboksversionen av hushållens disponibla inkomst

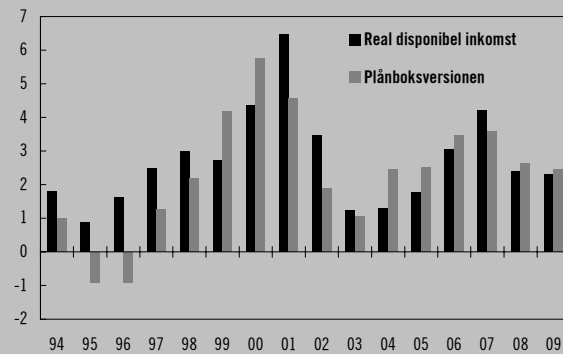
Enligt nationalräkenskaperna (NR) beräknas hushållens disponibla inkomster som summan av alla inkomster minus skatter och avgifter. De inkomster och skatter som beskrivs i NR:s beräkningar skiljer sig från de som Skatteverket redovisar i de årliga taxeringarna och kan även skilja sig från de inkomster hushållen upplever sig ha. I NR:s beräkning av den disponibla inkomsten ingår inte kapitalvinsten som en del av inkomsterna, däremot ingår skatten på kapitalvinsten som en del av skatterna. Detta innebär att ju högre kapitalvinsterna är desto lägre blir den disponibla inkomsten. I NR påverkar kapitalvinsterna inte hushållens inkomster utan endast förmögenheten. Att skatten på kapitalvinsten däremot ingår beror på det EU-regelverk som gäller för beräkningen av hushållens disponibla inkomster. I inkomsterna ingår även en fiktiv inkomst av bostad som motsvarar avkastningen av en ägd bostad samt räntor för individuella försäkringar, vilka båda är inkomster som hushållen i praktiken inte ser i sina plånböcker. Om inkomsten av bostad ökar kraftigt från ett år till ett annat ökar också den disponibla inkomsten, detta utan att hushållen har en högre inkomst att konsumera eller spara. I skatter och avgifter ingår, förutom skatt på löner och kapitalinkomster inklusive kapitalvinster, även den avkastningsskatt som försäkringsbolagen betalar på de pensionsavsättningar som görs för att trygga framtida pensioner.

Ett mått som bättre återspeglar förändringen av hushållens köpkraft – det som syns i plånboken – bör exkludera den fiktiva bostadsinkomsten, räntor på individuella försäkringar samt avkastningsskatten. Hanteringen av kapitalvinsten kan lösas på två sätt. Ett alternativ är att i beräkningen av disponibel inkomst även inkludera kapitalvinsterna. Detta medför dock nackdelar eftersom en stor del av kapitalvinsterna återinvesteras. Dessutom kan hushållen antas betala en stor del av skatten på kapitalvinster med en del av kapitalvinsten, vi får således en bättre bild av den underliggande inkomstutvecklingen om man i beräkningen av hushållens disponibla inkomster exkluderar skatten på kapitalvinster.

I diagrammet visas en tydlig skillnad mellan de två olika beräkningsmetoderna. Skillnaderna är särskilt stora i tider då hushållen gjort stora eller små kapitalvinster.

Nationalräkenskapernas reala disponibla inkomst jämfört med plånboksversionen

Real procentuell förändring

Anm.: Real disponibel inkomst enligt nationalräkenskaperna.
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Åren 1999 och 2000 var kapitalvinsterna mycket höga, vilket tynger hushållens disponibla inkomst enligt NR. När skatt på kapitalvinster år 2001 var 17 miljarder kronor lägre än 2000 blir däremot ökningen enligt NR högre, trots att lönesumman under 2001 ökar långsammare än under 2000. Även år 2004 och 2005 beror skillnaden till största delen på kapitalvinsterna. Skillnaden mellan de två beräkningsmetoderna beror förutom att det är två olika inkomstmått även på att den disponibla inkomsten deflaterats med implicitprisindex för privat konsumtion medan plånboksversionen deflaterats med Riksbankens underliggande inflationsmått (UND1X), eftersom plånboksversionen är rensad från inkomst av bostad. Detta förklarar bland annat skillnaden 2007, då plånboksversionen ger en lägre inkomstutveckling än NR:s inkomstmått.

Den starka inkomstutvecklingen 2007 leder till ett ökat eget sparande som ökar till 3,7 % av de disponibla inkomsterna. Därefter väntas dock hushållens sparande minska och det faller tillbaka till 1,9 % av den disponibla inkomsten 2009 (se diagram 3.16). Den totala sparkvoten uppgår 2009 till 5,7 %.

3.5 Offentlig konsumtion

Under perioden 1998–2002 ökade den kommunala konsumtionen i genomsnitt med ca 2 % per år. Stora underskott i sektorns resultat tvingade emellertid kommuner och landsting till en mer återhållsam utgiftsutveckling 2003 och 2004. Detta ledde till att kommunsektorns resultat 2005 förbättrades till 13 miljarder kronor, en ökning med 11 miljarder kronor jämfört med 2004, samtidigt som konsumtionen ökade med 1,6 %. De goda finanserna i kommunsektorn i kombination med tidigare beslutade arbetsmarknadspolitiska programvolymerna bidrar till att konsumtionen bedöms öka med 1,7 % 2006. Utfallet för första halvåret i år visar en volymökning med 1,7 % jämfört med samma period 2005.

I denna proposition föreslås att volymerna i de arbetsmarknadspolitiska programmen ska minska under 2007. Plusjobb, friår och utbildningsvikariat kommer att avvecklas så snart som möjligt. Program som har påbörjats kommer att fasas ut i takt med att deltagarna avslutar programmen. Därutöver kommer anställningsstöden att reduceras. Emellertid beräknas kommunsektorns starka finanser leda till en stark underliggande utveckling av den kommunala konsumtionen, som bedöms öka med 2 % nästa år.

Under 2008 och 2009 bidrar den fortsatta avtrappningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen till att konsumtionen ökar svagare jämfört med 2007. För att kommunsektorn ska uppfylla kravet om en ekonomi i balans är, givet en svagare utveckling av inkomsterna 2008 och 2009 (se avsnitt 5.6), utrymmet för en ökad konsumtionsvolym begränsad. De kommunala konsumtionsutgifterna beräknas öka med 1,3 % respektive 0,7 % 2008 och 2009.

Den statliga konsumtionen inklusive socialförsäkringssektorn minskade med 1,5 % 2005. Det var främst arbetade timmar och förbrukningen inom försvaret som bidrog till den

negativa utvecklingen. Konsumtionen tog dock fart under fjärde kvartalet 2005 och det är en utveckling som har hållit i sig under första halvåret i år. Den positiva utvecklingen förväntas fortsätta och leda till att konsumtionen ökar med 0,5 % i år. Främst är det insatsförbrukningen som påverkar konsumtionen positivt under innevarande år.

Den underliggande utvecklingen 2007–2009 är svagt negativ. Genom de i denna proposition aviserade satsningar på rättstrygghet, internationella operationer, forskning, m.m. som alla stimulerar statlig konsumtion, beräknas konsumtionen ändå bli oförändrad 2007.

Ovan nämnda satsningar i kombination med den aviserade tandvårdsreformen leder till en positiv utveckling 2008–2009. Konsumtionen förväntas då öka med 0,1 % respektive 0,4 %.

Sammantaget förväntas den offentliga konsumtionsvolymen öka med 1,4 % i år och med 1,5 % nästa år. För 2008 och 2009 beräknas konsumtionsvolymen öka med 1,0 % respektive 0,6 %.

3.6 Import

Stark import under 2006

Sveriges import har sedan 2003 växt i en snabb takt. Den goda importutvecklingen förstärktes ytterligare under slutet av 2005 och början av 2006. Importen växte med hela 7,9 % under det första halvåret i år, vilket är en mycket hög tillväxttakt sett ur ett historiskt perspektiv. Det är framför allt importen av tjänster som har utvecklats starkt, medan importen av varor har utvecklats något svagare.

Importtillväxten bedöms växa starkt under 2006 för att sedan mattas av något under de kommande åren (se tabell 3.6).

Varuimporten något svagare under första halvåret 2006

Trots en hög aktivitet i den svenska ekonomin under första halvåret 2006 dämpades importen av varor. Försvagningen skedde framförallt under andra kvartalet, vilket bland annat berodde på att importen av textilvaror, kläder och skor inte ökade lika mycket som tidigare.

Den starka tillväxten första halvåret i investeringar, varuexport, och hushållens konsumtion, som alla till stor del består av importerade varor, tyder på att importen borde ha varit starkare. Företagen gjorde istället stora uttag från lagren (se avsnitt 3.3). Dessa lager bedöms dock nu vara förhållandevis små.

Sjunkande importpriser under 2007

Under perioden 2002–2004 föll importpriserna på bearbetade varor. Trenden bröts dock förra året när kronan försvagades. Priset på importerade varor ökade däremot långsammare än priset på inhemskt producerade varor, vilket innebar att det trots kronförsvagningen blev mer fördelaktigt att importera varor. Prisuppgången under 2005 var bred och omfattade både råvaror och bearbetade varor. Råvarupriserna steg kraftigt under 2005 till följd av ett stigande oljepris, hög internationell efterfrågan på en del råvaror samt utbudsstörningar hos vissa råvaruproducenter.

Priset på importvaror har hittills i år ökat mer än priset på inhemskt producerade varor. Det beror främst på att importpriserna på råolja, petroleumprodukter, stål och metall har stigit kraftigt under första halvåret. För bearbetade varor har importpriserna däremot minskat mer än priset på inhemskt producerade varor.

Under återstoden av 2006 och 2007 väntas kronan förstärkas och världsmarknadspriset på olja sjunka, vilket bedöms bidra till att priset på råvaror sjunker i år och nästa år. Förstärkningen av kronan väntas även bidra till att importpriset på bearbetade varor sjunker ytterligare i år och nästa år.

Tabell 3.6 Import av varor och tjänster samt prisutveckling

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring				
		2005	2006	2007	2008	2009
Varuimport	827	7,9	6,7	7,4	–	–
Bearbetade varor ¹	620	9,7	7,8	8,6	–	–
Tjänsteimport	265	5,2	10,4	6,3	–	–
Total import	1093	7,3	7,6	7,1	6,4	6,1
Importpris	–	4,7	3,5	-3,0	-0,3	0,8

¹ Varugrupper enligt SNI.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Varuimporten utvecklas starkt under prognosåren

Under andra halvåret 2006 väntas industriproduktionen öka i god takt, samtidigt som hushållens konsumtion tar ytterligare fart. Eftersom lagren bedöms vara små har företagen dock begränsad möjlighet att använda dessa för att utöka produktionen, vilket tyder på en starkare importutveckling framöver.

Även importpriserna bidrar till denna utveckling. Priset på importerade varor väntas växa långsammare än priset på inhemskt producerade varor vilket leder till att importen blir relativt sett billigare. Därmed kommer bl.a. konsumtionen i större utsträckning än tidigare att bestå av importerade varor. Den väntade prisdämpningen på råvaror bidrar också till en ökad import av dessa varor de kommande åren.

Under 2007 kommer en något svagare investeringstillväxt att dämpa importtillväxten något. Å andra sidan bidrar den starka konsumtionsutvecklingen och uppbyggnaden av insatsvarulagren inom industrin till en fortsatt stark importtillväxt nästa år.

Sammantaget bedöms varuimporten öka med 6,7 % i år och 7,4 % nästa år. Under 2008 och 2009 bedöms importen av varor att dämpas något.

Stark tjänsteimport

Tjänsteimporten har hittills i år ökat mycket starkt. Liksom för exporten av tjänster utgör tjänster såsom konsulttjänster, licenser, patent och banktjänster, den största posten i tjänsteimporten. Dessa tjänster står för omkring hälften av tjänsteimporten. Den förutspådda goda tillväxten i varuimporten bedöms även bidra till en högre efterfrågan på import av dessa tjänster. Som en följd av en ökad varuimport väntas även importen av transporttjänster öka.

Nästan en tredjedel av tjänsteimporten utgörs av svenska resenärers utgifter i utlandet. Med en stark inhemsk konsumtionsutveckling och ett stigande värde på kronan bedöms resandet och därigenom utgifterna i utlandet också öka i en god takt framöver.

Sammantaget leder den ökade varuimporten och den starka inhemska konsumtionsutvecklingen till att importen av tjänster ökar starkt i år och i god takt nästa år. Tjänsteimporten bedöms öka med 10,4 % i år och 6,3 % nästa år.

3.7 Produktion

Industriproduktionen har tagit ny fart

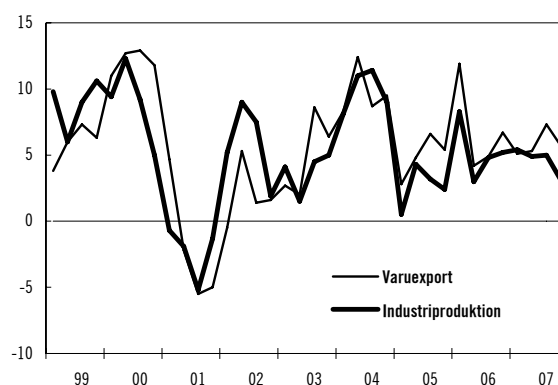
År 2005 blev ett mellanår för den svenska industriproduktionen. Orsaken var främst en kraftig inbromsning i exporten under vintern 2004/2005 som ledde till en mycket svag produktion det första kvartalet 2005. Utöver detta var den inhemska efterfrågan på svensk-tillverkade industriprodukter förhållandevis svag samtidigt som lageruttagen inom industrin var stora. Under senare delen av 2005 syntes emellertid flera tecken på en återhämtning, och under inledningen av 2006 har industriproduktionen fått ny fart. Bakom uppgången ligger främst en återhämtning av efterfrågan på svenska varor i utlandet. Dessutom har efterfrågan från hemmamarknaden återhämtat sig avsevärt. Den förbättrade efterfrågan i kombination med en lageruppbyggnad resulterade i att industrins produktion ökade med 5,5 % det första halvåret 2006, enligt statistik från SCB.

Förutsättningarna för att industriproduktionen ska fortsätta att öka framöver är gynnsamma. De senaste årens stora investeringar, bl.a. inom gruv-, massa- och pappersindustri har medfört en utökad produktionskapacitet (se avsnitt 3.2). Vidare är de relativa enhetsarbetskostnaderna låga, vilket indikerar att svenska industriföretags konkurrenskraft är god. Även enkätundersökningen i KI:s konjunkturbarometer tyder på en fördelaktig konkurrenssituation. Barometern visar att det är framförallt på den för svenska industriföretag viktiga EU-marknaden som konkurrenssituationen har förbättrats ytterligare de senaste kvartalen (se avsnitt 3.1).

Efterfrågan på svenska varor i utlandet väntas bli god under prognosperioden, men den dämpas något framöver i takt med att den globala konjunkturen mattas. Eftersom den svenska industrin är starkt exportorienterad följer varuexporten och industriproduktionen ett liknande mönster (se diagram 3.17). Med draghjälp av den förbättrade efterfrågan från hemmamarknaden förväntas därför industriproduktionen växa i en god om än något avtagande takt i år. KI:s barometer ger också stöd för denna bedömning. Såväl orderingång som produktionsvolym har varit hög den senaste tiden, men förväntningarna framöver är dämpade.

Diagram 3.17 Industriproduktion och varuexport

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Sammanfattningsvis beräknas industriproduktionen öka med 5,3 % 2006 (se tabell 3.7). Nästa år, när exportefterfrågan mattas, väntas industriproduktionen växa med 4,6 %.

Tabell 3.7 Näringslivets produktion

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring				
		2005	2006	2007	2008	2009
Varuproducenter	685	2,6	4,9	3,7	–	–
varav: Industri	485	2,6	5,3	4,6	–	–
Bygg	109	7,3	7,5	2,5	–	–
Tjänsteproducenter	1 124	3,7	4,7	3,6	–	–
Näringslivet totalt	1 809	3,3	4,8	3,6	3,7	3,2

Anm.: Med produktion avses förädlingsvärde, dvs. bruttoproduktion minus insatsförbrukning.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Byggproduktionen stark trots resursbristen

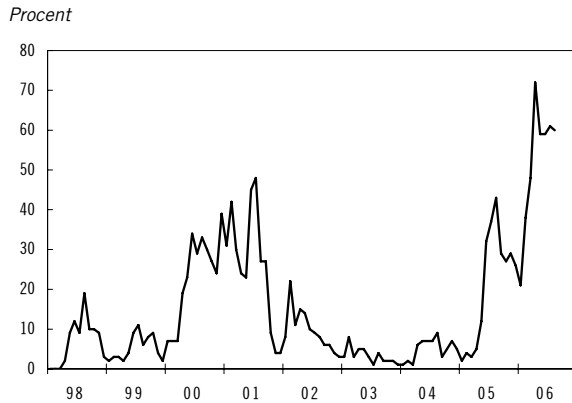
Byggproduktionen ökade med 7,3 % 2005, vilket var den högsta tillväxten på över 15 år. Det var främst den kraftiga ökningen av bostadsbyggandet som drog upp produktionen i byggföretagen.

KI:s barometer tyder på en fortsatt mycket hög tillväxt av byggproduktionen men samtidigt på att byggkonjunkturen är på väg in en lugnare fas. Barometern visar också att bristen på arbetskraft i byggbranschen är mycket stor (se diagram 3.18).

An så länge tycks dock resursbristen inte fått något betydande genomslag, och bostadsbyggandet har fortsatt att utvecklas starkt (se avsnitt 3.2). Under 2006 har dessutom investeringskonjunkturen på byggsidan breddats då även bygginvesteringar i bl.a. industrin och kommersiella lokaler ökat snabbt. Detta

förväntas bidra till en ännu starkare bygginvestering utveckling än förra året. I takt med att nivån på bostadsinvesteringarna blir allt högre, att räntorna stiger och att resursbristen i byggbranschen bedöms bli alltmer kännbar, väntas tillväxten i bygginvesteringarna mattas 2007.

Diagram 3.18 Brist på arbetskraft inom byggverksamhet

Anm.: Kurvan visar andelen företag som svarat ja på frågan om bristen på arbetskraft utgör det främsta hindret för ökad produktion.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Sammantaget innebär detta att 2006 blir ännu ett starkt år för byggbranschen, och byggproduktionen förväntas växa med 7,5 %. Nästa år dämpas produktionstillväxten till 2,5 % som en följd av avmattningen i bygginvesteringarna.

Fortsatt god produktionstillväxt i tjänstesektorn

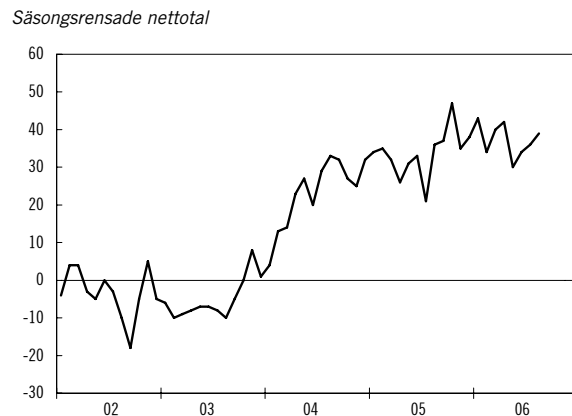
Produktionen i tjänstesektorn växte i god takt 2005, och under inledningen av 2006 har tillväxten stärkts ytterligare. Det är framförallt produktionen av företagstjänster som har fortsatt att öka starkt. Även andra tjänstebanscher såsom exempelvis finansiell verksamhet har bidragit till den goda utvecklingen för tjänstesektorn som helhet.

Efterfrågeutvecklingen i ekonomin medför att den positiva utvecklingen för tjänsteproduktionen väntas hålla i sig under prognosperioden. Den kraftigaste produktionsökningen förväntas företagstjänsterna stå för. Företagstjänsterna drivs av den inhemska efterfrågan från industrin och bygg- och anläggningssektorn, men också av den starka efterfrågan på svenska tjänster i utlandet. Den ökande hushållskonsumtionen gynnar handelns produktion och även produktionen inom andra branscher såsom hushållstjänster, hotell och restaurang.

KI:s barometer tyder också på att den positiva utvecklingen inom många delar av tjänstesektorn fortsätter i år. Barometern indikerar att efterfrågan inom de privata tjänstenäringarna ligger på en hög nivå (se diagram 3.19), och i många branscher, såsom exempelvis transport och uppdragsverksamhet, är optimismen stor. Inom detaljhandeln, där läget länge varit mycket starkt, har förväntningarna dämpats något jämfört med inledningen av året. Konfidsensindikatorn för detaljhandeln ligger dock fortfarande på en nivå över det historiska genomsnittet.

Den goda efterfrågan på tjänster innebär att produktionstillväxten för tjänstesektorn som helhet väntas uppgå till 4,7 % 2006. Nästa år mattas efterfrågan och tjänsteproduktionen förväntas då växa med 3,6 %.

Diagram 3.19 Efterfrågan på privata tjänster

Anm.: Nettotalen definieras som skillnaden mellan andelen företag som uppgett att efterfrågan har ökat respektive minskat.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Sammanfattningsvis medför den totala efterfrågeutvecklingen i den svenska ekonomin att näringslivets produktion växer i god takt under prognosperioden, och att tillväxten blir förhållandevis balanserad mellan varu- och tjänsteproducenter. Näringslivets produktion väntas öka med 4,8 % 2006 och 3,6 % 2007. Under kalkylåren 2008 och 2009 förutses näringslivets produktion öka med 3,7 respektive 3,2 %.

Offentlig produktion

Den offentliga produktionen är summan av de varor och tjänster som produceras inom offentlig sektor, vilket är detsamma som bidraget till BNP. Utvecklingen förklaras till

största delen av sysselsättningen mätt som antalet arbetade timmar.

Tillhandahållandet av välfärdstjänster inom vård, skola och omsorg sker huvudsakligen i kommunal regi, men sedan början av 1990-talet har kommuner och landsting i allt större utsträckning lagt ut verksamhet på entreprenad, hyrt in personal och privatiserat eller bolagiserat förskolor, sjukhus och annan verksamhet. Denna strukturuomvandling förklarar att konsumtionen växer snabbare än produktionen. Förra året ökade produktionen inom kommunal sektor med 0,4 %, medan konsumtionen ökade med 1,6 %. Ökningen i kommunal konsumtion drevs i stället av förbrukning av material och tjänster samt sociala naturaförmåner (läkemedel, tandvård, privata daghem, m.m.). Produktionen förväntas öka med 1,4 % i år, 1,8 % nästa år samt med 1,2 % respektive 0,6 % för 2008 och 2009.

År 2005 minskade den statliga produktionen med 0,6 %. I år förväntas den minska med 0,2 %. De i denna proposition aviserade ökade anslagen för bl.a. rättstrygghet, internationella operationer, forskning, m.m. påverkar den statliga produktionen positivt. År 2007 förväntas därför produktionen öka med 0,6 %. Utvecklingstakten 2008–2009 beräknas uppgå till 0,2 % respektive 0,4 %.

Sammantaget väntas produktionen i offentlig sektor öka med i genomsnitt ca 0,9 % per år 2006–2009.

3.8 Bytesbalans och bruttosparande

Bytesbalansöverskottet ökar framöver

Överskottet i bytesbalansen uppgick till 6,4 % av BNP 2005, vilket är en minskning jämfört med året innan. Dämpningen berodde på ett lägre överskott i handelsbalansen vilket delvis motverkades av ett kraftigt ökat tjänstenetto.

I år bidrar den starka utvecklingen av varuexporten till att handelsbalansen stärks. Samtidigt leder även den starkt positiva tjänstebalansen till att bytesbalansöverskottet blir större. Att importpriserna ökar snabbare än exportpriserna innebär dock att det så kallade bytesförhållandet försvagar bytesbalansen 2006.

År 2007 bedöms överskottet från både varu- och tjänstehandeln öka ytterligare. Förstärkningen 2007 förklaras även av att exportpriserna sjunker mindre än importpriserna.

Överskottet i bytesbalansen beräknas uppgå till 6,8 % av BNP i år och 7,7 % av BNP 2007. Under kalkylåren 2008–2009 bedöms bytesbalansöverskottet vara fortsatt högt (se tabell 3.8).

Tabell 3.8 Bytesbalans

Miljarder kronor, löpande priser, om ej annat anges

	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbalans	144	156	170	177	187
<i>procent av BNP</i>	5,4	5,5	5,7	5,6	5,6
Tjänstebalans	62	75	86	90	95
Faktorinkomster	0	-5	5	7	9
Löpande transfereringar	-35	-33	-30	-33	-36
Bytesbalans	171	193	230	240	254
<i>procent av BNP</i>	6,4	6,8	7,7	7,6	7,7
Kapitaltransfereringar ¹	2	-21	-4	-5	-5
Finansiellt sparande	174	173	226	236	249
<i>procent av BNP</i>	6,5	6,1	7,5	7,4	7,5

Anm.: Bytesbalansen redovisas enligt Riksbankens definition. Fördelningen mellan bytesbalansens poster i Riksbankens statistik skiljer sig från NR:s fördelning i försörjningsbalansen.

¹ De kraftigt negativa kapitaltransfereringarna 2006 kan hänföras till en kraftigt negativ kapitalbalans under första kvartalet 2006. Anledningen till detta kan vara att ett svenskt företag förvärvat en immateriell rättighet från utlandet. Ett sådant förvärv kan då av Riksbanken redovisas som en kapitaltransferering. Detta innebär även att skillnaden mellan bytesbalansöverskottet och det finansiella sparandet blir ovanligt stor under 2006.

Källor: Riksbanken, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Ökat sparande

Överskottet i bytesbalansen, justerat för så kallade kapitaltransfereringar, motsvarar det finansiella sparandet i ekonomin. Tillsammans med det reala sparandet som domineras av fasta investeringar bildas bruttosparandet. Det totala bruttosparandet 2005 uppgick till 23,6 % av BNP (se tabell 3.9). Omkring en fjärdedel av bruttosparandet utgjordes av finansiellt sparande medan det reala sparandet svarade för omkring tre fjärdedelar.

Av det finansiella sparandet står hushållen för den största delen. Förra året uppgick hushållens finansiella sparande till 3,2 % av BNP. Framöver beräknas hushållens finansiella sparande minska, framför allt på grund av att hushållens konsumtion väntas öka mer än deras disponibla inkomster. Som andel av BNP beräknas hushållens finansiella sparande uppgå till 2,9 % i år, för att sedan successivt minska till 2,0 % 2009.

Starka offentliga finanser medför att det offentliga finansiella sparandet överstiger 2 % under hela prognosperioden (se kapitel 5).

Framöver väntas både det finansiella och det reala sparandet öka. Sammantaget ökar bruttosparandet därmed successivt till 25,1 % av BNP 2009.

Tabell 3.9 Bruttosparande

	Mdkr 2005	Andel av BNP i löpande priser				
		2005	2006	2007	2008	2009
Realt sparande	456	17,1	17,4	17,4	17,5	17,6
Fasta investeringar	455	17,0	17,6	17,4	17,4	17,4
Lagerinvesteringar	2	0,1	-0,1	0,0	0,2	0,1
Finansiellt sparande ¹	174	6,5	6,1	7,5	7,4	7,5
Offentlig sektor	74	2,8	2,8	2,3	2,6	3,1
Hushåll	85	3,2	2,9	2,8	2,3	2,0
Företag	15	0,5	0,4	2,4	2,5	2,5
Bruttosparande	630	23,6	23,5	24,9	25,0	25,1

¹ Enligt Riksbankens definition.

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken och Finansdepartementet.

3.9 BNI

Bruttonationalinkomsten (BNI) beräknas genom att till BNP i löpande priser addera svenska inkomster i utlandet och subtrahera utländska inkomster i Sverige. BNI ligger till grund för beräkandet av bl.a. biståndsanslaget och EU-avgiften.

År 2006 väntas nettot av primärinkomsterna från utlandet vara negativt. Detta beror i huvudsak på att nettot av kapitalinkomsterna från utlandet bedöms bli svagt i år. År 2007–2009 bedöms Sveriges BNI vara högre än BNP då Sveriges nettoställning gentemot omvärlden stärks (se tabell 3.10).

Tabell 3.10 Bruttonationalinkomst

<i>Miljarder kronor, löpande priser</i>					
	2005	2006	2007	2008	2009
BNP	2 673	2 830	3 007	3 163	3 320
Primära inkomster netto ¹	-7	-5	7	8	10
BNI	2 666	2 825	3 014	3 172	3 330

¹ Löner, kapitalavkastning, subventioner och skatter gentemot utlandet.

Källor: Statistiska centralbyrån, Riksbanken och Finansdepartementet.

4 Arbetsmarknad, löner, inflation och resursutnyttjande

Läget på arbetsmarknaden har förbättrats under det senaste året. Sysselsättningen och antalet arbetade timmar har stigit och den öppna arbetslösheten har minskat. Nivån på både den öppna och den totala arbetslösheten är dock fortfarande hög.

Utvecklingen på arbetsmarknaden väntas bli fortsatt god

Förutsättningarna för en fortsatt stark utveckling på arbetsmarknaden är goda. BNP-tillväxten är hög och indikatorerna pekar mot en stark sysselsättningsökning den närmaste tiden. Den ökande sysselsättningen verkar inte ännu ha lett till några generella problem för företagen att hitta lämplig personal att anställa.

Sysselsättningen och arbetskraftsutbudet påverkas också av förändringar i antalet arbetsmarknadspolitiska program mellan åren. Antalet deltagare i program som räknas som sysselsatta stiger relativt mycket i år vilket bidrar till att öka sysselsättningen. Det innebär att den reguljära sysselsättningen, där sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program exkluderas, ökar långsammare än den totala sysselsättningen. Från och med 2007 minskar dock dessa program och därmed blir utvecklingen den omvända. Även antalet deltagare i program som definieras som om de är utanför arbetskraften minskar mellan 2006 och 2009. I kombination med de utbudstimulerande reformer som föreslås i budgetpropositionen bidrar dessa neddragningar till att öka arbetskraftsutbudet och på sikt även sysselsättningen.

Arbetskraftsutbudet förväntas öka relativt snabbt i år. Det ökar betydligt mer än vad som följer av att befolkningen växer eftersom den ökande efterfrågan på arbetskraft gör att fler söker sig in på arbetsmarknaden. Nästa år ökar dessutom arbetskraftsutbudet mycket till följd av den ovan nämnda neddragningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen utanför arbetskraften. Arbetskraftsutbudet bedöms då öka mer än sysselsättningen vilket innebär att den öppna arbetslösheten stiger. Åren därefter ökar dock sysselsättningen snabbare än utbudet och den öppna arbetslösheten faller.

Löneökningstakten är dämpad och inflationen är låg

Löneökningstakten har successivt dämpats de senaste åren. Den i dagsläget låga löneökningstakten beror sannolikt på att det finns ledig arbetskraft i ekonomin som konkurrerar om jobben och det är därför förhållandevis lätt för arbetsgivarna att rekrytera lämplig personal. I takt med att sysselsättningen ökar framöver förväntas löneökningstakten stiga något. Ett stigande arbetskraftsutbud kan i kombination med förändrade regler i arbetslöshetsersättningen minska risken för att löneökningstakten accelererar ytterligare.

Inflationen har varit låg de senaste åren. Den dämpade löneutvecklingen i kombination med en stark produktivitetstillväxt håller nere företagens kostnader för arbetskraft, vilket bidrar till att den inhemska inflationen är dämpad. Höjda energipriser och stigande priser på importerade varor har dock inneburit att konsumentprisindex (KPI) har stigit en del den senaste tiden. När löneökningstakten stiger framöver samtidigt som produktivitetstillväxten dämpas ökar det inhemska inflationstrycket något. En starkare krona och fallande energipriser bidrar dock till att dämpa inflationen framöver.

Tabell 4.1 Nyckeltal

Procentuell förändring om annat ej anges

	2005	2006	2007	2008	2009
BNP	2,7	4,0	3,3	3,1	2,7
Produktivitet	2,0	2,8	2,0	1,9	2,2
Arbetade timmar	0,5	1,1	1,2	1,2	0,5
Medelarbetstid	-0,3	-0,6	-0,4	0,3	-0,2
Sysselsatta	0,8	1,7	1,5	1,0	0,6
Reguljär sysselsättningsgrad, 20-64 år ¹	77,4	77,7	79,0	79,8	80,2
Arbetskraften	0,8	1,3	1,8	0,1	0,0
Öppen arbetslöshet ²	6,0	5,6	5,8	5,0	4,3
Programdeltagare ^{2,3}	2,7	3,1	1,9	1,4	1,5
Total arbetslöshet ²	8,7	8,7	7,7	6,3	5,8
Timlön	3,1	3,2	3,7	3,7	3,8
KPI ⁴	0,5	1,6	2,5	2,0	1,9
UNDIX ⁴	0,8	1,3	1,9	1,5	1,8

Anm.: Siffrorna i tabellen avser icke kalenderkorrigerade data. En utförligare tabell återfinns i tabellsamlingen.

¹ Antalet sysselsatta i åldern 20-64 år, exklusive sysselsatta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i denna åldersgrupp.

² I procent av arbetskraften.

³ Personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program.

⁴ Årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Resursutnyttjandet bedöms vara lågt i dagsläget

Kombinationen av en relativt hög arbetslöshet, en generellt sett låg andel företag som uppger att det är brist på arbetskraft, måttliga löneökningarna och ett svagt inhemskt inflationstryck tyder på att det finns gott om lediga resurser på arbetsmarknaden i dagsläget. Det betyder att betydligt fler skulle kunna bli sysselsatta utan att löner och priser börjar stiga i alltför hög takt. Det kan också uttryckas som att det s.k. sysselsättningsgapet är negativt, dvs. den faktiska sysselsättningen ligger under den potentiella.

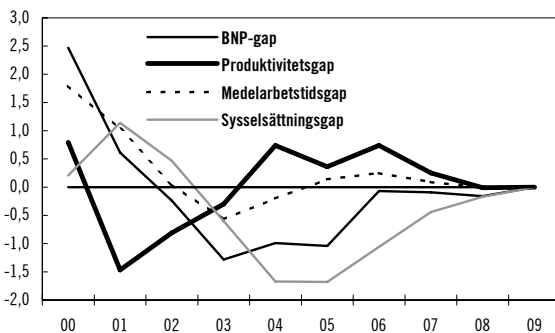
Sysselsättningsgapet bedöms minska successivt framöver till följd av att den faktiska sysselsättningen stiger snabbare än den potentiella.

Den faktiska medelarbetstiden bedöms ligga på en högre nivå än den potentiella, dvs. medelarbetstiden bedöms vara högre än normalt. Framöver beräknas det positiva gapet minska i samband med att frånvaron väntas öka när sysselsättningen stiger.

Produktiviteten steg snabbt 2003 och 2004. Produktivetsnivån avvek därmed från trenden och produktivetsgapet bedöms därför ha blivit positivt. Förra året utvecklades produktiviteten relativt svagt och det skedde en återgång mot en mer långsiktigt hållbar nivå. I år stiger dock produktiviteten oväntat snabbt och det positiva gapet vidgas därför på nytt. Från och med nästa år minskar dock gapet successivt.

Diagram 4.1 Gap för olika variabler

Procent

Anm.: Gapen beräknas som skillnad mellan faktisk och potentiell nivå, i procent av respektive potentiell nivå.

Källa: Finansdepartementet.

BNP-gapet, som är summan av ovanstående tre delgap, är svagt negativt i år. Nästa år ligger BNP-gapet kvar på en oförändrad nivå trots att sysselsättningen då stiger relativt mycket. Det beror på att minskningen av det negativa sysselsättningsgapet motverkas av att de positiva produk-

tivets- och medelarbetstidsgapen sammantaget minskar mer.

Ekonomi väntas gå mot fullt resursutnyttjande 2009

Beräkningarna avseende BNP-tillväxten, utvecklingen på arbetsmarknaden och inflationen etc. för 2008 och 2009 bygger på bedömningar av resursläget 2007 samt på den potentiella tillväxttakten. Anledningen till att ingen konjunkturprognos görs för dessa år är att det är allt svårare att göra en konjunkturbedömning ju längre fram i tiden beräkningarna sträcker sig.

Potentiell BNP beräknas 2008 och 2009 öka med 3,2 % respektive 2,5 %. Den potentiella sysselsättningen ökar med 0,7 % respektive 0,5 %, vilket är lägre än under perioden 2005–2007. Det beror främst på en svagare befolkningsutveckling 2008 och 2009 än åren innan.

Den potentiella produktivitetstillväxten beräknas uppgå till ca 2,2 % per år. Medelarbetstiden ökar 2008 bland annat till följd av de förslag som aviseras i denna budgetproposition. År 2009 bedöms dock medelarbetstiden falla, främst till följd av att de äldre och yngre åldersgrupperna, vars medelarbetstid är lägre än genomsnittet, ökar som andel av befolkningen.

De förslag som aviseras i budgetpropositionen bedöms få betydande positiva effekter på potentiellt arbetskraftsutbud, sysselsättning, arbetslöshet, medelarbetstid och BNP.

Eftersom det fortfarande bedöms finnas lediga resurser i ekonomin 2007 kan faktisk sysselsättning och BNP öka mer än den potentiella både 2008 och 2009 utan att det uppstår bristsituationer på arbetsmarknaden som driver upp löner och priser. Gapen minskar successivt och 2009 är alla gapen slutna. Den reguljära sysselsättningsgraden i åldrarna 20–64 år väntas uppgå till 80,2 % 2009 och den totala arbetslösheten till 5,8 %.

Lönerna ökar både 2008 och 2009 något mindre än vad som är förenligt med en ekonomi i balans eftersom det bedöms ta tid innan löneutvecklingen anpassas till fullt resursutnyttjande. Den underliggande inflationstakten stiger successivt och beräknas ligga strax under Riksbankens inflationsmål 2009.

Riskerna främst förknippade med bedömningar om effekterna av nya förslag samt om resursläget

Riskerna avseende prognoserna på arbetsmarknadsområdet är främst förknippade med osäkerheten kring bedömningar av hur stora effekterna av regeringens politik blir och hur snabbt de slår igenom. Effekterna kan bli större än den nuvarande bedömningen. Osäkerheten är också stor kring hur högt resursutnyttjandet är i ekonomin. För närvarande är bedömningen att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är relativt lågt. Även om bristen på arbetskraft generellt sett är låg uppger företagen att bristen har ökat den senaste tiden, speciellt inom vissa sektorer. Om bristsituationen snabbt blir mer utbredd kan det uppstå flaskhalsar i ekonomin som leder till att lönerna och inflationen stiger snabbare än väntat. Antalet sysselsatta kan därmed bli färre och arbetslösheten högre än väntat mot slutet av perioden. I avsnitt 6 presenteras två alternativa scenarier där svensk ekonomi utvecklas annorlunda än vad som presenteras i avsnitt 1-5.

4.1 Arbetsmarknad

Stark utveckling sedan andra halvåret 2005

Efter att ha utvecklats svagt under fyra års tid vände sysselsättningen uppåt under andra halvåret 2005. Den positiva sysselsättningsutvecklingen har fortsatt under 2006. Den öppna arbetslösheten har dock inte fallit i motsvarande grad som sysselsättningen ökat eftersom även arbetskraftsutbudet ökat snabbt (se diagram 4.2). Samtidigt har den totala arbetslösheten¹¹ varit i stort sett oförändrad.

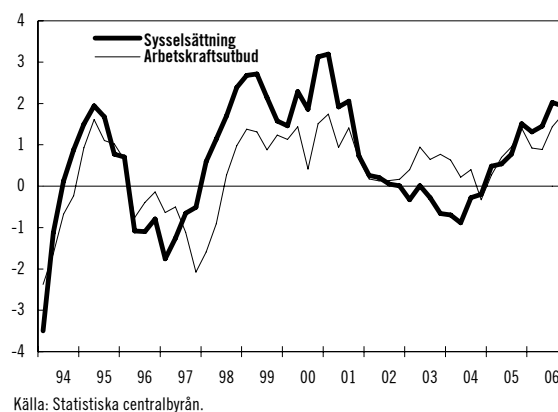
På grund av ett brott i statistiken i samband med den statistikomläggning som gjordes 2005 är det svårt att med säkerhet uttala sig om vilka grupper som fått arbete under det senaste året. Det troliga är att de till en stor del utgörs av personer som tidigare räknades som studerande och därmed utanför arbetskraften.¹²

¹¹ Öppet arbetslösa och deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknads-politiska program som andel av arbetskraften.

¹² Omläggningen av den svenska Arbetskraftsundersökningen genomfördes för att den bättre ska harmonisera med andra EU-länders. Se prop. 2005/06:1 bilaga 2, s. 43, för en mer utförlig beskrivning av statistikomläggningen. SCB väntas publicera länkade serier senare i år.

Diagram 4.2 Sysselsättning och arbetskraftsutbud

Årlig procentuell förändring

Utvecklingen i näringslivets olika sektorer skiljer sig åt. Sysselsättningen har kontinuerligt ökat i mycket snabb takt i byggsektorn i två års tid, medan den samtidigt minskat svagt i industrin. I den sysselsättningsmässigt klart största sektorn, privata tjänster, har sysselsättningen ökat i god takt de senaste sex kvartalen. Samtliga större delbranscher har haft en positiv utveckling. Uppgången i den privata tjänstesektorn drivs dock i relativt stor utsträckning av den kraftiga uppgången inom företagstjänster.

I den kommunala sektorn har sysselsättningen ökat under det senaste halvåret efter att ha minskat svagt under 2005. Ökningen förklaras dock i hög utsträckning av ett ökat antal personer i plusjobb och inte av en stigande reguljär sysselsättning. I den statliga sektorn har sysselsättningen minskat marginellt under de senaste åren.

Indikatorerna har stärkts under det senaste året

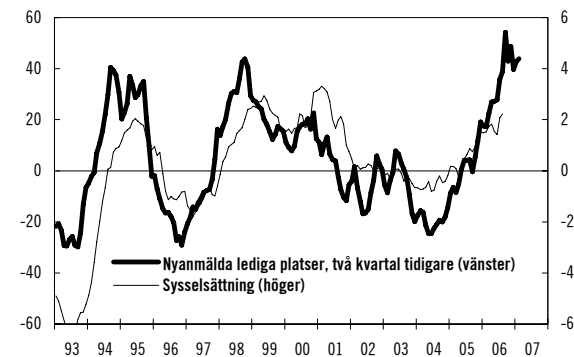
Antalet nyanmälda lediga platser som anmälts till landets arbetsförmedling har ökat kontinuerligt sedan våren 2005. Nivån är i dagsläget högre än den var runt millennieskiftet då sysselsättningen ökade i mycket hög takt. Historiskt har sysselsättningen samvarierat relativt väl med nyanmälda platser med en eftersläpning på två kvartal (se diagram 4.3).

Den kraftiga ökningen det senaste året ska dock tolkas med viss försiktighet sedan det framkommit att AMS har haft problem med att vissa nyanmälda lediga platser har dubbelräknats. Att antalet lediga jobb ökat kraftigt understöds

dock av SCB:s företagsbaserade statistik som visar på en ökning i privat sektor på nästan 30 % jämfört med ett år tidigare.¹³

Diagram 4.3 Nyanmälda lediga platser och sysselsättning

Årlig procentuell förändring

Anm.: Tre månaders glidande medelvärde.

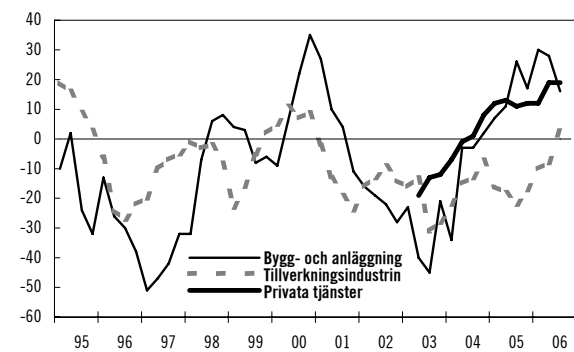
Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och Statistiska centralbyrån.

Antalet nyanmälda lediga platser har ökat kraftigt inom såväl privat tjänstesektor som inom industrin och byggsektorn. Uppgången inom den privata tjänstesektorn har varit bred.

Antalet lediga platser har ökat i god takt i storstads länen och i övriga delar av södra och mellersta Sverige, medan utvecklingen varit mindre fördelaktig i skogslänen. Antalet lediga platser med respektive utan krav på utbildning har utvecklats relativt lika. På samma sätt har tillsvdare respektive tidsbegränsade lediga platser ökat i ungefär samma utsträckning.

Diagram 4.4 Företagens anställningsplaner

Nettotal

Anm.: Diagrammet avser säsongrensade kvartalsdata.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Enligt KI:s senaste konjunkturbarometer är företagens anställningsplaner fortsatt optimistiska inom byggsektorn och stora delar av privat

tjänstesektor, medan de är fortsatt negativa inom industrin (se diagram 4.4).¹⁴ Förändringen i nettotalen avseende företagens anställningsplaner uppvisar en god samvariation med utvecklingen av sysselsättningen enligt nationalräkenskaperna i respektive sektor. Trots ett ökat antal lediga platser även inom industrin finns det därför skäl att tro att den branschvis splittrade utvecklingen kommer att bestå framöver.

Färre deltagare i arbetsmarknadspolitiska program

Antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program uppgick i genomsnitt till 123 000 under 2005. Under 2006 har antalet platser successivt stigit och antalet platser beräknas uppgå till 143 000 som årsgenomsnitt.

I denna proposition föreslår regeringen att antalet program ska minska kraftigt de kommande två åren (se tabell 4.2). Plusjobb, allmänt anställningsstöd, friår, lärlingsplatser, utbildningsvikariat och akademikerpraktik ska tas bort. Nybeviljandet av plusjobb, friår och utbildningsvikariat kommer att avbrytas så snart som möjligt. De övriga programmen som ska upphöra kommer att nybeviljas fram till och med sista december 2006.

Tabell 4.2 Deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program

Tusental personer, årsgenomsnitt

	2005	2006	2007	2008	2009
Sysselsatta	40	58	37	17	14
Anställningsstöd	25	28	14	8	8
Plusjobb	0	10	15	6	2
Friår	10	13	3	0	0
Utbildningsvikariat	0	1	0	0	0
Start av näringsverksamhet	6	6	4	3	4
I utbildning	83	85	54	47	56
Förberedande aktiviteter	25	25	18	14	18
Arbetsmarknadsutbildning	21	24	12	10	12
Arbetspraktik	13	13	11	10	13
Övrigt ¹	24	23	13	12	13
Totalt	123	143	91	64	70

¹ Kommunalt program för ungdomar, utvecklingsgaranti för ungdomar, arbetslivsinriktad rehabilitering, datortek, lärlingsplatser etc.

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och Finansdepartementet.

¹³ På grund av omläggningar i statistiken är inte siffrorna för offentlig sektor jämförbara över tid.

¹⁴ Diagrammet sträcker sig t.o.m. andra kvartalet 2006. Enligt den månadsbarometer som publicerades i slutet på september är anställningsplanerna inom industrin återigen negativa.

De platser som redan beviljats kommer att fasas ut i takt med att deltagarna avslutar programmen. Utöver de program som upphör helt tillkommer ytterligare en generell minskning av programvolymen. För 2007 planeras en total programvolym på 91 000. Därefter ska volymerna minska ytterligare.

Regeringen aviserar i denna proposition att s.k. nystartjobb introduceras. Nystartjobb reducerar arbetskraftskostnaden via en kreditering av arbetsgivarens skattekonto. I detta avseende påminner nystartjobben om anställningsstöd. Nystartjobben ska göra det lättare för personer med svag anknytning till arbetsmarknaden att komma in på arbetsmarknaden. Nystartjobben riktas till personer som uppburit arbetslöshetsersättning, sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning eller socialbidrag i mer än ett år. Skattekrediteringen ska gälla lika lång tid som individen har varit frånvarande från arbetslivet, dock högst 5 år. För personer som är äldre än 55 år gäller den dubbla tiden, dock högst tio år. Ungdomar som varit arbetslösa mer än 6 månader omfattas av nedsättningen, dock längst under ett år. Nystartjobben ska även omfatta nyanlända flyktingar och anhöriginvandrare under de tre första åren efter det att uppehållstillstånd beviljats. Nystartjobben kommer bara att vara tillgängliga för arbetsgivare i privat sektor och offentliga arbetsgivare som bedriver affärsverksamhet och kommer inledningsvis att hanteras av Arbetsmarknadsverket.

Sysselsättningen fortsätter att stiga

Under det senaste året har antalet sysselsatta, antalet arbetade timmar och framåtblickande indikatorer utvecklats positivt. Tillväxten i ekonomin har varit stark under första halvåret 2006 och väntas bli god även framöver. Enligt KI:s konjunkturbarometer har arbetskraftsbristen ökat i de flesta branscher, men nivåerna är fortfarande relativt låga. Kvoten mellan kvarstående och nyanmälda lediga platser, vilken utgör ett mått på hur väl matchningen fungerar, har inte förändrats nämnvärt i några sektorer eller regioner. Förutsättningarna för att sysselsättningen ska fortsätta att öka är därmed goda.

Tack vare en god efterfrågan beräknas sysselsättningen utvecklas väl trots att programvolymen dras ner framöver. Även de föreslagna ändringarna av inkomstskatten och arbetslöshets-

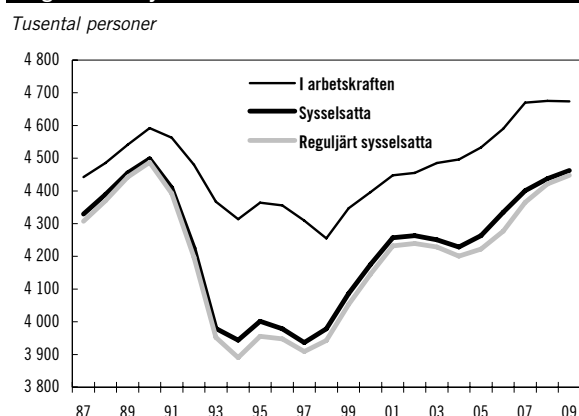
försäkringen bedöms bidra till en ökad sysselsättning framöver.

I det rådande konjunkturläget bedöms de arbetsmarknadspolitiska programmen leda till stor undanträngning av reguljär sysselsättning och därmed blir nettoeffekten på sysselsättningen av neddragningen av programmen mindre än den skulle ha blivit i ett sämre konjunkturläge.

Sysselsättningen väntas stiga med 1,7 % i år och 1,5 % nästa år. Det motsvarar en ökning med ca 140 000 personer. Ökningen av antalet reguljärt sysselsatta beräknas bli något större (se diagram 4.5). I samband med att sysselsättningsgapet sluts avtar sysselsättningsstillväxten. År 2009 är gapet slutet. Den reguljära sysselsättningsgraden för personer i åldersgruppen 20–64 år väntas då uppgå till 80,2 % 2009.

Omkring 80 % av sysselsättningsökningen 2006–2007 väntas ske inom näringslivet. Tjänste- och byggsektorerna väntas bidra till ökad sysselsättning, medan antalet sysselsatta fortsätter att minska svagt inom industrin.

Diagram 4.5 Sysselsatta och i arbetskraften

Under det senaste året har sysselsättningen ökat inom den privata tjänstesektorn och företagens anställningsplaner är överlag fortsatt positiva. I enstaka branscher väntas dock utvecklingen bli negativ. För närvarande finns det inga generella problem att hitta lämplig personal i tjänstesektorn. Inom uppdragsverksamhet anger dock ett ökat antal företag att de upplever brist på arbetskraft. Regeringens avisering om avdrag för hushållsnära tjänster bedöms ha en positiv effekt på sysselsättningen i tjänstesektorn. Av den totala sysselsättningsökningen under 2006 och 2007 väntas tjänstesektorn svara för knappt 80 %.

Byggkonjunkturen har fortsatt att stärkas. Orderläget i branschen är gott. Företagen är fortsatt optimistiska inför framtiden och förväntar sig att såväl byggande som sysselsättning ska stiga framöver. Anställningsplanerna är dock inte lika optimistiska i dagsläget som för ett halvår sedan. Bristen på byggarbetare utgör ett problem som har förvärrats kontinuerligt. Störst är problemen bland företag med huvudsaklig inriktning mot bostadsbyggande. Med tanke på de höga bristtalen i byggsektorn har sysselsättningen utvecklats förvånansvärt väl den senaste tiden. De höga bristtalen har inte haft någon synbar negativ effekt på sysselsättningsutvecklingen. Det skulle kunna tyda på att det än så länge endast är brist på vissa yrkeskategorier. Arbetskraftsbristen bedöms dock begränsa sysselsättningstillväxten framöver.

Sysselsättningen i industrin har minskat trendmässigt under flera decennier och har endast ökat under de år då industrikonjunkturen varit mycket stark. Produktionstillväxten beräknas tillta i år, men bedöms inte bli tillräckligt hög för att resultera i en ökad sysselsättning.

Kommunsektorns starka finanser väntas bidra till att sysselsättningen ökar med drygt 20 000 personer i den kommunala sektorn under 2006 och 2007. I den statliga sektorn beräknas sysselsättningen stiga med omkring 5 000 personer. Den offentliga sektorn kommer därmed att stå för omkring 20 % av den totala sysselsättningsökningen 2006 och 2007. Avvecklingen av plusjobb, friår och utbildningsvikariat har emellertid en återhållande effekt på den offentliga sysselsättningen framöver.

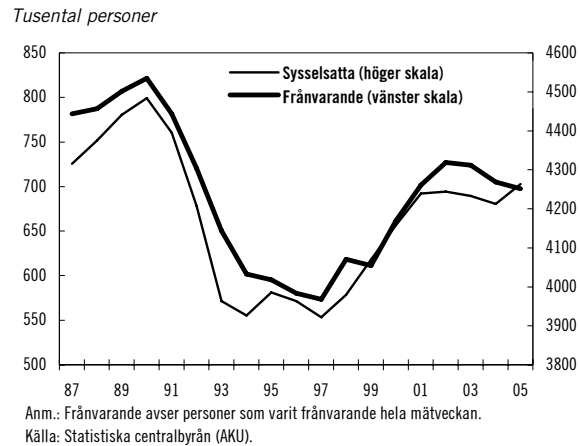
Medelarbetstiden sjunker något

Medelarbetstiden per sysselsatt minskade under perioden 2000–2003. Minskningen förklaras delvis av ökade sjukskrivningar, men också av en sjunkande medelarbetstid per person i arbete till följd av ett försämrat konjunkturläge. Det senaste året har medelarbetstiden varit relativt oförändrad.

Under prognosperioden väntas frånvaron öka något eftersom den brukar variera med syssel-

sättningen (se diagram 4.6). Det gäller både sjukfrånvaron¹⁵ och frånvaron av andra skäl.

Diagram 4.6 Frånvarande och sysselsatta

Den demografiska utvecklingen har också en negativ effekt på medelarbetstiden. Befolkningsandelen i åldersgrupper med lägre medelarbetstid än genomsnittet ökar i relation till befolkningsandelen i grupper med högre medelarbetstid.

Det sänkta taket i sjukförsäkringen bedöms dock ha en motverkande effekt, vilket ger en positiv effekt på medelarbetstiden. Effekten på medelarbetstiden av det nya jobbavdraget är svårbedömt. Å ena sidan bidrar det till att öka medelarbetstiden eftersom det blir mer lönsamt för framför allt låginkomsttagare att öka sin arbetstid. Å andra sidan bedöms en del av de personer som tidigare inte var sysselsatta, men nu sysselsätts till följd av förslaget, arbeta deltid. Med hänsyn tagen till skillnader i antalet arbetsdagar per år beräknas medelarbetstiden minska marginellt de kommande åren.

Produktivitetstillväxten avtar

Produktivitetstillväxten avtog 2005. Det berodde bland annat på den tillfälliga avmattningen i industrikonjunkturen samt på att bidraget från så kallad merchanting minskade. Produktivitetstillväxten i tjänstesektorn, som under flera år varit hög, avtog också. När tillväxten tog fart

¹⁵ I AKU fångas sjukfrånvaron upp antingen som "frånvaro på grund av sjukdom hela mätveckan" eller "sjukfrånvaro på grund av sjukdom del av mätveckan". AKU:s statistik är inte direkt jämförbar med Försäkringskassans (FK:s) statistik över antalet sjukskrivna. Detta beror bland annat på att FK:s statistik endast inkluderar personer som varit sjukskrivna i mer än 14 dagar och på att arbetslösa sjukskrivna och studerande sjukskrivna inkluderas i FK:s siffror men inte i AKU:s.

under inledningen av 2006 var produktivitetstillväxten mycket hög inom såväl varu- som tjänstebranscherna. Produktivitetsökningen beräknas avta framöver då tillväxten dämpas något och ekonomin går mot ett högre resursutnyttjande. Därmed sluts det produktivitetsgap som i utgångsläget beräknas vara positivt.

Arbetskraftsutbudet fortsätter att öka

Efter att ha utvecklats svagt under flera år vände arbetskraftsutbudet uppåt förra året. Under hösten och vintern steg utbudet i stort sett i takt med sysselsättningen. Utbudet har fortsatt att stiga.

Konjunkturläget har betydelse för utvecklingen av arbetskraftsutbudet. En ökad efterfrågan på arbetskraft gör att fler söker sig till arbetsmarknaden, inte minst bland yngre. Dessa tenderar att i hög grad kliva in i arbetskraften först i samband med att de får ett arbete. Detta gör att arbetskraftsdeltagandet svänger mer över konjunkturcykeln bland yngre. När arbetsmarknadsläget är svagt tenderar ungdomar också att börja studera i högre grad än andra. Yngre personers möjlighet att få sommar- och extraarbeten ökar dessutom i högkonjunktur. Att sysselsättningen stiger bland yngre behöver således inte betyda att de studerar i mindre omfattning.¹⁶ Även de äldres deltagande i arbetskraften påverkas mer än genomsnittet av konjunkturläget. De äldre väljer att stanna kvar längre i arbete då arbetsmarknadsläget är gott. Ett sämre arbetsmarknadsläge kan innebära att äldre går i pension tidigare än vad de annars skulle ha gjort.

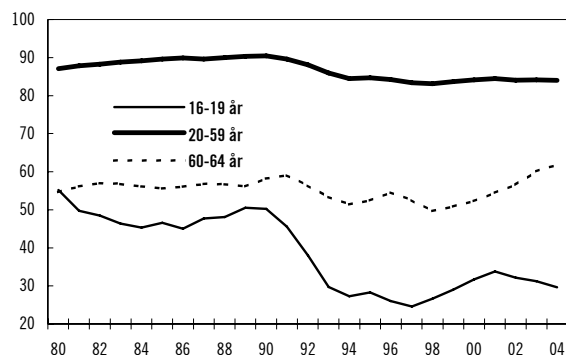
Arbetskraftsutbudet påverkas även av den demografiska utvecklingen. En större befolkning gör att det finns fler som kan arbeta. Sammansättningen av befolkningstillväxten har också betydelse (se diagram 4.7). Ur ett arbetskraftsperspektiv är den demografiska utvecklingen under de kommande åren relativt ogynnsam. Åldersgrupper som har ett lågt arbetskraftsdeltagande växer mycket. Det gäller framför allt åldersgrupperna 16–19 år och 60–64 år, men även gruppen 20–24 år som har ett relativt lågt

deltagande, väntas öka kraftigt. Grupperna 45–54 år och 55–59 år, som har ett högt arbetskraftstal, minskar eller är i stort sett oförändrade.

Under ett antal år har dock arbetskraftsdeltagandet trendmässigt stigit kraftigt i gruppen 60–64 år. Även i gruppen 55–59 år kan en stigande, om än inte lika stark, trend identifieras. Till största delen förklaras denna trend av att äldre i dag, i större utsträckning än tidigare generationer, väljer att stanna kvar längre på arbetsmarknaden. De som i dag tillhör de två äldsta åldersgrupperna är till största del 40-talister. Det är en generation som genomsnittligt sett är friskare än tidigare generationer. De har också en stark förankring på arbetsmarknaden. De drabbades inte lika hårt under 1990-talskrisen som de som då utgjorde de äldre grupperna på arbetsmarknaden. Pensionsreformen kan också ha påverkat arbetskraftsdeltagandet bland de äldre. Mycket talar för att trenden med stigande arbetskraftstal bland de äldre kommer att fortsätta de kommande åren. Under innevarande år väntas arbetskraftsdeltagandet stiga något i de flesta åldersgrupperna, men framför allt i de yngre och äldre grupperna.

Diagram 4.7 Arbetskraftsdeltagande i olika åldersgrupper

Procent av befolkningen i respektive åldersgrupp

Anm.: Till följd av AKU-omläggningen saknas länkade värden för 2005.

Källa: Statistiska centralbyrån.

De av regeringen föreslagna förändringarna av inkomstskatten, arbetslöshetsförsäkringen och antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program bedöms tillsammans med nedsättningen av arbetsgivaravgiften få en stark positiv effekt på arbetsutbudet, både på kort och lång sikt. Utbudet utvecklas starkt i år och nästa år. Under 2008 och 2009 avtar ökningstakten.

¹⁶ Om en person arbetar en timme eller mer under mätveckan räknas personen i AKU som sysselsatt (oavsett om personen är heltidsstuderrande eller inte).

Olika statistikkällor ger olika bild av arbetsmarknadsutvecklingen

Sedan omläggningen av Statistiska centralbyråns (SCB) arbetskraftsundersökning (AKU) i april 2005 har användandet av andra statistikkällor för att beskriva och analysera utvecklingen på arbetsmarknaden ökat. Anledningen är att osäkerheten kring tolkningen av AKU:s utfall har ökat på grund av uppkomsten av nya säsongsmönster och problem med jämförbarhet tillbaka i tiden.¹⁷

Sysselsättning

SCB genomför och redovisar frekvent i huvudsak tre undersökningar som mäter sysselsättningen¹⁸:

- *AKU*: Intervjuundersökning som omfattar drygt 20 000 personer varje månad. AKU är optimerad för kvartalsvis redovisning, men rapporteras även månadsvis.
- *Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS)*: Enkätundersökning riktad till företag som mäter antalet anställda, bl.a. fördelat på olika sektorer och näringsgrenar. Till skillnad från de två andra undersökningarna ingår inte företagare. Redovisas kvartalsvis.
- *Nationalräkenskaperna (NR)*: Mäter ekonomisk aktivitet. Innehåller ett sysselsättningsmått som till stor del baseras på AKU och KS, men även andra källor. Redovisas kvartalsvis.¹⁹

Det är främst på kort sikt som skillnaderna mellan de olika undersökningarna uppstår. Ett aktuellt exempel är utvecklingen under andra kvartalet i år. Enligt AKU ökade sysselsättningen mellan första och andra kvartalet med endast 0,1 % i säsongrensade termer²⁰. Samtidigt visade NR

och KS på en ökning med 0,5 % respektive 0,7 % under andra kvartalet. Den sammanvägda bedömningen av de olika källorna är att sysselsättningen utvecklades väl även under andra kvartalet. Sett över en längre period tenderar de olika källorna att ge en mer samstämmig bild av utvecklingen.

Arbetslöshet

Förutom AKU publicerar även Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) arbetslöshetsstatistik. Det finns en rad viktiga definitionsskillnader mellan undersökningarna:

- *Kriterier för att räknas som arbetslös*: I AKU räknas en person som arbetslös om denne kunnat arbeta och sökt arbete.²¹ AMS mäter antalet inskrivna arbetssökande.
- *Urval*: AKU omfattar personer i åldrarna 16-64 år. AMS omfattar åldrarna 18-64 år. AKU är en urvalsundersökning, medan AMS är en totalundersökning som omfattar inskrivna vid Arbetsförmedlingen.
- *Mätperiod*: AKU avser månadsgenomsnittet. AMS redovisar antalet personer som var inskrivna i slutet av kalendermånaden.

Sett över en längre tid ger AKU och AMS en liknande bild av arbetslöshetsutvecklingen, även om antalet arbetslösa skiljer sig åt. På kort sikt kan dock skillnader i utvecklingen synas relativt stora. Dessa skillnader är i huvudsak en följd av olika säsongsmönster och det faktum att AKU är en urvalsundersökning.

Är undersökningarna likvärdiga?

Det är viktigt att poängtera att AKU är den enda undersökning som ger en samlad bild av arbetsmarknadens utveckling. AKU omfattar samtliga centrala variabler: sysselsättning, arbetslöshet och arbetskraftsdeltagande. AKU är Sveriges officiella arbetsmarknadsstatistik.

¹⁷ Se prop. 2005/06:1 bilaga 2, s. 43, för en mer utförlig beskrivning av statistikomläggningen.

¹⁸ Utöver dessa publicerar SCB årligen den registerbaserade sysselsättningsstatistiken (RAMS).

¹⁹ NR baseras i hög grad på AKU när det gäller total sysselsättning. Skillnader mellan AKU och NR kan uppstå på grund av att (i) utlandsarbetare boende i Sverige exkluderas i NR, (ii) NR avser exakt kalenderkvartal, (iii) NR beaktar även andra källor i sin bedömning, (iv) NR inkluderar värnpliktiga och personer yngre än 16 år och äldre än 64 år och (v) olika säsongrensning.

²⁰ Säsongrensning utförd av Konjunkturinstitutet.

²¹ En person räknas som arbetslös om denne var utan arbete under referensveckan men sökt arbete under de senaste fyra veckorna och kunde arbeta referensveckan eller börja inom 14 dagar från referensveckans slut. Arbetslösa omfattar även personer som har fått ett arbete som börjar inom tre månader, förutsatt att de skulle ha kunnat arbeta referensveckan eller börja inom 14 dagar från referensveckans slut.

Den totala arbetslösheten faller

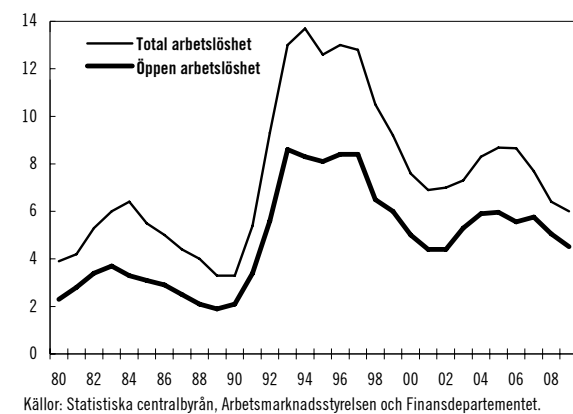
Under det senaste året har sysselsättningen stigit. Den öppna arbetslösheten har dock inte fallit i motsvarande grad eftersom även arbetskraftsutbudet ökat. Under sommarmånaderna var den öppna arbetslösheten lägre än vad som kunde ha förväntats utifrån förra årets säsongsmönster. Detta beror troligen till stor del på att antalet sommarjobb i år var betydligt större än under förra året.

En stark efterfrågan på arbetskraft under resten av året beräknas leda till att den öppna arbetslösheten sjunker mot slutet av 2006. Mätt som årsgenomsnitt beräknas den öppna arbetslösheten uppgå till 5,6 % i år. Till följd av en stor minskning av de arbetsmarknadspolitiska programvolymerna nästa år bedöms den öppna arbetslösheten stiga under loppet av året. Införandet av nystartjobben bedöms dock få en motverkande, men inte lika stor, effekt.

Den totala arbetslösheten²² beräknas i år vara i stort sett oförändrad jämfört med föregående år. Under de kommande åren beräknas den minska kontinuerligt och uppgå till 5,8 % 2009.

Diagram 4.8 Öppen och total arbetslöshet

Procent av arbetskraften

4.2 Löner

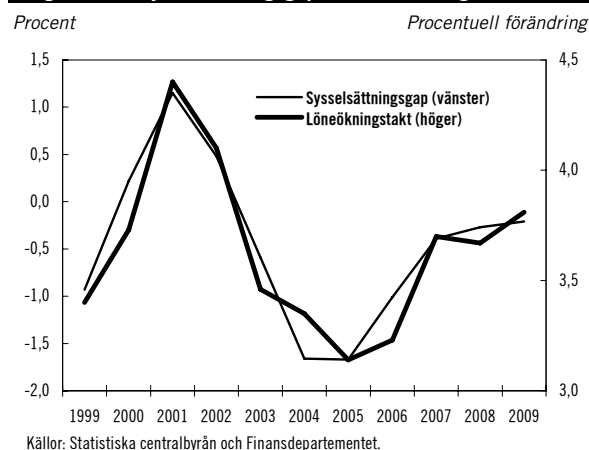
Lönerna har ökat i måttlig takt de senaste åren. I fjol sjönk ökningstakten för fjärde året i rad och uppgick till 3,1 %. Enligt Medlingsinstitutets preliminära statistik var ökningstakten fortsatt dämpad under första halvåret 2006. Den genom-

snittliga löneökningstakten i näringslivet uppgick till 3,0 %. Inom offentlig sektor var löneökningstakten lägre än i den privata sektorn, men det kan delvis bero på eftersläpningar i statistiken.

Förbättrad arbetsmarknad medför stigande löneökningstakt

Huvudförklaringen till de senaste årens låga löneökningar är att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har varit lågt. Sedan 2005 har dock antalet arbetade timmar och sysselsättningen utvecklats positivt, vilket inneburit ett ökat resursutnyttjande. Under 2007 väntas den positiva utvecklingen på arbetsmarknaden få ett större genomslag på löneutvecklingen i samband med att resursutnyttjandet stiger (se diagram 4.9).

Diagram 4.9 Sysselsättningsgap och löneökningstakt

Avtalsrörelsen 2007 kommer att genomföras i ett för arbetstagarna mer gynnsamt läge jämfört med den förra stora avtalsomgången 2004. Avtalen bedöms därför hamna på en högre nivå denna gång. Till följd av ett lågt resursutnyttjande bedöms dock avtalsökningarna bli måttliga. Risker för att avtalsökningarna ska bli väsentligt högre än beräknat bedöms som relativt små (se fördjupningsruta "Avtalsrörelsen" på sidan 59).

Lönerna i näringslivet ökar snabbare än i offentlig sektor

För ekonomin som helhet beräknas lönerna öka med 3,2 % 2006 och 3,7 % 2007. Löneökningstakten väntas stiga i samtliga sektorer i takt med att efterfrågan på arbetskraft ökar. Lönerna

²² Öppet arbetslösa och deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program som andel av arbetskraften

beräknas stiga snabbare i näringslivet än i offentlig sektor (se tabell 4.3).

Tabell 4.3 Nominell löneutveckling

Procentuell förändring

	2005	2006	2007	2008	2009
Privat tjänstesektor	3,3	3,4	3,8	–	–
Industri	3,1	3,1	3,6	–	–
Byggindustri	3,2	3,6	4,3	–	–
<i>Näringsliv</i>	3,2	3,3	3,8	–	–
Kommunal myndigheter	2,9	3,0	3,6	–	–
Statliga myndigheter	3,1	3,2	3,4	–	–
Totalt	3,1	3,2	3,7	3,7	3,8

Anm.: Siffrorna avseende 2005 är en prognos. Löneutvecklingen avser timlön enligt konjunkturlönestatistiken (KL). Enligt NR, vars definition skiljer sig från KL, bedöms lönerna öka med 3,4 % 2006, 3,8 % 2007, 4,0 % 2008 och 4,1 % 2009. Källor: Medlingsinstitutet och Finansdepartementet.

Lönerna väntas stiga snabbast inom byggsektorn. Den starka efterfrågan på byggnadsarbetare medförde att löneökningstakten ökade under 2005. Något förvånande har dock löneökningstakten mattats av under första halvåret 2006, trots att många företag uppger att de har brist på arbetskraft. Tänkbara förklaringar till den dämpade löneutvecklingen kan vara att arbetskraftsinvandringen har en återhållande effekt på lönebildningen eller att det än så länge endast råder brist på enstaka specialister, vars löneutveckling inte förmår påverka den genomsnittliga löneutvecklingen i branschen. Den höga andelen företag som anger att de har brist på arbetskraft väntas dock alltså bidra till att löneökningstakten stiger relativt snabbt under prognosperioden.

Inom tjänstesektorn väntas den uppgång i löneökningstakten som påbörjats under 2005 fortsätta till följd av en relativt kraftig ökning av efterfrågan på arbetskraft inom denna sektor.

Löneutvecklingen inom industrin väntas bli något svagare än i ovan nämnda sektorer till följd av en svagare efterfrågan på arbetskraft inom denna sektor.

Den lägre löneökningstakten inom den kommunala sektorn 2005 jämfört med de närmast föregående åren väntas till viss del bestå under prognosperioden. En anledning till detta är att kommunernas agerande bedöms bli mer försiktigt än tidigare.

I den statliga sektorn väntas en svag sysselsättningsutveckling tillsammans med en svag uppräknings av anslagen 2007 innebära en dämpad löneökningstakt de kommande åren.

Avtalsrörelsen 2007

Om inga avtal sägs upp i förtid kommer 80 % av alla arbetstagare att omfattas av förhandlingar under 2007. Storleksmässigt kommer avtalsrörelsen att vara jämförbar med avtalsrörelserna 2001 och 2004. Alla sektorer förutom transportsektorn och banksektorn kommer att omförhandla sina avtal under 2007.²³ Merparten av avtalen inom privat sektor löper ut den sista mars. Avtalen inom kommunal och statlig sektor löper ut i juni respektive september.

Industriavtalet normgivande

Efter flera decennier med en sämre fungerande lönebildning ändrades förutsättningarna under 1990-talet i och med etableringen av Riksbankens inflationsmål och 1997 års industriavtal. Förhandlingarna inom ramen för industriavtalet utgår från att löneutrymmet ska bestämmas utifrån den syn på konjunkturen framöver som Industrins ekonomiska råd presenterar, samt att den konkurrensutsatta exportindustrin ska fungera som riktmärke för övriga branscher och sektorer. Under de senaste avtalsrörelserna har det funnits en bred samsyn kring att Industriavtalet ska vara normgivande för de efterföljande avtal som sluts.

Lönebildningen allt mer decentraliserad

Sedan 1990-talet har lönebildningen kommit att bli allt mer decentraliserad. I många avtal ges det möjlighet för de lokala parterna att komma överens om både löneutrymmets storlek och dess fördelning på individnivå. Reglerna är dock ofta kopplade till så kallade ”stupstockar” som träder i kraft om parterna inte kan komma överens på lokal nivå.

I den statliga sektorn omfattas samtliga anställda av avtal som är baserade på någon form av lokal lönebildning. I den privata sektorn uppgår andelen till 30 % och den kommunala sektorn till 5 %.

²³ De två sektorerna som står utanför avtalsrörelsen kommer i stället att omförhandla sina avtal under 2008.

I första hand är det tjänstemän som omfattas av avtalskonstruktioner i vilka lönerna bestäms genom lokal lönebildning.

Resultatet i de senaste avtalsrörelserna

I den senaste stora avtalsrörelsen 2004, vilken omfattade nästan hela den privata och hela den statliga sektorn blev i stort sett samtliga avtal likvärdiga med de 7,3 % på tre år som lades fast i industrins förhandlingar.²⁴ En övervägande majoritet av avtalen inom den privata sektorn och samtliga inom den statliga sektorn utgjordes av 3-årsavtal. Knappt hälften av avtalen inom den privata sektorn innehöll en möjlighet till uppsägning under det tredje avtalsåret. Denna möjlighet har inte utnyttjats.

Näringslivets avtal ligger 0,4 procentenheter lägre per år jämfört med den föregående avtalsperioden, 2001–2003. Den främsta orsaken till detta är att den avtalade arbetstidsförkortningen nu är lägre än tidigare. Inom det statliga området är avtalen 0,3 procentenheter lägre per år jämfört med perioden 2001–2003. Avtalen innehöll inte någon satsning på kortare arbetstid.

Avtalsrörelsen 2005 var inte lika omfattande som den 2004 och omfattade till största delen den kommunala sektorn. De centrala avtalen inom denna sektor liknar i stor utsträckning varandra och ger i de flesta fall 2 % per år. Avtalet för det överlägset största fackförbundet, Kommunal, blev högre än för de övriga och beräknas ge 2,9 % per år. Totalt beräknas den genomsnittliga avtalade löneökningstakten i den kommunala sektorn uppgå till 2,4 %. Kommunals avtal blev 0,8 procentenheter lägre än det avtal som slöts 2001 och 0,3 procentenheter lägre än ettårsavtalet som slöts 2003.

Avtalsnivåer i förhållande till faktisk löneutveckling

Den genomsnittliga avtalsnivån för hela ekonomin under perioden 2004–2006 uppgick till 2,0 %. Under samma period uppgick den faktiska löneökningstakten till 3,4 %. Jämfört med föregående avtalsperiod blev avtalen 0,4 procentenheter lägre, samtidigt som den faktiska löneökningstakten blev 0,6 procentenheter lägre. Att

den faktiska löneökningstakten under perioden 2004–2006 växlade ned något mer än avtalsnivån var troligen en effekt av att det svaga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden dämpade löneglidningen.

Resursutnyttjandet jämfört med tidigare avtalsrörelser

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms för närvarande vara lågt. Trots att sysselsättningen förväntas öka i god takt under andra halvåret 2006 väntas sysselsättningsnivån ligga lägre än den potentiella.

Sysselsättningsgapet bedöms därmed inför nästa års avtalsrörelse ligga på ungefär samma nivå som inför 2004 års avtalsrörelse. En viktig skillnad är dock att sysselsättningen inför den senare hade fallit i ett och ett halvt års tid, medan det omvända blir fallet denna gång.

Inför 2001 års avtalsrörelse bedöms sysselsättningsgapet ha varit positivt. Sysselsättningen hade ökat med närmare 200 000 under de närmast två föregående åren och den öppna arbetslösheten hade fallit med omkring två procentenheter till 4,4 %.

Avtalen bedöms bli högre än förra gången

Jämförelsen av resursläget vid tidpunkten för de senaste avtalsrörelserna ger vid handen att avtalsnivån i 2007 års avtalsrörelse blir högre än 2004, men lägre än 2001.

Risken för att avtalsökningarna ska bli markant högre än beräknat bedöms som relativt liten. Sedan det första industriavtalet tecknades har den nominella ökningstakten varit lägre och den reala löneökningstakten varit högre än på många år. Speciellt värt att notera är det faktum att 2001 års avtal var betydligt lägre än de höga avtal som slöts under 1997. Detta trots att resursutnyttjandet var mycket högre 2001.

Decentraliseringen av lönebildningen har medfört att det blivit svårare att utifrån de centrala avtalen göra förutsägelser om den framtida faktiska löneutvecklingen. De måttliga avtal som förutspås bedöms dock medföra att den faktiska löneökningstakten framöver kommer att vara förenlig med produktivitets- och inflationsutvecklingen på lång sikt.

²⁴ Avtalsnivån avser avtal inklusive värdet av arbetstidsförkortningar.

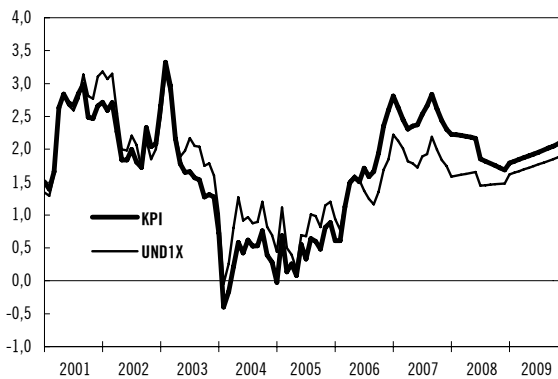
4.3 Inflation

Import- och energipriser har höjt inflationen

Under 2005 och 2006 har inflationen stigit något efter att ha varit mycket låg sedan hösten 2003 (se diagram 4.10). Inflationen, mätt som den procentuella förändringen av konsumentprisindex (KPI) under en tolv månadersperiod, var i genomsnitt 0,4 % 2004 och 2005. Andra och tredje kvartalet i år (t.o.m. augusti) har inflationen i genomsnitt varit 1,6 %. Den genomsnittliga underliggande inflationen för samma period, mätt med Riksbankens mått UND1X²⁵, uppgick till 1,4 %. Även om inflationen har ökat understeg den alltså fortfarande under sommaren 2006 Riksbankens mål på 2 %.

Diagram 4.10 Konsumentprisernas utveckling

Årlig procentuell förändring

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

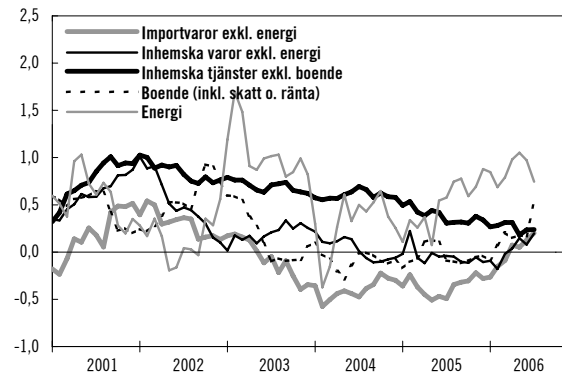
Flera olika slag av varor och tjänster har bidragit till att inflationen har stigit. Diagram 4.11 visar hur stor positiv eller negativ effekt, i procentenheter, olika varu- och tjänstegrupper prisutveckling har haft på den totala inflationen mätt med KPI.²⁶ Diagrammet visar att energiprisernas bidrag till inflationen började stiga under 2005.

Under en stor del av 2005 motverkades den energirelaterade inflationsökningen av att priserna på andra importerade varor än olja och

bensin i stället var lägre än ett år tidigare och därmed drog ned inflationen. Men under senare delen av 2005, och under 2006, har importvarorna börjat ha en inflationshöjande effekt.

Diagram 4.11 Effekter på KPI-inflationen av prisutvecklingen för olika varu- och tjänstegrupper

Procentenheter

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Även priserna på inhemska varor (exkl. el) har i någon mån bidragit till att inflationen har stigit de senaste månaderna. Bidraget från inhemska tjänster (exkl. boende) till inflationen har däremot fortsatt att sjunka.

Boendekostnaderna drar nu upp KPI-inflationen. Det beror till största delen på att de stigande bostadsräntorna från och med juli i år bidrar till högre inflation efter att ha hållit ned inflationen alltsedan mars 2003.

Sammanfattningsvis har den ökade inflationen det senaste året främst hängt samman med att priserna på el, oljeprodukter och importvaror stigit. När det gäller komponenter av huvudsakligen inhemskt ursprung är prisutvecklingen alltjämt dämpad, även om priserna på vissa varor stigit något mer den senaste tiden.

Starkare krona ger sjunkande priser på importvaror framöver

Att de importerade varorna har övergått från att ha en inflations-sänkande effekt till att ha en inflationshöjande effekt har till stor del berott på förra årets försvagning av den svenska kronan.

Under 2006 har kronan åter stärkts, och förstärkningen väntas fortsätta under prognosperioden (se avsnitt 2.2). Detta talar för att inflationen på importvaror åter avtar framöver.

Diagram 4.12 visar den årliga procentuella utvecklingen för växelkursen, mätt med TCW-index, och inflationen för huvudsakligen impor-

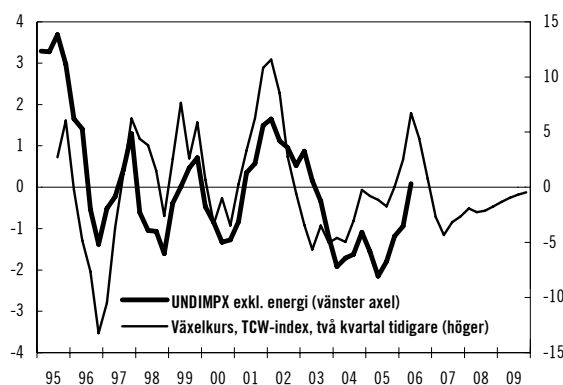
²⁵ UND1X exkluderar räntekostnader för egnahem samt direkta effekter på konsumentpriserna av förändrade indirekta skatter och subventioner.

²⁶ Inflationseffekten (eller "inflationsbidraget") från en viss grupp varor eller tjänster beräknas genom att gruppens prisutveckling under den senaste tolv månadersperioden multipliceras med gruppens andel av den totala konsumtionskorg som ligger till grund för KPI. Grupper vars priser stigit de senaste tolv månaderna bidrar alltså positivt till den totala inflationen medan grupper vars priser sjunkit den senaste tolv månadersperioden kan sägas bidra negativt. Summan av alla varors och tjänsters effekter är lika med den totala KPI-inflationen.

terade produkter exklusive energivaror, mätt med Riksbankens mått UNDIMPX.

Diagram 4.12 Växelkurs och importerad inflation

Årlig procentuell förändring

Källor: Konjunkturinstitutet, Riksbanken och Finansdepartementet.

Växelkursens genomslag på konsumentpriset är ofta både fördröjt (jämför diagram 4.11) och ofullständigt. En av orsakerna till att växelkursförändringar på kort sikt inte helt förs vidare till konsumentledet är att importörer och distributörer kan välja att låta kortvariga växelkursförändringar påverka de egna handelsmarginalerna snarare än konsumentpriset. En annan förklaring är att företagen i varierande utsträckning valutasäkrar sina inköp.

Men konsumentpriserna på importerade varor påverkas också av andra faktorer än växelkursen. En sådan är världsmarknadspriset på de importerade varorna. Hemelektronikprodukter är ett exempel på en varugrupp där fallande priser i producentledet bidragit till att konsumentpriserna fortsatt att sjunka kraftigt trots kronförsvagningen. Den ökade handeln och konkurrensen på världsmarknaden har sannolikt bidragit till att pressa ned de internationella producentpriserna. Denna utveckling kan väntas fortsätta att hålla ned priserna på importvaror under prognosperioden.

Dessutom kan den svenska handelsmarginaler påverka konsumentpriserna på importerade varor.

Sammantaget bedöms såväl växelkursutvecklingen som den ökade internationella konkurrensen medföra att inflationen på importerade varor – exklusive energi – åter blir negativ framöver och att dessa priser håller ned inflationen från och med slutet av 2006.

Oljepriset drar ned inflationen från 2007

Oljepriset väntas sjunka från de mycket höga nivåer som noterats under 2006 (se avsnitt 1.5). Under nästa år börjar priserna på villaolja och bensin därmed bidra till att minska inflationen. I slutet av 2007 beräknas de minska inflationen med ca 0,2 procentenheter. Indirekta effekter av det höga oljepriset, dvs. att företag som fått ökade kostnader för t.ex. transporter vältrar över en del av kostnadsökningen på konsumenterna, bedöms dock fortsätta att bidra något till en högre inflation under 2007 och 2008. Osäkerheten om oljeprisets utveckling är dock betydande.

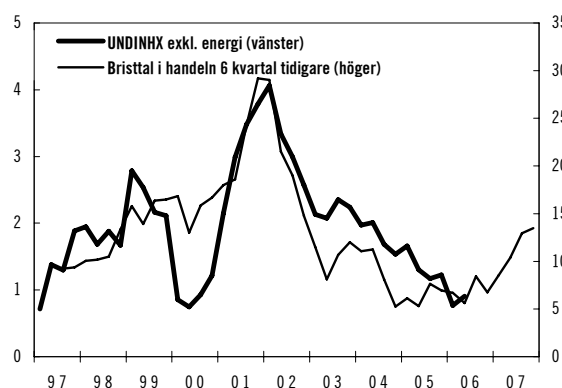
Det inhemska inflationstrycket är lågt men tilltar gradvis

De låga inflationsbidragen från inhemskt producerade varor och tjänster i diagram 4.11 kan till viss del ha att göra med minskade handelsmarginaler, men till stor del beror det låga inflationsstrycket i den svenska ekonomin på att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden har varit lågt. Sysselsättningen började stiga 2005 efter att ha fallit 2003 och 2004. Samtidigt har lönerna ökat i måttlig takt och produktivitetstillväxten varit hög.

Diagram 4.13 Bristtal i handeln och inflation

Procent, kvartalsgenomsnitt

Netttotal, kvartal

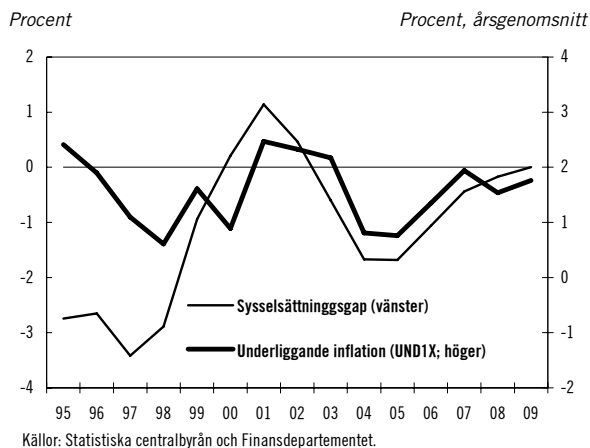
Anm.: Bristtal avser netttotal (andel "ja" minus andel "nej") för Konjunkturbarometerns frågor om personalbrist i sällanköpsvaruhandel, dagligvaruhandel och partihandel, sammanvägda med antalet sysselsatta i resp. bransch. UNDINHx är Riksbankens mått på huvudsakligen inhemskt genererad underliggande inflation. Källor: Konjunkturinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Som nämnts tidigare i detta avsnitt finns det, generellt sett, fortfarande gott om lediga resurser på arbetsmarknaden. De branscher där det förekommer betydande problem att rekrytera personal (framför allt byggsektorn) har endast indirekt betydelse för konsumentpriserna. Det finns

visserligen mer konsumentnära branscher som uppvisar ökande bristtal (dvs. ökande andel företag som i Konjunkturinstitutets barometer uppger att de har brist på personal), men detta bör inte tolkas som ett tecken på att inflationstrycket kommer att stiga snabbt. Detta illustreras i diagram 4.13 som visar bristtalen i handeln, med en fördröjning på ett och ett halvt år, och Riksbankens mått på den huvudsakligen inhemskt genererade inflationen.

Under 2006 och 2007 förutses sysselsättningen fortsätta stiga i god takt. De lediga resurserna på arbetsmarknaden tas därmed successivt i anspråk. Det s.k. sysselsättningsgapet (skillnaden mellan faktisk och potentiell sysselsättning, se diagram 4.14) minskar under prognosperioden. Löneökningstakten väntas därefter tillta gradvis (se avsnitt 4.2). Samtidigt bedöms produktivitetstillväxten i tjänstesektorn bli något lägre än den varit i genomsnitt de senaste åren.

Diagram 4.14 Sysselsättningsgap och inflation

Det inhemska kostnadstrycket förutses därmed öka och, med viss fördröjning, leda till högre konsumentpriser. De åtgärder som föreslås och aviseras i denna proposition bedöms dock öka arbetsutbudet och hålla tillbaka löneökningstakten, och därigenom bidra till att det inhemska inflationstrycket stiger endast långsamt 2008 och 2009.

Även det efterfrågerelaterade inhemska inflationstrycket tilltar något under prognosperioden. Under de senaste åren bedöms ökad konkurrens i parti- och detaljhandeln ha hållit tillbaka konsumentprisutvecklingen (se även fördjupningsruta "Varför är inflationen lägre i Sverige än i euroområdet?" på sidan 65). Denna utveckling väntas fortsätta under prognosperioden, men den goda

efterfrågeutvecklingen framöver kan göra det något lättare för företagen att höja sina marginaler.

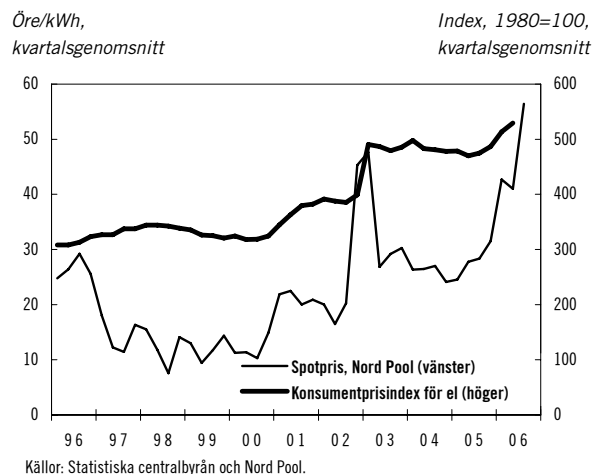
Låga hyreshöjningar i år

Hyrorna är en av de stora posterna i KPI som bidrar till att inflationen förblir relativt låg i år. Hyrorna beräknas stiga med endast 0,7 % under loppet av 2006. Som jämförelse kan nämnas att hyreshöjningarna de senaste fyra åren varit mellan 2,4 % och 3,0 % per år. Nästa år bedöms högre räntor och energikostnader bidra till att hyrorna åter ökar mer, med ca 1,7 %.

Höga elpriser 2006–2007

Elektricitet svarar för en stor del av boendekostnaderna. Under 2006 har konsumentpriset på el stigit kraftigt. Priset på el för omedelbar leverans på den nordiska elbörsen Nord Pool sjönk något under mars och april, men har sedan åter ökat (se diagram 4.15). Under sommaren steg terminspriserna på el för leverans under andra halvåret 2006 och första kvartalet 2007 mycket kraftigt.

Diagram 4.15 Elpriser

Bedömningen av elpriset är förenat med stor osäkerhet. Detta beror på att det är svårt att förutse den mer långsiktiga prisutvecklingen i producentledet, att priserna på elbörsen uppvisar stora kortsiktiga variationer, att en relativt stor del av elproduktionen säljs på andra sätt än via elbörsen, och att det för elkonsumenterna finns många olika avtalstyper och bindningstider. Sammantaget bedöms dock konsumentpriset på

el förbli högt under 2006 för att sjunka något under 2007. Elpriset beräknas dra ned KPI-inflationen med ca 0,1 procentenheter i slutet av 2007.

Stigande bostadsräntor höjer KPI

Den ränteprogno som redovisas i avsnitt 2.2 innebär att räntekostnaderna för egnahem fortsätter att dra upp KPI-inflationen under hela prognosperioden. KPI-inflationen blir därmed högre än den underliggande inflationen mätt med UND1X (se diagram 4.10 och tabell 4.4). Nästa år väntas räntorna dra upp KPI-inflationen med i genomsnitt 0,7 procentenheter. Därefter avtar effekten, men i slutet av 2009 beräknas räntorna fortfarande bidra till KPI-inflationen med 0,4 procentenheter.

Skatte- och subventionsförändringar påverkar inflationsmåten 2007

År 2007 bidrar höjda skatter på tobak samt omläggningen av trafikförsäkringen till att höja inflationen, mätt med KPI. Samtidigt bidrar sänkt arbetsgivaravgift, fastighets- och löneskatt, samt avdrag för hushållsnära tjänster till att sänka KPI-inflationen. Sammantaget bedöms ändrade skatter och subventioner bidra till att höja KPI-inflationen med ca 0,3 procentenheter 2007.

Inflationen närmar sig målet

Sammanfattningsvis bedöms det underliggande inflationstrycket förbli lågt under 2006 och en stor del av 2007. Kronan stärks, och det låga resursutnyttjandet medför att löneökningarna blir måttliga. Inflationens förlopp under denna period påverkas dock i stor utsträckning av energipriserna som drar upp inflationen under 2006 och början av 2007.

Under loppet av 2007 börjar det underliggande inflationstrycket öka något, då resursutnyttjandet stiger och löneökningstakten tilltar. Inflationsuppgången dämpas dock av sjunkande energipriser och fortsatt kronförstärkning. Under 2008 och 2009 får den förbättrade arbetsmarknaden större genomslag på inflationen, men importpriserna fortsätter att dämpa inflationsstegringen. Den sammantagna effekten

av de åtgärder som föreslås och aviseras i denna proposition bedöms också bidra till att hålla tillbaka det inhemska inflationstrycket dessa år. Den underliggande inflationen, mätt med UND1X, bedöms uppgå till ca 1,5 % i slutet av 2008 för att stiga till ca 1,9 % i slutet av 2009 (se tabell 4.4).

Tabell 4.4 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

	2005	2006	2007	2008	2009
KPI, december	0,9	2,6	2,3	1,7	2,1
KPI, årsgenomsnitt	0,5	1,6	2,5	2,0	1,9
UND1X, december	1,2	1,8	1,7	1,5	1,9
UND1X, årsgenomsnitt	0,8	1,3	1,9	1,5	1,8

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Osäkerhet om energipriser och inhemskt inflationstryck

Bedömningen av det inhemska inflationstrycket utgör en betydande källa till osäkerhet i inflationsprognosen, framför allt under den senare delen av prognosperioden. Å ena sidan har det inhemska inflationstrycket under de senaste åren ofta överskattats, och det är möjligt att en fortsatt god produktivitet utveckling och ökande konkurrens medför att konsumentpriserna ökar mindre än vad som förutses i denna prognos.

Å andra sidan kan priserna komma att stiga snabbare än väntat under åren 2007–2009 om den goda sysselsättningsutvecklingen och den starka inhemska efterfrågetillväxten leder till lönedrivande personalbrist, generellt eller i enskilda branscher.

Till detta kommer en osäkerhet kring de utbudsstimulerande effekterna av regeringens politik. Bli effekterna större än väntat bidrar de till att dämpa inflationen och vice versa. Olje- och elpriserna medför under hela prognosperioden en risk för att inflationen blir högre eller lägre än prognostiserat.

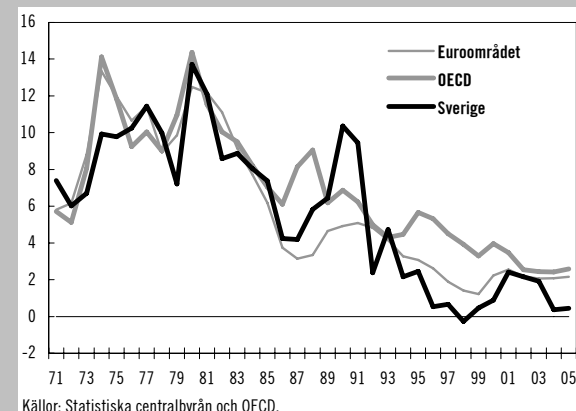
Varför är inflationen lägre i Sverige än i euroområdet?

Inflationen har sjunkit i de flesta regioner

Sedan 1970-talet har inflationen i både Sverige och euroområdet dämpats betydligt. En utveckling som har varit tydlig även i OECD-området i stort. Den trendmässiga dämpningen av inflationen kan förklaras av flera samverkande faktorer. I globaliseringens kölvatten har konkurrensen på främst produktmarknaderna hårdnat, vilket i kombination med en starkare produktivitetstillväxt dämpat prisutvecklingen i flera varugrupper. Detta har varit särskilt tydligt för kläder, skor och elektronik. Dessutom har trovärdigheten för penningpolitiken ökat i takt med att flera länder infört tydliga inflationsmål.

Inflation i Sverige, euroområdet och OECD

Konsumentprisindex, årlig procentuell förändring

Skillnader i inflation

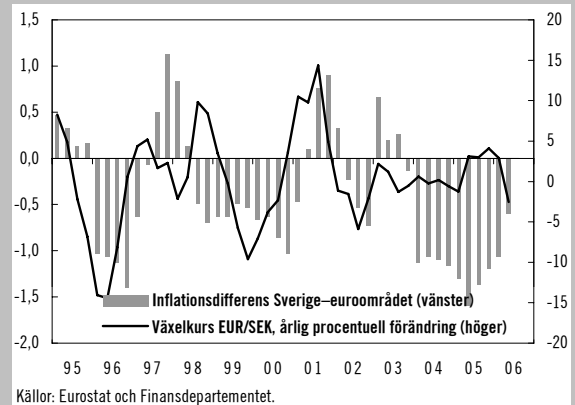
Även om den långsiktiga trenden har varit likartad finns det skillnader mellan Sverige och euroområdet i utvecklingen under de senaste tio åren. Under större delen av den senaste tioårsperioden har inflationen varit lägre i Sverige än i euroområdet som helhet. Mellan 1999, då euron infördes, och 2005 uppgick den genomsnittliga inflationen, mätt med Eurostats harmoniserade konsumentprisindex (HIKP), till 2,0 % i euroområdet och till 1,5 % i Sverige. Detta trots att skillnaden mellan Riksbankens och Europeiska centralbankens inflationsmål talar för att euroområdets inflation på sikt borde vara lägre. Förra året steg inflationen i euroområdet något medan inflationen dämpades betydligt i Sverige. Hittills under 2006 har skillnaden minskat till följd av att inflationen stigit i Sverige. Inflationen har dock

förblivit lägre i Sverige, trots förra årets kronförsvagning.

Inflationsskillnad Sverige–euroområdet och växelkurs

HIKP, årlig procentuell förändring

Procent

Skillnader i tillväxt och produktivitet

BNP-tillväxten har de senaste åren varit betydligt högre i Sverige än i euroområdet. Den genomsnittliga BNP-tillväxten under perioden 1999–2005 uppgick till 2,9 % i Sverige och till 2,0 % i euroområdet.

När det gäller sysselsättningen är bilden en annan. I euroområdet dämpades sysselsättnings-tillväxten efter högtillväxtåren kring millennieskiftet. Trots en mycket svag BNP-tillväxt har dock sysselsättningen fortsatt att öka. I Sverige sjönk dock antalet sysselsatta något i början av 2000-talet.

Att Sverige trots en svagare utveckling på arbetsmarknaden haft en högre BNP-tillväxt förklaras av att produktivitetstillväxten har varit betydligt starkare i Sverige än i flertalet av euroländerna. Därmed har arbetskraftskostnaden per producerad enhet utvecklats långsammare i Sverige vilket förklarar en del av inflationsskillnaden. En ytterligare förklaring till tillväxtskillnaderna är att den potentiella tillväxten under de senaste tio åren minskat i euroområdet medan den ökat i Sverige.

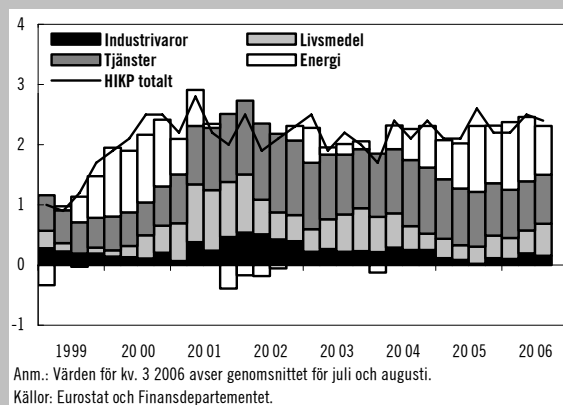
Inflationens sammansättning skiljer

Även mer bransch- och produktspecifika förhållanden bidrar till att förklara inflationsskillnaderna. I diagrammen nedan visas effekter på

euroområdets respektive Sveriges inflation av prisutvecklingen för olika huvudgrupper av varor och tjänster.²⁷

Olika varors och tjänsters bidrag till HIKP-inflationen i euroområdet

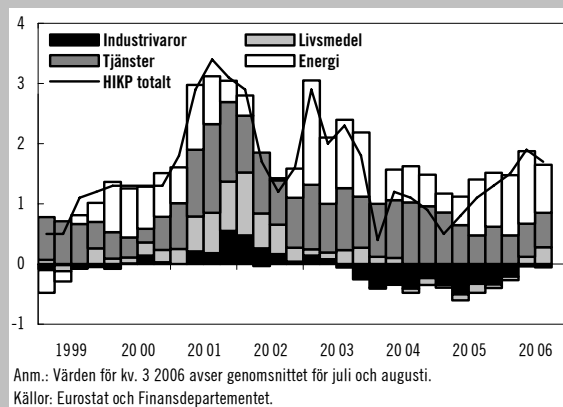
Procentenheter

Tjänsternas inflationsbidrag har varit mindre i Sverige än i euroområdet de senaste åren. Industrivarorna har haft en inflationssänkande effekt i Sverige medan de höjt inflationen i euroområdet.

Olika varors och tjänster bidrag till HIKP-inflationen i Sverige

Procentenheter

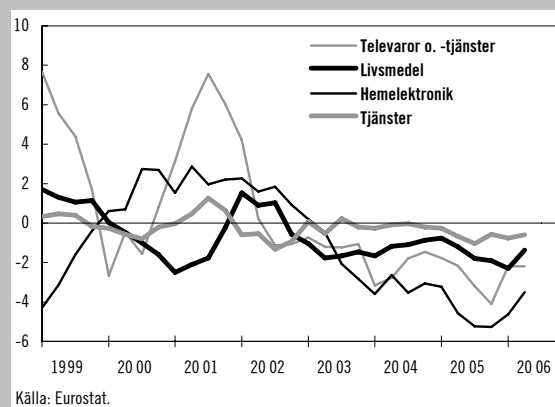

Dessutom har livsmedlens bidrag till inflationen varit lägre i Sverige än i euroområdet under en stor del av tiden, och sedan mitten av 2004 har livsmedlen de flesta månader bidragit till att sänka inflationen i Sverige.

En del av skillnaderna kan bero på att ökad konkurrens i den svenska handeln medfört en anpassning nedåt av höga marginaler och konsumentprisnivåer. Inflationsskillnaden för livsmedel beror sannolikt delvis på detta. Även för televaror och -tjänster har avregleringar och ökad konkurrens troligen haft betydelse.

Skillnader mellan Sveriges och euroområdets prisutveckling för vissa varugrupper

HIKP, årlig procentuell förändring, differens, procentenheter

För hemelektronikvaror kan ökad konkurrens också ha haft betydelse, men det är tveksamt om detta förklarar hela skillnaden. Varugruppen står för en stor del av den kraftigt negativa effekten av industrivaror i diagrammet ovan. I Sverige har hemelektronikpriserna de senaste åren fallit med mellan 10 % och 15 % per år medan prisfallet varit mer begränsat i euroområdet. Det bör dock också noteras att kvalitetsjusteringen sannolikt är särskilt svår för dessa varor, dvs. det är svårt att garantera att den uppmätta prisutvecklingen inte beror på kvalitetsförändringar.

Sammanfattningsvis tyder statistiken på att skillnaderna mellan Sveriges och euroområdets inflation kan förklaras av såväl konjunkturella som strukturella skillnader. Dessa skillnader väntas gradvis försvinna och inflationsskillnaderna mellan Sverige och euroområdet minskar därmed. I takt med att produktiviteten dämpas och sysselsättningen stiger snabbare tilltar det inhemska kostnadstrycket. Även de strukturellt betingade prisnivåsänkningarna kommer sannolikt att upphöra på sikt.

²⁷ Skillnaderna i effekter beror på skillnader i uppmätt prisutveckling. Skillnaderna i HIKP:s produktvikter, dvs. skillnader i konsumtionsmönstren, mellan Sverige och euroområdet, är på det hela taget små och bidrar inte nämnvärt till att förklara inflationsskillnaderna.

5 Den offentliga sektorn

Den offentliga sektorns finanser är starka.

Den offentliga sektorns finanser har förstärkts under de senaste åren och i år beräknas den offentliga sektorns finansiella sparande uppgå till motsvarande 2,8 % av BNP. De finansiella tillgångarna överstiger skulderna och den konsoliderade bruttoskulden beräknas till motsvarande 46,5 % av BNP vid utgången av 2006 (se tabell 5.1 och diagram 5.1).

Tabell 5.1 Offentliga sektorns finanser

Procent av BNP

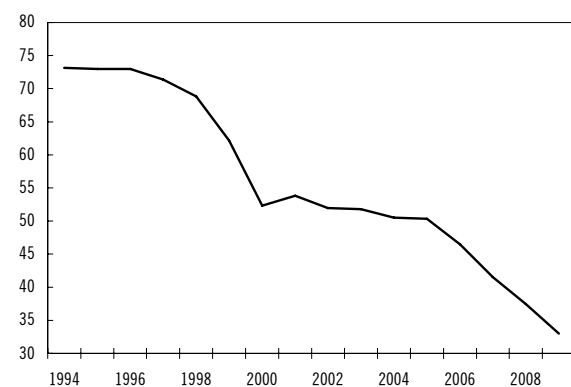
	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	56,3	55,6	53,6	53,1	52,8
Skatter och avgifter	50,8	50,2	47,9	47,6	47,4
Utgifter	53,5	52,8	51,3	50,5	49,8
Finansiellt sparande	2,8	2,8	2,3	2,6	3,1
Nettoskuld	-12,4	-15,4	-16,9	-18,7	-20,8
Konsoliderad bruttoskuld	50,3	46,5	41,5	37,4	33,0
Statsskuld	47,2	43,7	38,9	35,0	30,6

Anm.: Konsoliderad bruttoskuld definieras av EU-regler (Maastrichtvillkoren).
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

De skattesänkningar och andra reformer samt finansieringen av dessa som nu föreslås reducerar den offentliga sektorns sparande med 0,2 % av BNP 2007 och med 0,4 % av BNP 2008. Till sammans med tidigare beslutade åtgärder uppgår reformerna som träder i kraft 2007 till 0,6 % av BNP.

Diagram 5.1 Konsoliderad bruttoskuld

Procent av BNP

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Såväl den offentliga sektorns inkomster som utgifter minskar kraftigt som andel av BNP. Den offentliga sektorns finansiella sparande beräknas

till 2,3 % av BNP 2007. Under 2008 och 2009 förstärks sparandet successivt. De finansiella överskotten medför en fortsatt förstärkning av den offentliga sektorns finansiella ställning. I slutet av prognosperioden beräknas den konsoliderade bruttoskulden motsvara 33 % av BNP (se tabell 5.1).

5.1 Den offentliga sektorns finanser

De senaste årens konjunkturuppgång har bidragit till att underskotten i den offentliga sektorns finansiella sparande 2002 och 2003 vänts till överskott som uppgick till motsvarande 2,8 % av BNP 2005. Även för 2006 beräknas överskottet till 2,8 % av BNP eller 80 miljarder kronor. De relativt stora överskotten 2005 och 2006 beror delvis på tillfälligt höga skatteintäkter från bolagsvinster och från hushållens kapitalvinster. Samtliga delar av den offentliga sektorn visar överskott, bortsett från belastningen på staten av ett års extra överföring av premiepensionsmedel till ålderspensionssystemet 2006. Den kommunala sektorns finanser är goda med ett finansiellt sparande i år på 0,7 % av BNP.

Vid utgången av 2005 översteg den offentliga sektorns finansiella tillgångar skulderna med 331 miljarder kronor eller 12,4 % av BNP. Den offentliga sektorns kapitalinkomster i form av räntor och utdelningar överstiger också ränteutgifterna. Den positiva nettoförmögenheten kan ses mot bakgrund av att tillgångarna i pensionsystemet uppgick till drygt 1 000 miljarder kronor. Den konsoliderade bruttoskulden uppgick till 50,3 % av BNP, vilket med god marginal understiger referensvärdet inom EMU på 60 % av BNP (se tabell 5.2).

Nästa år beräknas den offentliga sektorns finansiella sparande till 2,3 % av BNP. Skatteinkomsterna minskar kraftigt uttryckt som andel av BNP, huvudsakligen till följd av de nu föreslagna skattesänkningarna. Utgifterna minskar också som andel av BNP delvis till följd av de föreslagna besparingarna.

Under 2008 och 2009 fortsätter såväl inkomster som utgifter att minska som andel av BNP. Mellan 2006 och 2009 minskar inkomsterna med 2,8 % av BNP och utgifterna med 3 % av BNP och det finansiella sparandet förstärks.

Överskottet i den offentliga sektorns finansiella sparande medför att den finansiella nettoställningen fortsätter att förstärkas och

bidrar till att den konsoliderade bruttoskulden minskar under prognosperioden. Därtill kommer den reducering av bruttoskulden som följer av de planerade försäljningarna av statens aktieinnehav.

Tabell 5.2 Den offentliga sektorns inkomster och utgifter

Miljarder kronor, om ej annat anges

	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	1 505	1 573	1 612	1 678	1 754
Procent av BNP	56,3	55,6	53,6	53,1	52,8
Skatter o. avgifter	1 357	1 420	1 440	1 505	1 573
Procent av BNP	50,8	50,2	47,9	47,6	47,4
Kapitalinkomster	58	64	68	66	70
Övriga inkomster	89	89	104	108	111
Utgifter	1 430	1 494	1 542	1 596	1 652
Procent av BNP	53,5	52,8	51,3	50,5	49,8
Utgifter exkl. räntor	1 378	1 441	1 484	1 540	1 596
Ränteutgifter	52	53	57	56	55
Finansiellt sparande	74	80	70	82	102
Procent av BNP	2,8	2,8	2,3	2,6	3,1
Staten	10	-19	3	20	47
ÅP-systemet	50	80	52	49	45
Kommunal sektor	14	19	15	13	10
Finansiell ställning					
Nettoskuld	-331	-437	-508	-591	-691
Procent av BNP	-12,4	-15,4	-16,9	-18,7	-20,8
Konsoliderad bruttoskuld	1 346	1 315	1 248	1 184	1 095
Procent av BNP	50,3	46,5	41,5	37,4	33,0

Anm.: Konsoliderad bruttoskuld definieras av EU-regler (Maastrichtvillkoren).
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Skatter och avgifter

De skatter som nationalräkenskaperna (NR) redovisar för den offentliga sektorn är något lägre än de totala skatterna. Den del av mervärdesskatten och tullinkomsterna som ingår i avgiften till EU redovisas nämligen inte som skatt i den offentliga sektorn, utan som skatt till utlandet.

De totala skatterna uttryckt som andel av BNP, skattekvoten, sjönk i början av 1990-talet till följd av den ekonomiska krisen och av att 1990 års skattereform var underfinansierad under de första åren efter ikraftträdandet.

Skattehöjningarna i konsolideringsprogrammet 1995–1998 och extraordinärt höga företagsvinster och kapitalvinster 1999–2000 medförde att skattekvoten ökade kraftigt under andra hälften av 1990-talet.

Diagram 5.2 Skatter inklusive skatt till EU

Procent av BNP

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Skattesänkningar och minskade företags- och kapitalvinster bidrog till att skattekvoten återigen minskade i början av 2000-talet. Under 2004 och 2005 steg skattekvoten främst till följd av ökade kapitalvinster och företagsvinster (se diagram 5.2).

År 2005 uppgick skattekvoten till 51,1 %, varav 31,8 procentenheter eller drygt 60 % bestod av skatt och avgifter på löner och transfereringar. Att transfereringarna beskattas i Sverige försvårar jämförelsen av skattekvoten med länder där pensioner, sjukpenning m.m. inte är beskattade.²⁸ Skatten på transfereringarna uppgår till motsvarande ca 4 % av BNP. Skatt på kapital motsvarade 6,4 % av BNP, vilket är den högsta andelen sedan 2000 då kapitalskatterna motsvarade 7,3 % av BNP. Mervärdesskatten motsvarade 9,4 % och övriga skatter 3,5 % av BNP (se tabell 5.3).

I år medför regeländringar ett skattebortfall på drygt 9 miljarder kronor motsvarande 0,3 % av BNP. Det inkluderar att den nu föreslagna begränsningen av skatteuttaget på markvärdet för småhus ska gälla från och med 2006. Skatt på löner och transfereringar har sänkts med ca 8 miljarder kronor bland annat genom att den stegvisa kompensationen för den allmänna pensionsavgiften, som inleddes 2000, fullföljts samt genom höjt grundavdrag. Skatt på löner och transfereringar minskar som andel av BNP mer än vad som följer av skattesänkningarna. Det beror främst på att lönesumman ökar med knappt 5 % medan BNP i löpande priser ökar

²⁸ En jämförelse av transfereringarnas inverkan på skattekvoten för OECD-länderna redovisas i Budgetpropositionen volym 1 kapitel 6.

med nära 6 %. Sammantaget minskar skattekvoten till 50,5 % av BNP.

Tabell 5.3 Skatter och avgifter

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Skatt på löner och transfereringar	31,8	31,0	29,5	29,2	29,1
Inkomstskatt	17,9	17,4	15,9	15,8	15,9
Arbetsgivaravgifter	13,9	13,6	13,5	13,4	13,2
Skatt på kapital	6,4	6,4	5,7	5,7	5,7
Hushållen kapitalsskatter	1,0	1,1	0,6	0,6	0,5
Skatt på företagsvinster	3,4	3,4	3,2	3,3	3,4
Fastighetsskatt	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
Övrig skatt på kapital	1,1	1,0	1,0	1,0	1,1
Mervärdesskatt	9,4	9,4	9,4	9,4	9,4
Övriga skatter	3,5	3,7	3,6	3,5	3,4
Summa inkl. skatt till EU	51,1	50,5	48,1	47,8	47,6
varav till					
Offentliga sektorn	50,8	50,2	47,9	47,6	47,4
EU	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2

Anm.: De totala skatteinkomsterna är enligt nationalräkenskaperna fördelade på olika kategorier enligt finansdepartementet. För 2005 är nationalräkenskapernas preliminära utfall 10 miljarder kronor lägre än Finansdepartementets bedömning. Skillnaden som motsvarar 0,3 % av BNP har lagts på övriga skatter i tabellen. Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

För 2007 föreslås nu en kraftig sänkning av hushållens inkomstskatt. Skatt på arbete sänks genom skattereduktion på arbetsinkomster som medför ett skattebortfall på 40 miljarder kronor. Skattesänkningen finansieras delvis inom inkomstskatten genom reducerade avdrag.

Arbetsgivaravgifterna föreslås sänkas för ungdomar och för äldre i syfte att öka sysselsättningen. Därtill aviseras sänkta arbetsgivaravgifter för vissa tjänstenärings. Samtidigt halveras den nuvarande generella nedsättningen av arbetsgivaravgifter. Sammantaget medför regeländringarna att uttaget av arbetsgivaravgifter minskar.

Skatt på kapital från hushåll har ökat under de senaste två åren till följd av ökade kapitalvinster och aktieutdelningar. Denna utveckling väntas fortsätta och hushållens kapitalskatt beräknas i år till drygt 1 % av BNP, vilket kan jämföras med 1,5 % av BNP 2000. För 2007 förutses att kapitalvinsterna går ned mot en mer normal nivå och därmed minskar hushållens kapitalskatt till 0,6 % av BNP.

Beslutet att räntebelägga företagens periodiseringsfonder från och med 2005 har fått till följd att många företag återfört hela eller delar av sin fondavsättning till beskattning under 2004

och 2005. Det beräknas ha medfört tillfälligt höga skatteinkomster från företagen uppgående till 13 miljarder kronor 2004 och 12 miljarder kronor 2005. Bolagsrapporter för första halvåret 2006 tyder på en fortsatt stark vinstutveckling. Dessutom reduceras företagens kostnader i år genom en tillfällig premienedsättning för pensionsförmåner. Vinstandelen i näringslivet ökar i år och därmed ökar skatt på företagsvinster i takt med BNP trots bortfallet av de ovan nämnda tillfälliga inkomsterna. Nästa år väntas företagskattorna minska något uttryckt som andel av BNP.

Från och med 2007 föreslås nu en frysning av taxeringsvärdena på 2006 års nivå. Därigenom blir inkomsterna av fastighetsskatten i det närmaste oförändrade under prognosperioden, vilket innebär att de minskar som andel av BNP.

Mervärdesskatten som andel av BNP beräknas ligga kvar på 2005 års nivå på 9,4 %.

På punktskatteområdet föreslås bl.a. höjd tobaksskatt. För att överföra kostnader för trafikskadades sjukpenning och sjukersättning till trafikskadeförsäkringen aviseras en skatt på trafikförsäkringspremier.

Sammantaget minskar skattekvoten kraftigt 2007 till 47,9 % av BNP. Av minskningen på 2,4 procentenheter beror 1,3 procentenheter på regeländringar som träder i kraft nästa år. Ytterligare regeländringar träder i kraft eller får fullt genomslag 2008 och 2009, vilket bidrar till att skattekvoten fortsätter att minska.

Andra inkomster

Vid sidan av skatter har den offentliga sektorn andra inkomster, vilka 2005 uppgick till 147 miljarder kronor motsvarande 5,5 % av BNP. Omkring 40 % av dessa inkomster består av kapitalinkomster i form av räntor och utdelningar, varav ungefär hälften är direktavkastning på pensionsfonderna. År 2005 översteg kapitalinkomsterna ränteutgifterna, vilket avspeglar den positiva finansiella förmögenheten. Kapitalinkomsterna ökar relativt kraftigt i år till följd av höjda aktieutdelningar.

Övriga inkomster ökar kraftigt med 15 miljarder kronor 2007. Därav beror 10 miljarder kronor på den nu föreslagna höjningen av egenavgifterna till arbetslöshetskassorna. I övrigt består övriga inkomster huvudsakligen av tillräknade pensionsavgifter och kapitalförslitning. Dessa in-

komster är kalkylmässiga och motsvaras på utgiftssidan av lika stora kostnader, som inräknas i den offentliga konsumtionen.

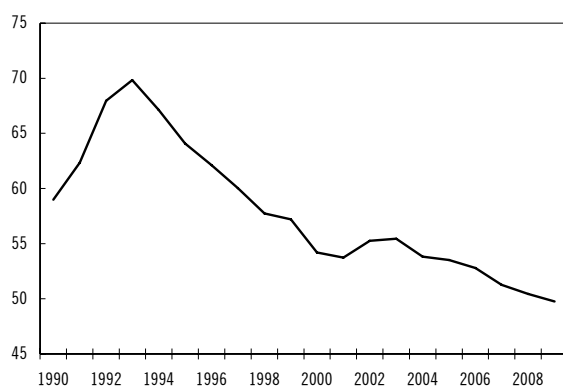
Utgifter

Den offentliga sektorns utgifter uttryckt som andel av BNP, utgiftskvoten, steg kraftigt under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet. Besparingarna i konsolideringsprogrammet tillsammans med en snabb ekonomisk tillväxt bidrog till att utgiftskvoten minskade under andra hälften av 1990-talet. När förtroendet för svensk ekonomi återvanns föll räntorna och därmed minskade ränteutgifterna. Reformen i kombination med konjunkturnedgången medförde att utgiftskvoten ökade 2002 och 2003. Sedan 2004 har utgiftskvoten åter minskat och uppgick 2005 till 53,5 %. Utgiftskvoten beräknas minska successivt under prognosperioden (se diagram 5.3).

Transfereringarna till hushållen, som svarade för 34 % av utgifterna 2005, ökar långsammare än BNP under prognosperioden (se tabell 5.4). De sociala förmånernas utveckling bestäms av regelverken och utnyttjandegraden. I diagram 5.4 framgår antalet personer uttryckt som helårsekvivalenter som uppbar ersättning från de viktigaste socialförsäkringssystemen.

Diagram 5.3 Utgifter

Procent av BNP

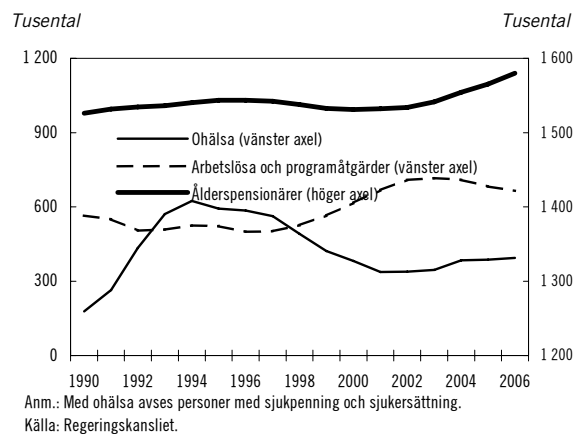

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Pensionsutbetalningarna svarar för nära hälften av transfereringarna till hushållen och 16 % av de offentliga utgifterna. Som framgår av diagram 5.4 har antalet ålderspensionärer varit relativt oförändrat under lång tid och börjat öka först under de senaste åren. Ökningstakten tilltar under prognosperioden och mellan 2005 och 2009 ökar antalet ålderspensionärer med 117 000 personer. Denna volymökning och att nytillkommande

pensionärer kommer in med högre pensioner medför att pensionsutbetalningarna ökar relativt kraftigt i slutet av prognosperioden. Därtill kommer den nu föreslagna höjningen av bostadstillägget.

Diagram 5.4 Antalet personer i socialförsäkringssystem

Anm.: Med ohälsa avses personer med sjukpenning och sjukersättning.

Källa: Regeringskansliet.

Den kraftiga ökningen av antalet sjukskrivna som inleddes i slutet av 1990-talet har brutits. Antalet sjukpenningdagar minskar sedan 2003 och minskningen väntas fortsätta 2006–2007. För åren därefter görs endast en beräkningsteknisk framskrivning, innebärande att antalet sjukpenningdagar 2008–2009 sätts till samma nivå som 2007. Den högsta ersättningsnivån (taket) i sjukförsäkringen höjdes vid halvårsskiftet i år till 10 basbelopp men föreslås nu återställas till 7,5 basbelopp.

Minskningen av antalet sjukskrivna på senare år har dock inte inneburit att ohälsan totalt sett minskat i samma utsträckning. Detta beror på att antalet personer med aktivitets- och sjukersättning (tidigare förtidspension) ökat mycket kraftigt. Denna ökning bedöms brytas och för perioden 2007–2009 beräknas att antalet personer med aktivitets- och sjukersättning minskar. Utgifterna för assistansersättningen som ökat från 7 miljarder kronor 2000 till 14 miljarder kronor 2005 förutses öka i något lägre takt under prognosperioden. Sammantaget beräknas utgifterna för ersättning vid ohälsa öka med endast 0,8 % i år för att sedan minska 2007.

Antalet arbetslösa inklusive personer i arbetsmarknadspolitiska program ökar sammantaget något under 2006. De personer som omfattas av sysselsättningsprogrammen (t.ex. anställningsstöd och plusjobb) får sin ersättning i form av lön och arbetsgivaren erhåller en subvention. Transfereringarna till hushåll omfattar endast er-

sättningen till arbetslösa och personer i arbetsmarknadspolitiska utbildningsprogram.

Flera förändringar i arbetslöshetsförsäkringen föreslås nu som medför lägre utgifter. De arbetsmarknadspolitiska programmen dras ned, vilket bidrar till att antalet öppet arbetslösa väntas öka nästa år för att sedan minska. Sammantaget minskar antalet öppet arbetslösa och i arbetsmarknadspolitiska program under hela prognosperioden. Denna volymutveckling tillsammans med sänkt ersättningsnivå leder till kraftigt sänkta utgifter för arbetsmarknadsrelaterade transfereringar.

Transfereringar relaterade till familjer och barn ökar kraftigt i år till följd av att högsta ersättningsnivån i föräldraförsäkringen höjdes till 10 basbelopp från halvårsskiftet i år. Antal personer som uppbär ekonomiskt bistånd (f.d. socialbidrag) väntas minska under prognosperioden.

Tabell 5.4 Den offentliga sektorns utgifter

Procentuell utveckling i löpande priser

	2005 ¹	2005	2006	2007	2008	2009
Hushållstranf.	34,1	1,3	2,4	0,4	2,7	4,1
Ålderspens.	16,2	0,7	3,0	3,9	5,3	5,4
Ohälsa	8,2	3,7	0,8	-1,5	2,7	4,3
Arbetsmarkn.	3,1	-0,3	-3,9	-17,4	-11,3	-0,6
Fam. o. barn	3,4	2,8	9,5	2,7	1,5	2,3
Studier	0,8	-3,1	8,7	-2,3	0,4	1,3
Socialbidrag m.m.	0,8	-2,0	-3,3	-2,5	-3,4	-2,6
Övrigt	1,5	-1,4	1,6	2,5	2,0	1,9
Övriga transf.	6,3	17,4	10,9	-3,9	2,8	-3,2
Varav t. utland	2,9	14,2	11,9	-0,7	11,0	6,2
Konsumtion	50,9	3,2	4,4	5,1	4,7	4,4
Investeringar	5,1	3,1	5,1	6,4	3,1	3,0
Ränteutgifter	3,6	6,2	0,4	11,8	-2,8	-0,3
Summa utgifter	100,0	3,3	4,3	3,3	3,6	3,6
BNP		3,9	5,9	6,3	5,2	4,9

¹ Andel i procent.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Transfereringar och subventioner till näringslivet och till utlandet ökade kraftigt 2005 och ökar starkt även i år. Biståndet som ökade med 12 % 2005 ökar med 20 % i år till 26 miljarder kronor, vilket motsvarar nära 1 % av BNP. Avgiften till EU inkluderat den del av skatterna som går till EU uppgår också till ca 1 % av BNP i år. Under prognosperioden reduceras EU-avgiften till följd av att ett beslut om nedsättning av avgiften väntas träda i kraft.

Den offentliga konsumtionen som andel av BNP uppgick till 27,3 % 2005 och svarade för ca 51 % av utgifterna (den offentliga konsumtionens utveckling beskrivs i avsnitt 3.5). Under prognosperioden ökar den offentliga konsumtionen i löpande priser långsammare än BNP, men den ökar som andel av utgifterna.

De offentliga investeringarna ökar relativt starkt i år och nästa år.

Ränteutgifterna har minskat med 40 miljarder kronor sedan 2000 och svarade 2005 för 3,6 % av utgifterna. Den förutsedda uppgången i räntorna medför en kraftig ökning av ränteutgifterna nästa år. De planerade försäljningarna av statens aktieinnehav bidrar till att minska statskulden och därigenom ränteutgifterna.

5.2 De budgetpolitiska målen

Finanspolitiken styrs av två medelfristiga mål. För det första skall den offentliga sektorns finansiella sparande uppgå till 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. För det andra ska statens och ålderspensionssystemets utgifter sammantagna rymmas inom ett utgiftstak som normalt beslutas tre år i förväg. För den kommunala sektorn finns ett krav om balanserade budgetar, balanskravet. Utgiftstaken gäller sedan 1997 och överskottsmålet och balanskravet sedan 2000.

Överskottsmålet motiveras i första hand av behovet av att stärka den offentliga sektorns finansiella ställning inför de framtida demografiska påfrestningarna på de offentliga välfärdssystemen. Samtidigt innebär målet att det skapas ett utrymme för att undvika alltför stora underskott i en lågkonjunktur. Utgiftstaket för staten är ett viktigt verktyg i budgetprocessen och förhindrar att tillfälligt högre inkomster leder till varaktigt högre utgifter. Utgiftstaken är dessutom det centrala instrumentet för att säkerställa överskottsmålet.

En utvärdering av måluppfyllelse för överskottsmålet bör förhålla sig till det faktum att längden på en konjunkturcykel är osäker och kan variera över tiden. I det följande redovisas två typer av indikatorer för bedömning av måluppfyllelsen, dels genomsnitt över tidsperioder och dels strukturella saldon.

Genomsnitt av finansiellt sparande sedan 2000

Överskottsmålet formuleras som ett genomsnitt över konjunkturcykeln. Decennierna efter andra världskriget var längden på en typisk svensk konjunkturcykel ca fem år.

Efter den ekonomiska krisen i början av 1990-talet tycks konjunkturcyklerna ha förlängts. Det är därför rimligt att som en indikator för måluppfyllelse mäta ett genomsnitt av överskotten över perioder något längre än fem år.

År 2006 beräknas genomsnittet av det finansiella sparande från och med år 2000 uppgå till 2,0 % av BNP. För perioden 2007–2009 bedöms genomsnittet överstiga 2 % av BNP (se tabell 5.5).

Det strukturella saldoto

De offentliga finanserna påverkas av variationer i skatteinkomster och utgifter över konjunkturcykeln. Detta tillsammans med den osäkerhet som normalt råder om konjunkturcykeln gör att för enskilda år kan överskottet avvika från 2 % av BNP utan att det medelfristiga målet äventyras. Detta är ett uttryck för en avvägning mellan kortsiktig flexibilitet och långsiktig hållbarhet, vilket är ett skäl till att överskottsmålet är angivet som ett genomsnitt över en konjunkturcykel.

För att bedöma huruvida det finansiella sparandet enskilda år ligger i linje med målet kan också sparandet justeras för konjunkturberoende variationer i offentliga inkomster och utgifter samt för andra tillfälliga effekter. Det justerade sparandet speglar den underliggande eller ”strukturella” nivån på sparandet.

Det strukturella sparandet i offentlig sektor bör normalt ligga nära 2 % av BNP. Vid risk för hög arbetslöshet, eller överhettning i ekonomin med hög inflation som följd, kan finanspolitiken behöva lättas upp eller stramas åt. I ett sådant läge kan det vara rimligt att det strukturella sparandet tillfälligt avviker från 2 % av BNP. Ett högre eller lägre strukturellt sparande kan också vara nödvändigt ett visst år om sparandet föregående år avviker markant från 2 % av BNP. En snabb anpassning av de offentliga finanserna kan då ge upphov till en alltför stark effekt på efterfrågan i ekonomin och bidra till instabilitet i den reala ekonomin.

Justeringen av sparandet för konjunkturen bygger på en bedömning av konjunkturläget

samt dess effekter på de offentliga finanserna. Ett sätt att beskriva konjunkturläget är det s.k. BNP-gapet, som utgör den procentuella skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP. Finansdepartementets bedömning är att en förändring av BNP-gapet med 1 procentenhet påverkar det finansiella sparandet i offentlig sektor med i genomsnitt 0,7 % av BNP. Det ska slutligen understrykas att beräkningen av strukturellt sparande är osäker eftersom bedömningen av framför allt den potentiella produktionens nivå och sammansättning är osäker.

Sedan år 2000 har det strukturella sparandet både över- och underskridit 2 % av BNP. År 2006 beräknas det strukturella sparandet till drygt 2,4 %. Mellan 2006 och 2007 bedöms BNP-gapet, i stort vara oförändrat. Båda åren är BNP-gapet nära noll. Det strukturella saldoto uppgår också till 2007 2,4 % av BNP. Bedömningen är att det strukturella sparandet därefter ökar något 2008 och 2009 (se tabell 5.5).

Tabell 5.5 Indikator för överskottsmålet: Strukturellt sparande och genomsnitt av sparande

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Finansiellt sparande	2,8	2,8	2,3	2,6	3,1
Engångseffekter	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Extraordinära kapitalvinster	-0,3	-0,4	0,0	0,0	0,0
Justering för BNP-gap	0,7	0,1	0,1	0,1	0,0
Strukturellt sparande	2,7	2,4	2,4	2,7	3,1
Genomsnitt finansiellt sparande	1,9	2,0	2,1	2,1	2,2
BNP-gap	-1,0	-0,1	-0,1	-0,2	0,0

Anm.: Engångseffekten 2005 utgörs av tillfälliga skatteintäkter då bolagen avvecklade periodiseringsfonder.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Finanspolitiken i linje med överskottsmålet

Sammantaget visar indikatorerna att finanspolitiken ligger i linje med målet om ett överskott motsvarande 2 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.

Utgiftstaket

Utgiftstaken ska normalt fastställas för tre år framåt. Det är en viktig princip för att värna långsiktigheten i de offentliga finanserna. Utgiftstaket har klarats samtliga år sedan det infördes 1997. Under perioden 2000–2005 har emellertid budgeteringsmarginalen varit relativt liten.

I denna proposition föreslås utgiftstaket 2007 sänkas med 11 miljarder kronor till 938 miljarder kronor. Även utgiftstaket för 2008 föreslås sänkas med 11 miljarder kronor till 971 miljarder kronor. För 2009 görs bedömningen att 1 003 miljarder kronor är ett lämpligt tak för de takbegränsade utgifterna (se tabell 5.6.). Regeringens förslag för utgiftstak redovisas i Budgetpropositionen volym 1 kapitel 4.

Tabell 5.6 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor, om ej annat anges

	2005	2006	2007	2008	2009
Utgiftstak, korrigerat	870	907	938	971	1 003
<i>Procent av BNP</i>	<i>32,5</i>	<i>32,1</i>	<i>31,2</i>	<i>30,7</i>	<i>30,2</i>
Budgeteringsmarginal	5,7	7,8	15,8	17,6	34,9
Takbegränsade utgifter	864	899	922	953	968
<i>Procent av BNP</i>	<i>32,3</i>	<i>31,8</i>	<i>30,7</i>	<i>30,1</i>	<i>29,2</i>

Källa: Finansdepartementet.

5.3 Finanspolitiken

Effekterna på den privata sektorns efterfrågan av förändringar i de offentliga finanserna är svårbedömda av flera skäl. Skatteförändringar som riktar sig till hushåll har sannolikt en annan effekt än de som riktar sig mot företag. På samma sätt kan hushåll med olika konsumtionsbenägenhet reagera på olika sätt på finanspolitiska stimulanser.

Därutöver har offentlig konsumtion och offentliga investeringar direkta effekter på efterfrågan, medan förändringar i det finansiella sparandet till följd av förändringar i utlandstransfereringar, som biståndet och EU-avgiften, inte påverkar efterfrågan i den svenska ekonomin överhuvudtaget.

För att finanspolitiken ska ha önskade effekter krävs trovärdighet för de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet. Hushållen blir mer försiktiga och sparar mer om de offentliga underskotten är stora eftersom dessa förr eller senare måste finansieras med skattehöjningar eller besparingar. Omvänt kan konsumentförtroendet påverkas positivt när de offentliga finanserna uppvisar stora överskott.

Av dessa skäl mäter förändringen av det offentliga sparandet den offentliga sektorns impuls till den privata sektorns efterfrågan, men är endast en grov indikator för de offentliga finansernas effekter på efterfrågan i ekonomin.

Förändringen av den offentliga sektorns finansiella sparande mellan åren kan beskrivas med utgångspunkt i två saldpåverkande faktorer: automatiska stabilisatorer och förändringen i det strukturella sparandet.

De s.k. automatiska stabilisatorerna ger ett viktigt bidrag till stabiliseringspolitiken. När BNP-tillväxten överstiger den trendmässiga förstärks de offentliga finanserna och inkomsttillväxten dämpas i den privata sektorn. Det bidrar till att begränsa den inhemska efterfrågan och minskar risken för överhettning. Omvänt stimuleras ekonomin när tillväxten är lägre än den trendmässiga. De automatiska stabilisatorerna har därmed en dämpande effekt på konjunktursvängningarna.

Förändringen i det strukturella sparandet, dvs. den förändring av sparandet som inte beror på de automatiska stabilisatorerna, utgör en indikator på finanspolitikens inriktning. Denna indikator omfattar inte enbart beslut om reformer och besparingar i statsbudgeten utan även andra saldpåverkande faktorer förutom den ekonomiska konjunkturen. Det kan gälla t.ex. förändringar i kommunsektorns sparande och förändringar i det offentliga sparandet som beror på strukturella förändringar i ekonomin.

Förändringen i den offentliga sektorns finansiella sparande utgörs således av summan av de två komponenterna ovan. Förändringen av sparandet mäter den offentliga sektorns impuls till efterfrågan.

Finanspolitikens inriktning 2006-2009

Det strukturella sparandet försvagas något mellan 2005 och 2006, vilket innebär att finanspolitiken ändras i svagt expansiv riktning. Konjunkturuppgången innebär att BNP-gapet krymper vilket medför att finanspolitikens stimulerande inriktning motverkas av de automatiska stabilisatorerna. Sammantaget förändras inte det offentliga sparandet mellan åren 2005 och 2006 (se tabell 5.7).

Mellan 2006 och 2007 försvagas det strukturella sparandet endast marginellt vilket innebär att finanspolitiken i stort bedöms vara neutral. Det offentliga sparandet försvagas emellertid något vilket beror på att de tidigare extraordinärt höga kapitalvinsterna bedöms minska till en normal nivå.

Åren 2008 och 2009 bedöms både det finansiella och det strukturella sparandet förstärkas något.

Tabell 5.7 Indikatorer för impuls till efterfrågan

Förändring i procent av BNP				
	2006	2007	2008	2009
Finansiellt sparande	0,0	-0,5	0,3	0,5
varav				
Automatiska stabilisator	0,7	0,0	0,0	0,1
Engångseffekter	-0,4	0,0	0,0	0,0
Extraordinära kapitalvinster	0,1	-0,4	0,0	0,0
Strukturellt sparande	-0,3	-0,1	0,4	0,4
<i>BNP-gap, förändring i procentenheter</i>	<i>1,0</i>	<i>0,0</i>	<i>-0,1</i>	<i>0,2</i>

Källa: Finansdepartementet.

5.4 Den statliga sektorn

I NR omfattar den statliga sektorn all verksamhet som huvudsakligen är finansierad av skatter och kontrollerad av staten oberoende av organisationsform. Affärsverksamhet i statliga bolag och affärsverk ingår inte i staten utan i näringslivet. Statsbudgeten omfattar alla transaktioner som påverkar statens lånebehov.

Nationalräkenskapernas redovisning

Statens finansiella sparande var positivt 2005 efter att ha varit negativt sedan 2002. I år beräknas åter ett underskott på 19 miljarder kronor motsvarande 0,7 % av BNP.

Tabell 5.8 Statens finanser

Miljarder kronor, om ej annat anges					
	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	851	882	892	925	965
Skatter och avgifter	774	805	802	837	874
Övriga inkomster	77	77	91	88	91
Utgifter	840	901	890	905	917
Utgifter exkl. räntor	795	855	839	856	870
Ränteutgifter	46	47	51	49	48
Finansiellt sparande	10	-19	3	20	47
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,7</i>	<i>0,1</i>	<i>0,6</i>	<i>1,4</i>

Källor: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet.

Underskottet beror på att staten i år belastas av dubbel överföring av premiepensionsmedel från den tillfälliga förvaltningen i Riksgäldskontoret

till de fonder som förvaltas av Premiépensionsmyndigheten. Exklusive denna överföring visar staten ett positivt sparande även i år.

Nästa år beräknas ett överskott i det finansiella sparandet på 3 miljarder kronor som ökar till 20 miljarder 2008 och till 47 miljarder kronor 2009 (se tabell 5.8).

Statsbudgeten

Statens finansiella sparande visar förändringen av den finansiella förmögenheten exklusive värdeförändringar. Budgetsaldot visar statens lånebehov, och avspeglar därmed förändringen av statskulden. Det finansiella sparandet påverkas inte av att staten säljer eller köper finansiella tillgångar, t.ex. aktier, eller ökar utlåningen, t.ex. studiemedel, eftersom sådana transaktioner inte förändrar förmögenheten. Däremot påverkas budgetsaldot och statsskulden av dessa finansiella transaktioner.

Tabell 5.9 Statens finansiella sparande och budgetsaldo

Miljarder kronor					
	2005	2006	2007	2008	2009
Finansiellt sparande	10	-19	3	20	47
Periodisering av räntor, kursvinster/förluster	8	-9	4	3	-1
Periodisering av skatter	-11	12	9	-5	-11
Försäljning av aktier	7	0	50	50	50
Övriga finansiella transaktioner m.m.	0	8	-3	-6	4
Budgetsaldo	14	-8	63	62	90

Källor: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet.

Förutom denna principiella skillnad avviker redovisningen i statsbudgeten i flera avseenden från redovisningen i NR. Budgetsaldot redovisas kassamässigt medan NR tillämpar periodiserad redovisning. Denna skillnad påverkar framför allt redovisningen av skatter och ränteutgifter.

De ovannämnda skillnaderna i redovisningsprinciper medför att budgetsaldo och finansiellt sparande skiljer sig åt. Därutöver finns stora saldoneutrala skillnader i redovisningen av inkomster och utgifter mellan statsbudgeten och NR.

I år beräknas ett budgetunderskott på 8 miljarder kronor, vilket kan jämföras med ett underskott i det finansiella sparandet på 19 miljarder kronor. Skillnaden på 11 miljarder kronor beror bl.a. på att de kostnadsmissiga ränteutgifterna är 9 miljarder kronor lägre än de

kassamässiga. I motsatt riktning går att de periodiserade skatterna som avser inkomståret 2006 är 12 miljarder kronor lägre än de inbetalda. Budgetsaldot, men inte det finansiella sparandet, förstärks i år av extraordinära aktieutdelningar och andra finansiella transaktioner m.m.

Under perioden 2007–2009 planeras försäljningar av aktier med 50 miljarder kronor per år, vilket påverkar budgetsaldot, men inte det finansiella sparandet. Övriga finansiella transaktioner, som studielån, har en negativ effekt på budgetsaldot, men påverkar inte det finansiella sparandet. Därtill kommer att nedsättningen av EU-avgiften periodiseras i nationalräkenskaperna medan den kassamässiga effekten kommer först 2009 (se tabell 5.9).

Tabell 5.10 Budgetsaldo och statsskuld

Miljarder kronor, om ej annat anges

	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	746	796	854	867	895
Utgifter under utgiftstaket	692	720	733	751	752
Statsskuld räntor	33	51	43	41	43
Riksgäldskontorets nettoutlåning m.m.	7	34	15	13	10
Budgetsaldo	14	-8	63	62	90
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,5</i>	<i>-0,3</i>	<i>2,1</i>	<i>2,0</i>	<i>2,7</i>
Skulddispositioner m.m.	63	-34	-3	-1	-1
Konsoliderad statsskuld	1 262	1 236	1 170	1 106	1 015
<i>Procent av BNP</i>	<i>47,2</i>	<i>43,7</i>	<i>38,9</i>	<i>35,0</i>	<i>30,6</i>

Källor: Riksgäldskontoret och Finansdepartementet.

Den konsoliderade statsskulden uppgick till 1 262 miljarder kronor motsvarande 47,2 % av BNP vid utgången av 2005. Statsskulden ökade från 2004 med 49 miljarder kronor trots budgetöverskottet på 14 miljarder kronor. Ökningen berodde på att skulden i utländsk valuta steg till följd av försvagningen av kronan samt av att Riksgäldskontoret tillfälligt ökade sina placeringar. Dessa två faktorer får motsatt effekt på skulden i år, som beräknas minska med 26 miljarder kronor, trots ett budgetunderskott. Den förväntade förstärkningen av kronan bidrar även 2007 och 2008 till att skulden minskar något mer än budgetöverskottet. Som andel av BNP minskar statsskulden till 30,6 % 2009 (se tabell 5.10).

5.5 Ålderspensionssystemet

Ålderspensionssystemet består av en fördelningsdel och en premiereservdel. Under uppbyggnadsfasen av det reformerade pensionssystemet är inkomsterna större än utbetalda pensioner. Därigenom uppstår ett sparande i såväl fördelnings- som i premiereservdelen av pensionssystemet. I fördelningsdelen fungerar AP-fonderna som en buffert. Vid sidan av AP-fonderna sker en förmögenhetsuppbyggnad inom premiepensionssystemet. De medel som sedan 1995 avsätts motsvarar intjänad premiepensionsrätt och placeras först i Riksgäldskontoret (RGK) och sedan hos den fondförvaltare som den enskilde själv väljer. Under den tillfälliga förvaltningen i RGK ingår avsättningarna i statens sparande och reducerar därmed statsskulden. Under perioden 2001 till och med 2006 överfördes medel motsvarande premiepensionsrätten till Premiepensionsmyndigheten (PPM) andra året efter inkomståret. Från och med 2006 överförs medlen redan året efter inkomståret, vilket medför att innevarande års överföringar inkluderar två års intjänade pensionsrätter.

År 2005 uppgick det finansiella sparandet i pensionssystemet, dvs. AP-fonderna och PPM, till 50 miljarder kronor motsvarande 1,9 % av BNP. Därtill ökade placeringstillgångarna i pensionssystemet med 140 miljarder kronor till följd av värdeökningar på aktier, som svarar för större delen av tillgångarna både i AP-fonderna och i de fonder som förvaltas av PPM. Värdeförändringar påverkar inte det finansiella sparandet. Där inräknas endast direktavkastningen i form av räntor och utdelningar.

Den ovan nämnda dubbla överföringen av intjänade pensionsrätter medför att ett tillfälligt högt sparande redovisas i PPM-fonder och hela pensionssystemets sparande beräknas till motsvarande 2,8 % av BNP i år. Ökade pensionsutbetalningar medför att AP-fondernas sparande minskar under prognosperioden och trots en viss ökning i premiepensionssystemet minskar överskottet i hela pensionssystemet (se tabell 5.11).

EU:s statistikorgan Eurostat beslutade 1997 att hela det reformerade svenska pensionssystemet skulle klassificeras till den offentliga sektorn. Beslutet motiverades bl.a. med att deltagandet är obligatoriskt och att staten kontrollerar regelverket för både avgifter och förmåner.

Detta beslut har nu ändrats av Eurostat till att avgiftsbestämda fonderade pensionssystem inte skall klassificeras till den offentliga sektorn i nationalräkenskaperna. För medlemsländer som för närvarande klassificerar sådana allmänna pensionssystem i den offentliga sektorn har Eurostat medgett en övergångstid att ändra redovisningen till mars 2007. För svensk del innebär det att den offentliga sektorns finansiella sparande kommer att reduceras med ca 1 % av BNP i nationalräkenskapernas redovisning.

Tabell 5.11 Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor, om ej annat anges

	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	223	260	243	253	262
Avgifter	178	186	188	195	202
Premiepensionsmedel	23	49	27	28	29
Räntor, utdelningar m.m.	22	25	27	29	32
Utgifter	173	180	190	203	218
Pensioner	169	177	187	199	213
Övriga utgifter	4	4	4	4	4
Finansiellt sparande	50	80	52	49	45
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,9</i>	<i>2,8</i>	<i>1,7</i>	<i>1,6</i>	<i>1,3</i>
därav					
AP-fonderna ¹	24	26	19	14	8
Premiepensionsmyndigheten	26	54	33	35	36

¹ Med AP-fonderna avses fördelingsdelen av ålderspensionssystemet.

Källor: Riksgäldskontoret, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

5.6 Den kommunala sektorn

Den kommunala sektorns finanser stärktes kraftigt mellan 2004 och 2005. Det finansiella sparandet och det ekonomiska resultatet blev 14 respektive 13 miljarder kronor, vilket motsvarar 0,5 % av BNP.²⁹ Efter en lång period med återkommande underskott har den kommunala sektorn som helhet nu redovisat överskott två år i rad.

Kraftigt höjda statsbidrag och vissa skattehöjningar bidrog till de stärkta finanserna 2005. Denna förbättring skedde samtidigt som den kommunala konsumtionsvolymen ökade med 1,6 %.

Fortsatt stark inkomstutveckling

Skatter och statsbidrag svarar för ca 85 procent av kommunernas inkomster. Sammantaget beräknas de öka med 6,1 % i år, varav skatteinkomsterna väntas öka med 5,3 % (se tabell 5.12).

Tabell 5.12 Skatter och avgifter

Procentuell förändring

	2005	2006	2007	2008	2009
Skatter och statsbidrag exkl. mervärdesskatt	5,7	6,1	4,4	4,0	3,6
Skatteintäkter exkl. regleringar ¹	3,5	5,3	4,0	4,6	4,9
varav					
skatteunderlag	3,2	5,3	4,0	4,6	4,9
skattesatsändringar	0,3	–	–	–	–
Statsbidrag exkl. regleringar	16,3	9,3	6,3	1,6	-1,5

¹ Skatteinkomster och statsbidrag redovisas justerade för regeländringar som påverkar det kommunala skatteunderlaget. I tabellen redovisas utvecklingen av skatteunderlaget enligt NR, vilken skiljer sig från Finansdepartementets bedömning.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Statsbidragen exklusive kompensation för mervärdesskatt, enligt NR-definitionen, ökar totalt med 10 miljarder kronor, vilket motsvarar drygt 8 %.³⁰ Ökade resurser till bl.a. vård, skola, omsorg och integration medför att övriga statsbidrag ökar med ca 7 miljarder kronor (se tabell 5.13).

Även 2007 höjs nivån på statsbidragen relativt kraftigt. Detta är bl.a. en följd av att bidragen till kommunsektorn avseende arbetsmarknadspolitiska program som tidigare beslutats av riksdagen, då ökar. Dessutom tillkommer ytterligare satsningar inom vård och omsorg. Bidragen avseende kommunalekonomisk utjämning ökar främst som en följd av att sysselsättningsstödet införlivas i dessa bidrag. Sammantaget ökar skatter och statsbidrag med 4,4 %, medan skatteinkomsterna ökar med 4,0 %.

Under 2008 och 2009 väntas utvecklingen av skatteunderlaget stärkas ytterligare och skatteinkomsterna ökar då med 4,6 % respektive 4,9 %. Bidragen avseende kommunalekonomisk utjämning ökar med 4 miljarder kronor jämfört med 2007. Dels kompenserar detta avtrappningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen, dels är

³⁰ I NR redovisas ingående mervärdesskatt i offentlig konsumtion och investering som en utgift. Den kompensation kommuner och landsting erhåller för dessa utgifter redovisas, till skillnad från statsbudgeten, som statsbidrag.²⁹ Med ekonomiskt resultat avses här resultat före extraordinära poster.

det en följd av att resurser till satsningar inom olika områden successivt förs över från övriga bidrag. Totalt ökar statsbidragen något 2008 men minskar 2009. Inkomstutvecklingen blir därmed svagare dessa år.

Tabell 5.13 Statsbidrag enligt nationalräkenskaperna

Miljarder kronor

	2005	2006	2007	2008	2009
Kommunalekonomisk utjämnings	55	58	71	75	75
Sysselsättningsstöd	9	7			
Plusjobb o. utbildningsvikariat	–	2	4	1	0
Övriga bidrag ¹	43	50	48	48	48
Totala statsbidrag exkl. mervärdesskatt	107	117	123	125	123
Årlig förändring	17	10	6	2	-2
Regleringar	-2	0	1	–	–
Årlig förändring justerat för regleringar	15	10	7	2	-2

Anm.: Beloppen avser samtliga bidrag fördelade på ett flertal utgiftsområden och är angivna enligt NR:s redovisning som skiljer sig från statsbudgetens redovisning. I NR redovisas även bidrag som ligger på statsbudgetens inkomstsida, vidare görs en annorlunda periodisering av utgifterna.

¹Övriga bidrag utgörs nästan uteslutande av riktade bidrag, dvs. bidrag som är förknippade med en specifik verksamhet. Bidrag för läkemedelsförmånen svarar för närmare hälften av de riktade bidragen.

Källa: Finansdepartementet.

Finansiellt sparande och resultat

Den goda inkomstutvecklingen medför att kommunsektorns finanser stärks ytterligare i år, trots en relativt hög utgiftsutveckling. Det finansiella sparandet beräknas till 19 miljarder kronor. Slutregleringar av skatteunderlaget avseende 2005 förstärker tillfälligt det ekonomiska resultatet i år med 3 miljarder kronor, som beräknas till 22 miljarder kronor.

Det är fortfarande osäkert hur det nya pensionsavtalet kommer att påverka kommunernas kostnader. Till följd av osäkerheten har inte effekter av avtalet beaktats i beräkningarna.

För 2007 väntas det finansiella sparandet och det ekonomiska resultatet minska men ligga kvar på en fortsatt hög nivå kring 15 respektive 13 miljarder kronor. Överskotten minskar sedan gradvis 2008 och 2009, trots att konsumtionsvolymen bedöms utvecklas svagare dessa år.

Tabell 5.14 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor, om annat ej anges

	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	627	662	691	720	747
Skatter och statsbidrag exkl. mervärdesskatt	539	571	597	621	643
<i>Procent av BNP</i>	<i>20,2</i>	<i>20,2</i>	<i>19,8</i>	<i>19,7</i>	<i>19,4</i>
Övriga inkomster	88	90	94	99	103
Utgifter	613	643	676	707	737
Konsumtion	527	552	584	612	640
<i>Procentuell volymökning</i>	<i>1,6</i>	<i>1,7</i>	<i>2,0</i>	<i>1,3</i>	<i>0,7</i>
Övriga utgifter	86	91	92	94	97
Finansiellt sparande	14	19	15	13	10
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,5</i>	<i>0,7</i>	<i>0,5</i>	<i>0,4</i>	<i>0,3</i>
Resultat före extra-ordinära poster	13	22	13	11	7

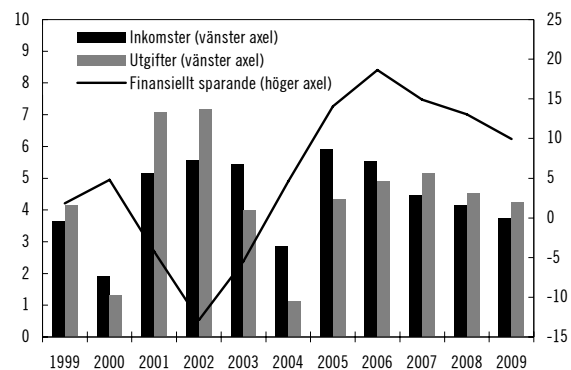
Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Kommunsektorns ekonomiska resultat för perioden 2005–2008 väntas därmed klart överstiga tidigare nivåer och torde motsvara vad som kan anses vara god ekonomisk hushållning enligt kommunallagen.

Diagram 5.5 Kommunsektorns finanser

Procentuell utveckling

Miljarder kronor

Anm.: Exklusive kyrkan.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Skatteprognoser på medelfristig sikt

Metoderna för att göra prognoser över den offentliga sektorns skatteintäkter beror i hög grad på vilken tidshorisont prognoserna avser. Grunden för skatteprognoserna är oavsett tidsperspektiv en prognos för den makroekonomiska utvecklingen.

På kort sikt, 2006–2007, kombineras prognosen för den makroekonomiska utvecklingen med annan information, t.ex. fortlöpande skattebetalningar. Prisutvecklingen och omsättningen på olika tillgångsmarknader samt information från företagets delårsrapporter kan användas för prognosen för skatt på kapital.

För kalkylåren, 2008–2009, grundas skatteprognosen enbart på den makroekonomiska prognosen. Den makroekonomiska prognosen för kalkylåren baseras på att det s.k. BNP-gapet sluts varefter BNP växer i takt med potentiell BNP. Potentiell BNP och BNP-gap beskrivs utförligt i avsnitt 4 i denna bilaga. Beräkningarna av skatteintäkterna för kalkylåren är en konsekvensberäkning givet den makroekonomiska utvecklingen och inga konjunkturjusteringar görs för de enskilda skatterna.

Generellt kan sägas att överskotten från produktionen i ekonomin antingen går till löntagare och beskattas under skatt på arbete eller till företagen och beskattas med skatt på företagsvinster. Utvecklingen av lönesumman ligger till grund för prognosen för skatt på arbete. Prognosen för skatt på företagsvinster baseras på kort sikt både på information om utvecklingen av driftsöverskottet i ekonomin, men framförallt på information om företagets skattebetalningar och delårsrapporter. För kalkylåren baseras prognosen av skatt på företagsvinster i sin helhet på utvecklingen av driftsöverskottet. Driftsöverskottet är den del av produktionen som tillfaller företagssektorn.

Eftersom beräkningen för kalkylåren är en konsekvensberäkning givet den makroekonomiska bedömningen, bör prognosen av de enskilda skatteslagen för 2008–2009 mer ses som en scenarioutveckling som baseras på den antagna utvecklingen i lönesumma respektive driftsöverskott, än en prognos av hur de enskilda skatteslagen kommer att utvecklas. Denna prognosmetodik gör att skatteprognosen är konsistent med prognosen för den makroekonomiska utvecklingen. Den innebär vidare att företagets inkomstskatt i stort sett alltid kom-

mer att ha en positiv utvecklingstakt när BNP ökar. Tabellen nedan visar prognosen av skatt på företagsvinster tillsammans med utvecklingen av skatten och skattens andel av BNP. Under 2005 och 2006 uppgår skatt på företagsvinster till 3,4 % av BNP, vilket är mycket högt i ett historiskt perspektiv. Trots att skatteintäkterna är höga är dock utvecklingen fortsatt positiv under kalkylåren.

Skatt på företagsvinster

Miljarder kronor och procentuell förändring

	2005	2006	2007	2008	2009
Skatt på företagsvinster	91	95	97	104	112
Utveckling (%)	27	5	2	7	7
Underliggande utveckling (%)	35	20	2	7	7
Skatt på företagsvinster som andel av BNP (%)	3,4	3,4	3,2	3,3	3,4

Anm.: Den underliggande utvecklingen exkluderar tillfälliga skatteeffekter från återförda periodiseringsfonder 2005 och 2006.

Källa: Finansdepartementet.

Vid analys av de offentliga finanserna under kalkylåren är det mer lämpligt att fokusera på utvecklingen av de totala skatteintäkterna istället för utvecklingen av de enskilda skatteslagen. Tabellen nedan visar utvecklingen av de totala skatteintäkterna som andel av BNP, den s.k. skattekvoten, mellan 2005 och 2009.

Totala skatter som andel av BNP

Procent av BNP

	2005	2006	2007	2008	2009
Skattekvot	51,5	50,5	48,1	47,8	47,6
exkl. skatt på kapitalvinster	50,2	49,2	47,2	46,9	46,8

Källa: Finansdepartementet.

De i budgetspropositionen för 2007 aviserade skattesänkningarna innebär att skattekvoten faller mellan 2006 och 2009. I frånvaro av ytterligare regeländringar på skatteområdet är det dock rimligt att förvänta sig att skattekvoten är relativt konstant mellan 2008 och 2009. Eftersom konsumtionsskatterna utvecklas något långsammare än BNP, kan dock den totala skattekvoten falla något under perioden. En ytterligare orsak till en fallande skattekvot kan vara att skatteintäkterna under 2004–2006 innehåller en relativt stor andel skatt på kapitalvinster. Skattekvoten rensad för kapitalvinster bör dock vara tämligen stabil, vilket den är i Finansdepartementets prognos.

6 Alternativa scenarier

Osäkerheten är stor avseende bedömningar av den framtida konjunkturutvecklingen, den långsiktigt hållbara tillväxttakten i ekonomin samt hur högt resursutnyttjande är i dagsläget. Denna osäkerhet är ovanligt stor nu eftersom det bland annat är svårt att mer exakt bedöma storleken på de långsiktiga effekterna av regeringens politik. Effekterna kan mycket väl bli märkbart högre än vad som bedöms i basalternativet.

Nedan redovisas två alternativa scenarier som belyser effekterna på den reala ekonomin och de offentliga finanserna om utvecklingen blir anorlunda än i det s.k. basalternativet som presenteras i de föregående avsnitten.

I högtillväxtalternativet antas regeringens politik få större effekter än i basalternativet. Arbetskraftsutbudet ökar mer och löneökningstakten är lägre. Riksbanken antas därför föra en mer expansiv penningpolitik. Sammantaget innebär detta att BNP och sysselsättningen stiger snabbare än i basalternativet och den öppna arbetslösheten faller mer.

I lågtillväxtalternativet antas arbetsmarknaden och lönebildningen fungera sämre än i basalternativet och resursutnyttjandet är i utgångsläget mer ansträngt. Dessutom antas effekterna av regeringens utbudsstimulerande politik slå igenom senare än vad de bedöms göra i basalternativet. Därmed uppstår det bristsituationer på arbetsmarknaden, vilket driver upp löneökningstakten. Riksbanken antas därför föra en stramare penningpolitik än i basalternativet för att dämpa inflationstrycket, vilket hämmar BNP- och sysselsättningsutvecklingen.

6.1 Basalternativet

I basalternativet bedöms resursutnyttjandet på arbetsmarknaden vara relativt lågt i dagsläget. BNP och sysselsättning fortsätter dock att öka snabbt nästa år och därmed stiger resursutnyttjandet. Resursutnyttjandet bedöms ändå vara lägre än normalt nästa år, vilket innebär att både sysselsättning och BNP kan växa snabbare än den potentiella tillväxttakten även åren efter 2007. År 2009 är gapen slutna och den reguljära sysselsättningsgraden för personer i åldrarna 20–64 år uppgår då till 80,2 %. Den öppna arbetslösheten ligger på 4,3 % och den totala på 5,8 %.

Tabell 6.1 Nyckeltal, basalternativet

Procentuell förändring om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009
BNP	4,0	3,3	3,1	2,7
BNP-gap ¹	-0,1	-0,1	-0,2	0,0
Reguljär sysselsättningsgrad, 20–64 år ²	77,7	79,0	79,8	80,2
Öppen arbetslöshet, nivå	5,6	5,8	5,0	4,3
Total arbetslöshet, nivå	8,7	7,7	6,3	5,8
Reporänta, slutkurs	3,00	3,75	3,75	4,00
Timplön	3,2	3,7	3,7	3,8
KPI, årsgenomsnitt	1,6	2,5	2,0	1,9
Finansiellt sparande i off. sektor, % av BNP	2,8	2,3	2,6	3,1

¹ Skillnad i procent mellan faktisk och potentiell produktion.

² Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år exklusive sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i samma åldersgrupp.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och Finansdepartementet.

De offentliga finanserna är starka och det offentliga finansiella sparandet väntas i år uppgå till 2,8 procent av BNP. Nästa år sjunker det finansiella sparandet något, delvis till följd av att skattekvoten sjunker som ett resultat av föreslagna skattesänkningar. Även utgiftskvoten minskar emellertid varför det finansiella sparandet fortsätter att vara högt och överskottsmalet överstigs. Under 2008 och 2009 ökar det finansiella sparandet. Såväl inkomster som utgifter minskar emellertid som andel av BNP.

6.2 Högtillväxtalternativet

I högtillväxtalternativet antas regeringens politik få större effekter än i basalternativet. Arbetskraftsutbudet ökar mer än i basalternativet och löneökningstakten och inflationen blir lägre. Riksbanken antas därmed kunna föra en mer expansiv penningpolitik. Sysselsättningen och BNP stiger mer än i basalternativet. Sysselsättnings- och BNP-nivån antas varaktigt kunna ligga på en nivå som är ca 1 procent högre 2009 än i basalternativet. Produktivitetstillväxten och förändringen i medelarbetstiden beräknas vara något lägre än i basalternativet eftersom tillskottet av arbetskraft inte antas ha samma produktivets- och medelarbetstidsnivå som genomsnittet.

Arbetskraftsutbudet ökar inte i samma omfattning som sysselsättningen, vilket innebär att arbetslösheten blir lägre än i basalternativet. Arbetslösheten antas kunna anpassas till en lägre

nivå utan att arbetsmarknaden blir överhettad, dvs. jämviktsarbetslösheten blir lägre.

För att arbetskraftsutbudet och sysselsättningen skall kunna öka i den omfattning som högtillväxtalternativet förutsätter antas individer i flera grupper utanför arbetskraften i högre grad kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Det rör sig exempelvis om individer som kan och vill arbeta men inte är aktivt arbetssökande samt långvarigt sjuka och förtidspensionerade

Tabell 6.2 Nyckeltal, högtillväxtalternativet

Procentuell förändring om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009
BNP	4,0	3,5	3,5	3,1
BNP-gap ¹	-0,1	-0,1	-0,2	0,0
Reguljär sysselsättningsgrad, 20–64 år ²	77,7	79,1	80,3	81,0
Öppen arbetslöshet, nivå	5,6	5,7	4,6	3,6
Total arbetslöshet, nivå	8,7	7,6	5,9	5,1
Reporänta, slutkurs	3,00	3,25	3,25	4,00
Timlön	3,2	3,2	3,2	3,2
KPI, årsgenomsnitt	1,6	2,3	1,7	1,6
Finansiellt sparande i off. sektor, % av BNP	2,8	2,3	2,7	3,5

¹ Skillnad i procent mellan faktisk och potentiell produktion.

² Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år exklusive sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i samma åldersgrupp.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och Finansdepartementet.

Den högre tillväxten drivs av en starkare inhemsk efterfrågan. En starkare sysselsättnings-tillväxt och en lägre inflation leder till att hushållens reala disponibla inkomster utvecklas något bättre än i basalternativet trots lägre löneökningstakt. Räntorna antas dessutom vara lägre. Därmed ökar hushållens konsumtion snabbare. Den starka inhemska efterfrågan innebär också att företagen ökar investeringarna för att klara en snabbt stigande produktion. Kommunernas inkomster stiger också till följd av den högre aktiviteten i ekonomin och därigenom kan den kommunala konsumtionen öka något snabbare än i basalternativet.

Högre ekonomisk tillväxt och sysselsättning stärker de offentliga finanserna

De offentliga finanserna förstärks märkbart i högtillväxtalternativet jämfört med basalternativet. Timlöneutvecklingen är lägre än i basalternativet men samtidigt blir arbetade timmar fler, vilket sammantaget innebär en i stort sett oför-

ändrad lönesumma. De direkta skatterna från hushållen samt socialavgifterna hamnar därmed i nivå med skatterna i basalternativet. Inkomsterna från moms blir högre. Förstärkningen av de offentliga finanserna kommer också genom lägre utgifter. Lägre löneökningar ger lägre utgifter för offentlig konsumtion och för de hushållstransfereringar som är avhängiga timlöneutvecklingen, såsom t.ex. sjukpenning. De offentliga utgifterna för arbetslöshetsersättning sjunker dels till följd av den lägre timlöneutvecklingen och dels som ett resultat av färre antal arbetslösa. Också utgifter som antas justeras för prisutvecklingen minskar till följd av den lägre inflationen. Sammantaget sjunker utgiftskvoten mer markant än skattekvoten, vilket innebär att de offentliga finanserna blir starkare än i basalternativet.

6.3 Lågtillväxtalternativet

I lågtillväxtalternativet antas arbetsmarknaden och lönebildningen fungera sämre än i basalternativet. Resursutnyttjandet är mer ansträngt. Dessutom antas effekterna av regeringens politik på arbetskraftsutbudet och sysselsättningen bli fördröjda. Den faktiska sysselsättningsnivån antas i det här alternativet ligga över den potentiella nivån från och med 2007, dvs. sysselsättningen är då högre än vad som är långsiktigt hållbart. Det leder till att det uppstår bristsituationer på arbetsmarknaden som driver upp löneökningstakten och inflationen, dvs. löneökningstakten blir högre än vad som är förenligt med en balanserad samhällsekonomisk utveckling. BNP och sysselsättning antas utvecklas i linje med basalternativet 2006–2007, vilket medför att lönerna totalt sett stiger med ca 1,5 procentenhet mer än i basalternativet. Inflationen blir också högre men den ökar inte i samma utsträckning som lönerna.

Problemen med lönebildningen och inflationen leder till att Riksbanken antas höja styrräntan betydligt mer nästa år och nivån antas vara betydligt högre även 2008 än vad som förutses i basalternativet. Som högst antas styrräntan uppgå till 4,50 %. Därmed bromsas tillväxten upp 2008 och blir betydligt lägre än i basalternativet även 2009. Sammantaget antas BNP-tillväxten bli 1,5 procentenhet lägre än i basalternativet. Sysselsättningen minskar och den öppna arbetslösheten stiger. Den reguljära sysselsätt-

ningsgraden faller till 78,2 % 2009. Löneökningstakten dämpas 2009 men lönerna stiger fortfarande mer än vad som är förenligt med en balanserad utveckling eftersom lönerna beräknas anpassas med viss eftersläpning.

Att arbetsmarknaden och lönebildningen fungerar sämre innebär alltså att sysselsättningsnivån permanent blir lägre än i basalternativet och den öppna arbetslösheten blir permanent högre.

Även utgifterna för offentlig konsumtion stiger kraftigt som en följd av stigande löner.

Tabell 6.3 Nyckeltal, lågtillväxtalternativet

Procentuell förändring om annat ej anges

	2006	2007	2008	2009
BNP	4,0	3,3	2,5	1,9
BNP-gap ¹	0,9	1,1	0,6	0,0
Reguljär sysselsättningsgrad, 20–64 år ²	77,7	79,0	79,3	79,0
Öppen arbetslöshet, nivå	5,6	5,8	5,4	5,6
Total arbetslöshet, nivå	8,7	7,7	6,8	7,1
Reporänta, slutkurs	3,00	4,50	4,50	4,00
Timplön	3,2	4,3	4,4	4,4
KPI, årsgenomsnitt	1,6	2,8	2,6	2,5
Finansiellt sparande i off. sektor, % av BNP	2,8	2,3	2,4	2,5

¹ Skillnad i procent mellan faktisk och potentiell produktion.

² Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år exklusive sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i samma åldersgrupp.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och Finansdepartementet.

En sämre ekonomisk tillväxt försvagar de offentliga finanserna

Den offentliga sektorns finansiella sparande försvagas med i storleksordningen 0,6 procent av BNP 2009 i lågtillväxtalternativet. I nominella termer ökar de offentliga inkomsterna som en direkt följd av att timlöner och skattebaser ökar, men detta uppväger emellertid inte de försvagningar av de offentliga finanserna som utgiftsökningarna innebär. Dessa utgiftsökningar har flera bakomliggande orsaker. Bland transfereringarna till hushållen antas vissa transfereringsslag, såsom exempelvis bostadstillägget till pensionärer och barnbidraget förändras i takt med inflationen och förblir därigenom reall oförändrade mellan åren. Den högre inflationen i lågtillväxtalternativet antas på så sätt medföra ökade utgifter för denna typ av transfereringsutgifter. Andra transfereringsutgifter, bl.a. sjukpenning och arbetslöshetsersättning ökar i lågtillväxtalternativet till följd av den högre löneökningstakten. Utgifterna kopplade till arbetslöshet ökar därutöver till följd av att arbetslösheten ökar.

7 Den demografiska utvecklingen och de offentliga finanserna

I Sverige liksom i de flesta andra västliga industriländer kommer andelen äldre i befolkningen att öka påtagligt de närmaste decennierna. Fler personer i icke-yrkesaktiv ålder i relation till de i yrkesaktiv ålder kommer att sätta de skattefinansierade välfärdssystemen under press. Denna utveckling ställer krav på den ekonomiska politiken redan i dag. För att kunna bibehålla en väl utbyggd skattefinansierad välfärd även i framtiden krävs ett högt sparande i den offentliga sektorn under de närmaste åren, samtidigt som ansträngningar måste göras för att öka antalet personer i arbete.

Ett högt offentligt sparande i dag motiveras i grund och botten av en jämnare fördelning av försörjningsbördan mellan olika generationer. Genom ett högt offentligt sparande i dag kan de stora generationer som i framtiden kommer att efterfråga vård och omsorg själva bidra till dess finansiering. Att enbart förlita sig på att morgondagens yrkesaktiva ska finansiera dessa tjänster innebär sannolikt en förskjutning av försörjningsansvaret så att kommande generationer belastas hårdare än de nu aktiva generationerna. I detta avsnitt redovisas ett scenario för hur befolkningsutvecklingen i Sverige kan tänkas påverka de offentliga finanserna.

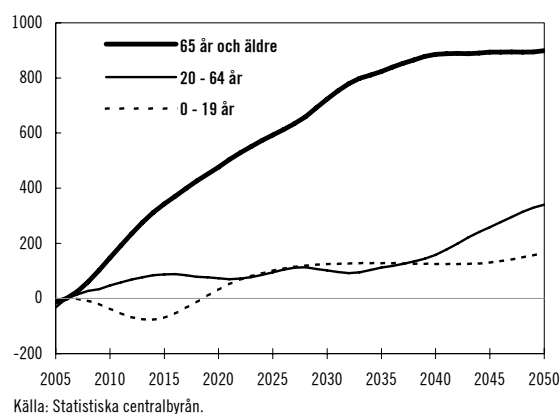
Den demografiska utvecklingen

Sveriges befolkning uppgår i dagsläget till knappt 9,1 miljoner personer. Enligt den befolkningsprognos som presenterades av Statistiska centralbyrån under våren 2006 kommer befolkningen år 2050 att ha växt till drygt 10,5 miljoner personer.

Det är i första hand antalet personer som är 65 år och äldre som ökar snabbt under de närmaste 30 åren. År 2035 finns drygt 2,4 miljoner personer i denna åldersgrupp, över 800 000 fler än i dag. Antalet personer mellan 20 och 64 år ökar med knappt 90 000 fram till 2015, och förväntas sedan öka endast marginellt under tjugoförperioden därefter. Huvuddelen av befolkningsökningen utgörs med andra ord av personer som inte är i yrkesverksam ålder. (Se diagram 7.1.) Efter år 2035 förväntas dock antalet i yrkesverksam ålder åter öka.

Diagram 7.1 Sveriges befolkning

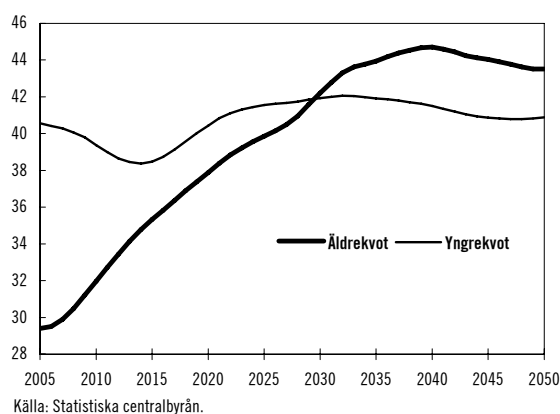
Förändring jämfört med 2006, tusental personer

Den demografiska utvecklingen kan sammanfattas i försörjningskvoter där antalet personer i icke-yrkesverksam ålder sätts i relation till antalet personer i yrkesverksam ålder. Försörjningskvoten för äldre, mätt som antalet personer som är 65 år och äldre per hundra personer i åldrarna 20–64 år, beräknas öka från ca 29 personer 2006 till ca 42 personer 2030. Försörjningskvoten för yngre, mätt som antalet personer under 20 år per hundra personer i åldrarna 20–64 år, är mer stabil och varierar kring 39–41 personer. (Se diagram 7.2.)

Diagram 7.2 Demografiska försörjningskvoter

Procent

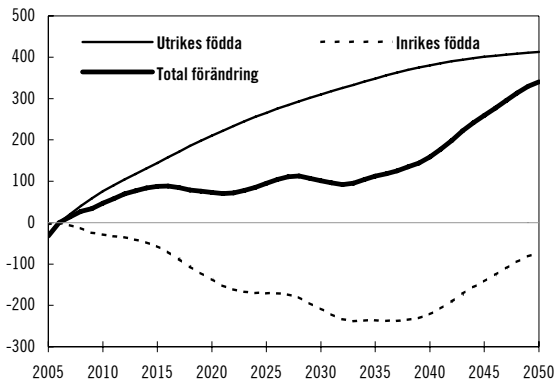

Invandringen står för huvuddelen av befolkningstillväxten enligt SCB:s befolkningsprognos. Inte minst för tillväxten av befolkningen i yrkesverksam ålder är invandringen av avgörande betydelse. Utan invandring skulle antalet personer i åldersgruppen 20–64 år minska. (Se diagram 7.3.) Den avgjort största delen av invandrarna utgörs av personer som är födda utanför EU. Denna grupp har för närvarande en betydligt lägre sysselsättningsgrad än genomsnittet. Det är

därför viktigt att dessa grupper integreras bättre på arbetsmarknaden. Misslyckas detta kommer den befolkningsökning som förutses i åldrarna 20–64 år att resultera i en betydligt blygsammare ökning av antalet sysselsatta. En sådan utveckling skulle allvarligt försämra förutsättningarna för att upprätthålla välfärdssystemens kvalitet och omfattning.

Diagram 7.3 Befolkning i åldrarna 20–64 år

Förändring jämfört med 2006, tusental personer

Källa: Statistiska centralbyrån.

Den realekonomiska utvecklingen efter 2009

Den långsiktiga framskrivningen av den ekonomiska utvecklingen utgår från den kalkyl för svensk ekonomi fram till 2009 som redovisas i avsnitt 1–5. Sysselsättningsutvecklingen efter 2009 bygger dels på den förväntade befolkningsutvecklingen, dels på antaganden om hur sysselsättningsgrad och antal arbetstimmar för olika befolkningsgrupper utvecklas.

På kort sikt spelar förändringen av ålderssammansättningen stor roll. Det är antalet personer i åldern 20–29 år, med ett relativt lågt arbetskraftsutbud, som står för hela befolkningstillväxten i åldersgruppen 20–64 år de närmaste åren. Samtidigt minskar antalet personer i övriga åldrar. På lite längre sikt är de ursprungsmässiga sammansättningsförändringarna viktigare. Andelen invandrare och framför allt personer födda utanför EU i åldersgruppen 20–64 år växer snabbt enligt befolkningsprognosen.

I beräkningen antas svenskfödda individer arbeta i samma utsträckning som i dag, medan invandrarnas ställning på arbetsmarknaden gradvis stärks. Fram till 2020 antas skillnaden i sysselsättningsgrad mellan personer födda inom respektive utom landets gränser minska med en tredjedel. Resterande skillnader antas bestå även efter 2020. Med en sådan utveckling ökar ande-

len sysselsatta bland de utlandsfödda i åldrarna 20–64 år till drygt 65 %.

Fram t.o.m. 2012 antas även att en viss anpassning till följd av de utbudsstimulerande åtgärder som föreslås i propositionen fortfarande pågår. Sysselsättningen och antalet arbetade timmar ökar med 0,35 % 2010 samt 0,25 % årligen 2011 och 2012. Av denna ökning på 0,85 % beror merparten, 0,65 %, på minskad arbetslöshet. Resterande 0,2 % förklaras av att arbetskraftens storlek växer.

Sammantaget medför detta att sysselsättningsgraden överstiger 80 % fr.o.m. 2009.

BNP-tillväxten påverkas också av den genomsnittliga arbetstiden per sysselsatt. I scenariot antas medelarbetstiden minska något på lång sikt. En sådan nedgång kan motiveras med att efterfrågan på fritid sannolikt kommer att öka när hushållens inkomster och konsumtionsmöjligheter i övrigt växer. I huvudsak väljer dock hushållen att öka sin konsumtion av varor och tjänster. Arbetstiden antas minska med endast 0,2 % per år, vilket motsvarar en förkortning av veckoarbetstiden med ca 3,5 timmar fram till 2050. Antalet arbetade timmar hamnar därmed på samma nivå 2050 som 2006, trots att befolkningen i åldern 20–64 år ökar med ca 6 %. Som jämförelse kan nämnas att antalet arbetstimmar 2005 var mer eller mindre oförändrat jämfört med 1970, samtidigt som antalet personer i åldern 20–64 år ökade med ca 12,5 %.

Produktiviteten i näringslivet ökar under perioden fram till 2015 med i genomsnitt 2,6 % per år. Detta ligger i linje med de senaste årens relativt snabba produktivitetstillväxt, men är betydligt snabbare än ökningstakten under 1970- och 1980-talet. Under åren efter 2015 antas produktivitetstillväxttakten i näringslivet gradvis sjunka till i genomsnitt 2,3 % per år. Produktivitetstillväxten i offentlig sektor antas vara noll i enlighet med nationalräkenskapernas beräkningsmetoder. Sammantaget leder detta till en produktivitetökning i hela ekonomin på ca 2,2 % per år under den inledande perioden och 1,9 % per år därefter.

Produktivitetökningen i kombination med arbetskraftsutvecklingen ger upphov till en BNP som växer med 2 % om året i genomsnitt under perioden 2006–2050. BNP per capita växer med knappt 1,7 % per år i genomsnitt. Detta innebär att BNP kommer att vara drygt 60 % högre 2030

Tabell 7.1 Makroekonomiska förutsättningar

	Nivå 2006	Index, 2006=100					
		2010	2015	2020	2030	2040	2050
Befolkning 20–64 år, tusental	5 356	101	102	101	102	103	106
Sysselsatta, tusental	4 335	104	105	106	106	108	111
Arbetade timmar, miljoner	6 943	103	104	104	101	101	102
Produktivitet i näringslivet	100	111	126	142	179	225	283
BNP-produktivitet	100	108	120	132	156	188	227
BNP per capita, tusental kronor	306	111	122	131	148	174	207
BNP, fasta priser	100	112	127	140	163	196	239
BNP-deflator	100	110	130	140	180	230	280
KPI	100	109	120	133	162	197	240
Real timlön	100	117	133	150	183	233	283
Procent							
Reguljär sysselsättningsgrad, 20–64 år	77,7	80,5	80,9	81,8	81,3	81,9	81,8
Öppen arbetslöshet	5,6	4,1	3,7	3,6	3,7	3,7	3,7

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

än 2006 och knappt 140 % högre 2050, medan BNP per capita är nästan 50 % högre 2030 och mer än fördubblas till 2050. De viktigaste beräkningsförutsättningarna sammanfattas i tabell 7.1.

Offentliga sektorns inkomster

Skatteinkomsternas långsiktiga utveckling är i hög grad beroende av sysselsättningsutvecklingen. Huvuddelen av skatterna är direkt eller indirekt en beskattning av arbete. Den största delen av hushållens inkomstskatter samt de sociala avgifterna belastar lönesumman. Dessa skatter står för mer än hälften av de offentliga inkomsterna. Utvecklingen på arbetsmarknaden är också av stor betydelse för inkomsterna från skatter på hushållens konsumtionsutgifter som moms och punktskatter. Även om skattesatserna hålls oförändrade i förhållande till respektive skattebas, så kommer den totala skattekvoten, dvs. skatter och avgifter i förhållande till BNP, att förändras något de närmaste decennierna. Orsaken är att ett antal viktiga skattebaser kan förväntas växa snabbare än BNP. Detta gäller t.ex. hushållens konsumtionsutgifter och de beskattade transfereringarna, som växer när antalet pensionärer ökar.

En mindre del av kostnaderna för välfärdstjänsterna finansieras genom brukaravgifter. I beräkningarna har antagits att avgifterna för barnomsorg etc. ökar i takt med produktions-

kostnaderna. Det innebär att avgiftsinkomsterna ökar i en betydligt snabbare takt än om dagens maxtaxor blir bestående, men i en långsammare takt än hushållens disponibla inkomster.

Offentliga sektorns utgifter

Befolkningsstrukturens förändring får stora effekter på de offentliga utgifterna. Allt fler äldre i befolkningen påverkar utgifterna för pensioner, sjukvård och äldreomsorg. Beräkningen av pensionsutgifterna bygger på den demografiska utvecklingen, de makroekonomiska förutsättningarna samt gällande regelverk. Pensionsutgifterna som andel av BNP beräknas öka från 8,5 % 2006 till 9,5 % 2020, därefter är nivån oförändrad fram till mitten av 2030-talet för att sedan åter sjunka något. Utgifterna för sjukvård och äldreomsorg beräknas öka från 10,1 % 2006 till 14,0 % av BNP 2050. Sammantaget ökar utgifterna för pensioner, sjukvård och äldreomsorg som andel av BNP med knappt 4 procentenheter under kalkylperioden.

I kalkylerna förutsätts en standardsäkring av de offentliga transfereringssystemen. För en stor del av transfereringarna finns ett regelverk som automatiskt höjer förmånerna i takt med löneutvecklingen. Detta gäller för pensioner som räknas upp med inkomstindex, och delvis för transfereringar som ersätter inkomstbortfall, t.ex. sjuk- och föräldraförsäkringen. Transfereringar som saknar denna typ av automatisk

Tabell 7.2 Offentliga finanser

Procent av BNP

	2006	2010	2015	2020	2030	2040	2050
Primära inkomster	53.3	49.5	49.2	49.3	49.6	49.3	48.8
Skatter och avgifter	50.2	46.3	46.2	46.4	46.9	46.9	46.6
Övriga inkomster	3.2	3.3	3.0	2.9	2.7	2.5	2.3
Primära utgifter	50.9	48.0	48.0	48.8	51.3	51.1	50.3
Transfereringar	21.2	19.2	19.8	20.0	20.4	20.2	19.5
Konsumtion	26.8	26.1	25.8	26.5	28.7	29.0	29.1
Investeringar	2.9	2.7	2.5	2.3	2.1	1.9	1.7
Primärt sparande	2.4	1.5	1.2	0.5	-1.7	-1.9	-1.5
Kapitalinkomster, netto	0.4	0.5	0.8	1.1	1.0	0.3	-0.5
Finansiellt sparande	2.8	2.0	2.0	1.6	-0.7	-1.6	-1.9
Finansiell ställning							
Statsskuld	43.7	28.8	19.2	11.6	13.6	29.2	46.5
Konsoliderad bruttoskuld	46.5	31.2	21.7	14.3	15.1	29.6	45.8
Nettoskuld	-15.5	-22.5	-30.0	-35.7	-32.2	-15.0	-1.2

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

standardsäkring, t.ex. barnbidrag och studiestöd, ökar i beräkningen i takt med den nominella löneutvecklingen. En sådan standardsäkring motverkar den urholkning som skulle ske på längre sikt om kalkylen byggde på strikt oförändrade regler. Standardsäkringen förutsätter därmed att vissa reformer genomförs i takt med att ekonomin växer.

Personalintensiteten, t.ex. antal lärartimmar per elev, kan ses som en indikator på kvalitén i den offentliga tjänsteproduktionen. I beräkningarna antas att dessa tjänster utförs med samma personaltäthet som i dag. Det innebär att antalet sysselsatta i den offentliga sektorn behöver öka med ca 160 000 personer mellan 2005 och 2020 vid en expansion i takt med de demografiska behoven. Eftersom personalens medelålder inom många verksamheter i dag är relativt hög kommer rekryteringsbehoven att vara väsentligt större. Antalet offentligt anställda behöver öka med ytterligare ca 375 000 personer netto mellan 2020 och 2050 om standarden i välfärden ska upprätthållas och de skattefinansierade välfärdstjänsterna produceras på samma sätt som i dag. De stora rekryteringsbehoven bidrar sannolikt till att löneläget pressas upp relativt övriga delar av ekonomin. Ålderssammansättningen inom kommunal sektor är dock sådan att genomsnittsåldern bland kommun- och landstingsanställda, till följd av stora pensionsavgångar, kommer att minska mer än i andra sektorer. Detta verkar återhållande på löneutvecklingen då yngre nyrekryterad personal i

regel har lägre löner än den personal som pensioneras. Effekten av rekryteringsbehovet bedöms dock vara av större betydelse och i beräkningarna antas därför att timlöneökningen i kommuner och landsting i genomsnitt kommer att vara 0,5 % snabbare per år än i övriga delar av ekonomin under perioden fram till 2020.

Mellan 2006 och 2020 beräknas de primära offentliga utgifterna, dvs. utgifterna exklusive räntor, minska som andel av BNP. (Se tabell 7.2.) Det samlade demografiska utgiftstrycket är fortfarande begränsat. Färre barn och ungdomar i skolåldern gör att kostnaderna för ungdomsutbildning kan minska som andel av BNP, samtidigt som efterfrågan på sjukvård och äldreomsorg endast ökar svagt. Fram till omkring 2015 behöver den kommunala konsumtionen i genomsnitt inte växa för att antalet producerade tjänster ska öka i takt med den demografiska efterfrågan. Under 15-årsperioden därefter ökar efterfrågan på skattefinansierade välfärdstjänster i genomsnitt med 1 % per år. En förutsättning för en sådan utveckling är att kommunerna förmår krympa verksamheten inom områden där efterfrågan minskar. Även transfereringar knutna till personer under 20 år faller som andel av BNP de närmaste åren. Däremot ökar pensionsutgifterna, vilket leder till att hushållstransfereringarna totalt sett minskar svagt som andel av BNP fram till 2020.

Mellan 2020 och 2030 beräknas de primära utgifterna som andel av BNP öka med ytterligare ca 2,5 procentenheter. Utgiftskvoten når sin

kulmen i mitten av 2030-talet. Det är huvudsakligen offentlig konsumtion av sjukvård och äldreomsorg som ökar, men även hushållstransfereringar i form av pensioner växer. De offentliga investeringsutgifterna faller däremot som andel av BNP under hela perioden. Kommunernas investeringsvolym ökar i takt med den kommunala konsumtionsvolymen, i statlig sektor ökar investeringarna något snabbare än konsumtionen. Priset på investeringsvaror antas dock öka långsammare än den genomsnittliga prisutvecklingen, sammantaget leder detta alltså till att de offentliga investeringarna som andel av BNP sjunker.

Saldomålet och hållbara offentliga finanser

Offentligfinansiell hållbarhet kan definieras på olika sätt. I strikt mening är de offentliga finanserna hållbara om nuvärdet av alla framtida inkomster och utgifter, exklusive räntor, är lika med skuldstockens storlek i periodens början. Om detta krav är uppfyllt täcker de framtida inkomsterna inte bara framtida utgifter, utan är därtill tillräckligt stora för att på sikt avveckla skulden. Problemet med denna definition är att man måste skriva fram inkomster och utgifter över mycket långa tidsperioder med all den osäkerhet som det innebär.

Ett alternativt hållbarhetskriterium är att skuldsituationen inte ska försämrats över en mer överblickbar period, som ändå är tillräckligt lång för att innefatta den demografiska strukturförändringen. Om den offentliga skulden som andel av BNP inte är större i slutet av perioden än i början kan finanspolitiken anses vara hållbar.

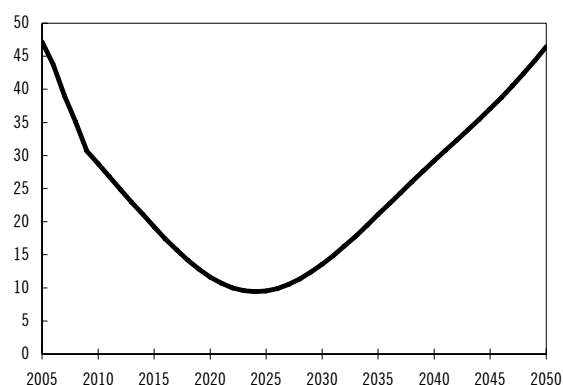
I diagram 7.4 illustreras statsskuldens utveckling som andel av BNP fram till 2050. I beräkningen antas att skattereglerna anpassas så att de offentliga finanserna uppvisar ett överskott på 2 % av BNP fram till 2015. Kalkylen resulterar i en skuldkvot 2050 som är något lägre än 2005. Därmed kan utvecklingen av de offentliga finanserna anses hållbar över perioden fram till 2050. Samtidigt visar skuldkvotens ökning under periodens senare del att hållbarhetsproblem kan uppkomma efter 2050.

Scenariot illustrerar överskottsmålets betydelse för möjligheten att bibehålla standarden i de skattefinansierade välfärdssystemen. För att statsskulden som andel av BNP på lång sikt inte ska närma sig ohållbara nivåer och framtvunga

nedsänkningar, måste skuldkvoten minska snabbt de närmaste åren.

Diagram 7.4 Statsskuld

Procent av BNP

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Bedömningen att de offentliga finanserna är långsiktigt hållbara är avhängig de antaganden som gjorts i beräkningarna. Av avgörande betydelse är att de offentliga utgifterna inte ökar mer än vad som är demografiskt betingat. Detta innebär att den förväntade framtida tillväxten inte till någon del används för att öka den offentliga servicens kvalitet eller omfattning. Om hushållen önskar konsumera mer av de tjänster som i dagsläget tillhandahålls av den offentliga sektorn måste detta finansieras.

Helt avgörande är också att en hög sysselsättningsnivå kan upprätthållas. Om sysselsättningen sjunker kommer skattebelastningen på de arbetande att behöva höjas om ambitionsnivån i det offentliga åtagandet skall bestå. Högre produktivitet skulle kunna kompensera ett minskat arbetsutbud vad gäller den aggregerade produktionen i ekonomin men skatteuttaget skulle ändå behöva höjas. Detta riskerar då att ytterligare minska arbetsutbudet.

8 Prognosjämförelse

8.1 Jämförelse med föregående prognos för 2006

Sedan 2006 års ekonomiska vårproposition har prognosen för svensk BNP-tillväxt för 2006 reviderats upp från 3,6 % till 4,0 %. Upprevideringen beror huvudsakligen på en svagare importutveckling samt en starkare ökning av bruttoinvesteringarna än vad som tidigare förutsetts.

Prognosen för hushållens konsumtion har reviderats upp med 0,2 procentenheter från 3,4 % till 3,6 % 2006. Upprevideringen förklaras främst av att hushållens disponibla inkomster väntas öka mer, men även av en något starkare utveckling av sysselsättningen.

Den offentliga konsumtionen förväntades i 2006 års ekonomiska vårproposition öka med 1,8 % 2006. På grund av en svagare utveckling av den statliga konsumtionen, inte minst förbrukningen inom försvaret, bedöms den offentliga konsumtionen nu öka med 1,4 %.

Till följd av starka utfall under det första halvåret har investeringsvolymen reviderats upp kraftigt. Det är främst byggindustrins investeringar samt investeringar inom fastighetsverksamhet (exkl. bostäder) som har utvecklats starkare än väntat, vilket resulterat i att bruttoinvesteringarna bedöms öka med 7,2 %, jämfört med 5,6 % i vårpropositionen.

Ett stort lageruttag i handeln under första halvåret har inneburit att bidraget från lagren till BNP-tillväxten väntas bli 0,2 procentenheter mindre än tidigare förutsett.

Exportprognosen för 2006 har reviderats upp marginellt jämfört med den tidigare prognosen, från 8,2 % till 8,3 %. Prognosen har dock reviderats mer så till vida att prognosen för tjänsteexporten har reviderats upp medan prognosen för varuexporten har reviderats ned. Revideringarna kan i huvudsak hänföras till anpassningar till statistikutfall och en starkare internationell konjunktur.

Importtillväxten under 2006 bedöms bli svagare nu jämfört med i 2006 års ekonomiska vårproposition. Nedrevideringen beror dels på att varuimporten utvecklades svagare än väntat under första halvåret och dels på att importpriserna bedöms stiga snabbare än tidigare förutsett. Prognosen för importtillväxten under 2006 har reviderats ned från 8,6 % till 7,6 %.

Till följd av att sysselsättningen utvecklades något svagare än väntat under första halvåret har

sysselsättningen reviderats ned marginellt. Prognosen för den öppna arbetslösheten är uppreviderad till följd av en överraskande snabb utbudsökning och att antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program inte ökat i den takt som förutsågs i vårpropositionen. Den totala arbetslösheten har reviderats upp något. Löneprognosen är nedreviderad med 0,2 procentenheter till följd av fortsatt svaga utfall under första halvåret.

Tabell 8.1 Finansdepartementets prognoser för 2006 i 2006 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2007

Procentuell förändring, om annat ej anges

	VÅP06	BP07
Sverige		
BNP	3,6	4,0
Hushållens konsumtion	3,4	3,6
Offentlig konsumtion	1,8	1,4
Bruttoinvesteringar	5,6	7,2
Lagerinvesteringar ¹	0,0	-0,2
Export	8,2	8,3
Import	8,6	7,6
Antal sysselsatta	1,8	1,7
Antal arbetade timmar	1,1	1,1
Öppen arbetslöshet ²	4,9	5,6
Total arbetslöshet ²	8,5	8,7
Timplön	3,4	3,2
Offentliga sektorns finansiella sparande ³	2,0	2,8
KPI, årsgenomsnitt	1,4	1,6
Reporänta ⁴	2,50	3,00
TCW-index ⁵	126	126
Förenata staterna		
BNP	3,5	3,3
Arbetslöshet	4,7	4,7
Euroområdet		
BNP	2,1	2,3
Arbetslöshet	8,4	7,9

¹ I procent av BNP föregående år.

² I procent av arbetskraften.

³ I procent av BNP.

⁴ Reporänta vid årets slut.

⁵ TCW-index vid årets slut.

Den offentliga sektorns finansiella sparande har reviderats upp till 2,8 % av BNP. Revideringen beror till ungefär lika delar på högre skatteinkomster och lägre utgifter än vad som beräknades i vårpropositionen.

Inflationsprognosen för 2006 har reviderats upp något sedan vårpropositionen. Det beror på något högre utfall och på uppreviderade prognoser för energipriser och bostadsräntor.

En starkare realekonomisk utveckling och en starkare kreditillväxt innebär att reporäntan bedöms höjas mer än vad som tidigare förutsetts. Reporäntan väntas uppgå till 3,00 % vid årsskiftet, jämfört med 2,50 % i vårpropositionen. En stramare penningpolitik bedöms bidra till en starkare krona och TCW-index bedöms uppgå till 126 vid utgången av 2006, vilket är samma prognos som i vårpropositionen.

Prognosen för BNP-tillväxten i Förenta staterna 2006 har reviderats ned något på grund av att fastighetsmarknaden har utvecklats svagare jämfört med vad som förutsågs i 2006 års ekonomiska vårproposition. Prognosen för arbetslösheten i Förenta Staterna 2006 har inte ändrats sedan vårpropositionen.

BNP-tillväxten var oväntat stark i euroområdet under första halvåret i år. Det var framför allt en stark ökning av investeringarna som överraskade positivt. Därför har BNP-tillväxten för 2006 reviderats upp med 0,2 procentenheter till 2,3 %. Arbetslösheten har fallit mer än vad som tidigare förutsågs och har därmed reviderats ned 2006.

8.2 Jämförelse med föregående prognos för 2007

Prognosen för svensk BNP-tillväxt 2007 har reviderats upp sedan 2006 års ekonomiska vårproposition och BNP bedöms öka med 3,3 %. Sänkta skatter för hushållen innebär bl.a. att hushållens konsumtion växer starkare under 2007 jämfört med bedömningen i vårpropositionen.

Sysselsättningen har reviderats upp med en halv procentenhet till följd av ett starkare utfall 2006 och en starkare efterfrågan än tidigare förutsett. Prognosen för den öppna arbetslösheten har reviderats upp jämfört med i vårpropositionen. En stor del av revideringen av den öppna arbetslösheten förklaras av den minskning av deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som föreslås i denna proposition. Därmed revideras prognosen för den totala arbetslösheten ned 2007. Löneprognosen är nedreviderad.

Den offentliga sektorns finansiella sparande är uppreviderat med 0,1 procentenhet. Såväl inkomster som utgifter är lägre än vad som beräknades i vårpropositionen.

Tabell 8.2 Finansdepartementets prognoser för 2007 i 2006 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2007

Procentuell förändring, om annat ej anges

	VÅP06	BP07
Sverige		
BNP	3,0	3,3
Hushållens konsumtion	3,2	4,2
Offentlig konsumtion	1,0	1,5
Bruttoinvesteringar	4,0	3,3
Lagerinvesteringar ¹	0,1	0,1
Export	6,7	6,4
Import	6,9	7,1
Antal sysselsatta	1,0	1,5
Antal arbetade timmar	0,8	1,2
Öppen arbetslöshet ²	4,5	5,8
Total arbetslöshet ²	8,0	7,7
Timlön	3,9	3,7
Offentliga sektorns finansiella sparande ³	2,2	2,3
KPI, årsgenomsnitt	2,2	2,5
Reporänta ⁴	3,50	3,75
TCW-index ⁵	123	123
Förenta staterna		
BNP	2,9	2,5
Arbetslöshet	5,0	5,1
Euroområdet		
BNP	1,9	1,9
Arbetslöshet	8,3	7,8

¹ I procent av BNP föregående år.

² I procent av arbetskraften.

³ I procent av BNP.

⁴ Reporänta vid årets slut.

⁵ TCW-index vid årets slut.

Inflationsprognosen för 2007 har reviderats upp något, främst på grund av högre energipriser och högre indirekta skatter och avgifter.

Reporäntan väntas uppgå till 3,75 % vid slutet av året, jämfört med 3,50 % i vårpropositionen. TCW-index bedöms uppgå till 123 vid utgången av 2007, vilket är samma prognos som i 2006 års ekonomiska vårproposition.

Bostadsinvesteringarna i Förenta staterna, som starkt har bidragit till de senaste årens goda BNP-tillväxt, väntas falla snabbare än tidigare förutsett. En betydligt mer dämpad husprisutveckling väntas även påverka hushållens konsumtion negativt. Därför är BNP-tillväxten i Förenta staterna nedreviderad med 0,4 procentenheter till 2,5 %, medan arbetslöshet är marginellt uppreviderad till 5,1 %.

Flera indikatorer tyder på att konjunkturen i euroområdet försvagas under resten av året och under nästa år. BNP-tillväxten för nästa år har

därför inte reviderats trots starka utfall för första halvåret i år. Arbetslösheten har reviderats ned för 2007 på grund av en lägre arbetslöshet i utgångsläget.

Tabellsamling

Tabeller till avsnitt 1 Internationell utveckling

BNP-tillväxt										
<i>Procentuell förändring</i>										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Förenta staterna	3,7	0,8	1,6	2,5	3,9	3,2	3,3	2,5	2,8	3,0
Japan	2,9	0,4	0,1	1,8	2,3	2,6	3,0	2,5	2,0	1,7
Euroområdet	3,9	1,9	0,9	0,8	1,9	1,4	2,3	1,9	1,9	1,9
Tyskland	3,2	1,2	0,0	-0,2	1,2	0,9	2,0	1,5	1,4	1,4
Norden, exklusive Sverige	3,7	2,0	1,0	1,2	2,8	2,8	3,2	2,4	2,4	2,5
Norge	2,8	2,7	1,1	1,1	3,1	2,3	2,5	2,5	2,7	2,7
Finland	5,0	2,6	1,6	1,8	3,5	2,9	4,3	2,8	2,6	2,6
Danmark	3,5	0,7	0,5	0,7	1,9	3,2	2,9	2,1	2,0	2,1
BNP världen	4,7	2,6	3,1	3,9	5,2	4,7	5,0	4,6	4,2	4,0
Världsmarknadsefterfrågan¹	1,0	1,9	2,7	4,3	9,5	7,5	9,2	6,5	6,5	6,6

¹ Världsmarknadsefterfrågan mäter den uppskattade importefterfrågan för svenska exportvaror i samtliga länder som Sverige exporterar till.
Källor: Nationella källor, Eurostat och Finansdepartementet.

Arbetslöshet										
<i>Procent av arbetskraften</i>										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Förenta staterna	4,0	4,7	5,8	6,0	5,5	5,1	4,7	5,1	5,2	5,2
Japan	4,7	5,0	5,4	5,2	4,8	4,4	4,1	3,9	3,7	3,7
Euroområdet	8,2	7,9	8,3	8,7	8,9	8,6	7,9	7,8	7,7	7,7

Anm.: Eurostats definition för euroområdet, Danmark och Norge och nationell definition för Förenta staterna och Japan.
Källor: Eurostat, nationell statistik och Finansdepartementet.

Inflation										
<i>Årlig procentuell förändring</i>										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Förenta staterna	3,4	2,8	1,6	2,3	2,7	3,4	3,5	2,7	2,5	2,4
Japan	-0,7	-0,7	-0,9	-0,3	0,0	-0,3	0,6	1,3	1,9	2,0
Euroområdet	2,1	2,4	2,3	2,1	2,1	2,1	2,3	2,2	2,0	1,9

Anm.: HIKP för euroområdet, Danmark och Norge. KPI för Förenta staterna och Japan.
Källor: Eurostat, nationell statistik och Finansdepartementet.

Tabeller till avsnitt 2 Finansiella marknader

Ränte- och valutakursantaganden

Värde vid respektive års slut

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Reporänta	4,00	3,75	3,75	2,75	2,00	1,50	3,00	3,75	3,75	4,00
6-månadersränta	4,22	3,73	3,54	2,70	2,05	1,93	3,20	3,80	3,95	4,05
5-årsränta	4,47	4,98	4,14	4,30	3,33	3,16	3,70	4,10	4,20	4,25
10-årsränta	4,86	5,35	4,71	4,86	3,90	3,38	3,80	4,20	4,30	4,35
10-årsdiff. SEK-DEM	0,20	0,35	0,52	0,51	0,25	0,02	-0,05	0,05	0,10	0,15
6 mån. EURIBOR	4,73	3,14	2,67	2,14	2,16	2,60	3,65	3,65	3,80	3,80
TCW-index	129	137	131	124	121	131	126	123	122	122
EUR/SEK	8,87	9,32	9,12	9,02	8,98	9,44	9,20	9,00	8,90	8,90
USD/SEK	9,41	10,45	8,68	7,36	6,70	7,95	7,08	6,67	6,59	6,59
EUR/USD	0,93	0,89	1,05	1,22	1,34	1,19	1,30	1,35	1,35	1,35

Källor: Riksbanken, Reuters och Finansdepartementet.

Ränte- och valutakursantaganden

Årsgenomsnitt

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
6-månadersränta	4,13	4,05	4,16	3,01	2,17	1,75	2,49	3,53	3,88	4,00
5-årsränta	5,24	4,70	4,99	4,08	3,76	2,85	3,55	3,92	4,15	4,23
10-årsränta	5,37	5,11	5,30	4,64	4,42	3,38	3,75	4,02	4,25	4,33
10-årsdiff. SEK-DEM	0,11	0,29	0,51	0,54	0,36	0,00	-0,06	0,01	0,07	0,13
6 mån. EURIBOR	4,48	3,64	3,28	2,25	2,09	2,24	3,20	3,65	3,73	3,80
TCW-index	125	136	134	128	126	128	128	124	122	122
EUR/SEK	8,45	9,25	9,16	9,12	9,13	9,28	9,27	9,09	8,95	8,90
USD/SEK	9,16	10,33	9,73	8,09	7,35	7,49	7,37	6,85	6,63	6,59
EUR/USD	0,92	0,90	0,94	1,13	1,24	1,24	1,26	1,33	1,35	1,35

Källor: Riksbanken, Reuters och Finansdepartementet.

Tabeller till avsnitt 3 Svensk efterfrågan och produktion

Försörjningsbalans

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Hushållens konsumtionsutgifter	1 283	5,0	0,4	1,5	1,8	1,8	2,4	3,6	4,2	3,6	3,1
Offentliga konsumtionsutgifter	728	-1,2	0,9	2,3	0,7	0,1	0,7	1,4	1,5	1,0	0,6
Statliga	201	-2,8	-1,6	3,0	1,5	-0,9	-1,5	0,5	0,0	0,1	0,4
Kommunala	527	-0,5	1,9	2,0	0,4	0,5	1,6	1,7	2,0	1,3	0,7
Fasta bruttoinvesteringar	455	5,7	-1,0	-2,6	1,1	5,1	8,5	7,2	3,3	3,6	3,6
Lagerinvesteringar	2	0,5	-0,5	-0,2	0,3	-0,3	-0,2	-0,2	0,1	0,1	0,0
Export	1 299	11,5	0,5	1,2	4,5	10,8	6,4	8,3	6,4	6,1	5,9
Import	1 093	11,4	-2,6	-1,9	5,0	6,4	7,3	7,6	7,1	6,4	6,1
BNP	2 673	4,3	1,1	2,0	1,7	3,7	2,7	4,0	3,3	3,1	2,7
BNP, kalenderkorrigerad	-	4,4	1,2	2,0	1,8	3,2	2,7	4,4	3,4	3,0	2,7

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Bidrag till tillväxt

Procentenheter

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Hushållens konsumtionsutgifter	2,4	0,2	0,7	0,9	0,9	1,1	1,7	2,0	1,7	1,5
Offentliga konsumtionsutgifter	-0,3	0,2	0,6	0,2	0,0	0,2	0,4	0,4	0,3	0,2
Statliga	-0,2	-0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Kommunala	-0,1	0,4	0,4	0,1	0,1	0,3	0,3	0,4	0,3	0,1
Fasta bruttoinvesteringar	1,0	-0,2	-0,5	0,2	0,8	1,4	1,2	0,6	0,6	0,6
Lagerinvesteringar	0,5	-0,5	-0,2	0,3	-0,3	-0,2	-0,2	0,1	0,1	0,0
Export	4,9	0,2	0,5	2,0	4,7	2,9	4,0	3,2	3,2	3,2
Import	-4,1	1,0	0,8	-1,9	-2,4	-2,7	-3,1	-3,0	-2,8	-2,8
BNP	4,3	1,1	2,0	1,7	3,7	2,7	4,0	3,3	3,1	2,7

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Export och import av varor och tjänster samt prisutveckling

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Export											
Varuexport	974	12,1	-2,1	2,0	4,8	9,8	4,9	6,8	5,8	-	-
Bearbetade varor ¹	811	13,0	-2,9	1,9	4,8	9,7	4,4	6,7	6,6	-	-
Tjänsteexport	325	9,1	10,1	-1,5	3,6	14,1	11,1	12,6	7,9	-	-
Total export	1299	11,5	0,5	1,2	4,5	10,8	6,4	8,3	6,4	6,1	5,9
Exportpris	-	2,6	2,5	-1,7	-1,9	-0,2	3,3	3,0	-1,3	-0,3	0,8
Import											
Varuimport	827	11,7	-5,0	-0,2	7,0	7,6	7,9	6,7	7,4	-	-
Bearbetade varor ¹	620	14,1	-6,5	-1,4	5,6	9,6	9,7	7,8	8,6	-	-
Tjänsteimport	265	10,5	4,6	-6,4	-0,4	2,9	5,2	10,4	6,3	-	-
Total import	1093	11,4	-2,6	-1,9	5,0	6,4	7,3	7,6	7,1	6,4	6,1
Importpris	-	4,6	4,1	0,1	-2,2	0,7	4,7	3,5	-3,0	-0,3	0,8

¹ Varugrupper enligt SNI.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Fasta bruttoinvesteringar

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Näringslivet¹	307	8,2	-2,9	-7,1	1,2	3,9	8,9	7,4	3,0	–	–
Varuproducenter	135	0,6	-0,6	-9,4	3,3	0,8	14,4	6,6	1,7	–	–
Industri	81	0,1	2,2	-14,2	-1,4	1,5	12,6	4,3	-1,4	–	–
El-, gas- och vattenverk	25	0,9	-7,5	3,9	11,0	-2,2	23,9	19,3	10,8	–	–
Tjänsteproducenter ¹	172	14,2	-4,4	-5,4	-0,2	6,3	5,1	7,9	3,9	–	–
Företagstjänsteverksamhet	39	10,7	-7,6	-1,0	0,5	22,8	6,3	7,0	4,2	–	–
Handel	30	6,4	-6,8	-6,3	9,0	8,1	2,7	4,6	6,5	–	–
Bostäder	75	10,0	4,2	10,5	5,4	18,2	16,9	8,7	2,9	–	–
Nybyggnationer	48	17,3	5,7	13,1	6,3	29,0	20,9	9,1	0,9	–	–
Ombyggnationer	27	2,8	2,4	6,9	4,0	2,9	10,0	8,2	6,5	–	–
Offentliga myndigheter	73	-7,7	4,5	8,7	-2,7	-0,7	-0,5	5,0	5,0	–	–
Staten	38	-6,5	1,3	11,1	1,0	5,2	-6,0	8,0	7,0	–	–
Kommuner	35	-8,9	7,7	6,5	-6,3	-6,9	6,1	1,8	2,6	–	–
Totalt	455	5,7	-1,0	-2,6	1,1	5,1	8,5	7,2	3,3	3,6	3,6
Byggnader	193	4,3	5,9	2,6	-2,1	5,3	7,6	8,1	3,7	–	–
Maskiner	193	5,2	-4,4	-3,6	3,3	4,2	11,3	7,1	2,2	–	–
Mjukvara	68	10,3	-5,7	-11,9	3,1	7,1	3,8	5,1	4,9	–	–

¹Exklusive bostäder.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Hushållens ekonomi

Hushållens inkomster	Mdkr 2005	Procentuell förändring, löpande priser									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Real disponibel inkomst ¹	1 338	4,5	6,3	3,4	1,2	1,3	1,8	3,0	4,2	2,4	2,3
Prisindex ²	-	1,2	2,1	1,7	1,8	1,3	1,0	1,2	2,1	1,7	1,9
Nominell disponibel inkomst varav	1 338	5,7	8,5	5,2	3,0	2,6	2,8	4,3	6,4	4,2	4,2
Lönesumma ³	1 082	6,8	5,8	3,2	2,4	2,5	4,1	5,0	5,3	4,9	4,6
Övriga faktorinkomster	238	11,1	0,0	5,1	3,7	1,0	6,2	2,4	6,2	4,1	3,8
Räntor och utdelningar, netto ⁴	17	-0,9	0,3	-0,4	0,0	0,9	-0,2	0,7	-0,3	0,1	0,1
Offentliga transfereringar varav	487	2,5	2,7	4,2	7,7	3,4	1,2	2,4	0,3	2,6	4,0
Pensioner	232	1,0	3,4	4,1	10,8	3,4	0,7	3,0	3,9	5,3	5,4
Sjukdom	118	11,3	10,1	8,8	7,4	1,0	3,7	0,8	-1,5	2,7	4,3
Arbetsmarknad	44	-8,1	-18,0	1,9	11,2	10,9	-0,3	-3,8	-17,7	-12,4	-1,9
Familjer och barn	49	4,5	7,4	2,3	3,0	1,8	2,8	9,5	2,7	1,5	2,3
Studier	12	-12,6	2,1	-3,6	-9,4	1,2	-3,1	8,7	-2,5	0,4	1,3
Övrigt	33	7,4	2,0	-0,2	-0,4	4,9	-1,6	-0,1	0,9	0,3	0,6
Privata transfereringar	43	-7,8	31,2	-14,9	5,2	3,1	-5,7	2,4	3,2	3,9	3,9
Skatter och avgifter	-530	3,7	-2,7	-3,1	6,6	4,8	4,1	4,7	-2,7	4,5	4,7
Hushållens sparande											
	Mdkr 2005	Andel av disponibel inkomst									
Eget sparande	55	-1,7	3,9	5,7	5,2	4,6	4,1	3,6	3,7	2,6	1,9
Nettosparande i avtalspensioner	54	4,9	4,7	3,5	4,1	4,1	4,0	4,0	3,9	4,0	4,0
Total sparkvot ⁵	108	3,0	8,2	8,9	8,9	8,4	7,8	7,3	7,3	6,3	5,7
Finansiellt sparande ⁶	85	2,4	7,9	8,3	7,9	7,0	6,3	5,8	5,7	4,7	4,1

¹ Hushållens reala disponibla inkomst beräknas genom att den nominella inkomsten deflateras med implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

² Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

³ Lönesumman motsvarar antalet arbetade timmar multiplicerat med timlön.

⁴ Vid räntor och utdelningar anges nettobidraget i procentuell volymförändring.

⁵ Total sparkvot = nettosparande inklusive sparande i avtalspensioner / (disponibel inkomst + nettosparande i avtalspensioner).

⁶ Finansiellt sparande = eget finansiellt sparande + nettosparande i avtalspensioner.

Anm.: Skillnaden mellan begreppen nettosparande och finansiellt sparande är framför allt att kapitalförslitning på hushållens kapitalstock utgör en avdragspost vid beräkning av nettosparandet, medan investeringsutgifter är en avdragspost vid beräkning av det finansiella sparandet. Om nettoinvesteringarna överstiger kapitalförslitningen blir det finansiella sparandet lägre än nettosparandet.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Näringslivets produktion

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Varuproducenter	685	6,7	-0,3	3,7	1,7	8,0	2,6	4,9	3,7	-	-
varav: Industri	485	8,8	-2,2	5,8	3,7	9,8	2,6	5,3	4,6	-	-
Byggverksamhet	109	0,5	5,3	-0,5	-3,3	3,9	7,3	7,5	2,5	-	-
Tjänsteproducenter	1 124	5,8	1,8	1,4	2,1	2,7	3,7	4,7	3,6	-	-
varav: Handel	253	2,0	1,2	2,3	5,9	4,2	5,0	5,5	5,1	-	-
Företagstjänster	230	9,3	4,8	-4,0	4,2	4,1	5,4	8,5	4,9	-	-
Näringslivet totalt	1 809	6,2	1,0	2,3	1,9	4,7	3,3	4,8	3,6	3,7	3,2

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Offentlig produktion

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kommunal produktion	363	-2,6	0,6	0,0	0,5	1,7	0,4	1,4	1,8	1,2	0,6
Statlig produktion	131	1,1	-0,1	2,1	1,1	0,7	-0,6	-0,2	0,6	0,2	0,4
Total offentlig produktion	494	-1,7	0,4	0,6	0,6	1,5	0,1	0,9	1,5	0,9	0,6

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Bytesbalans

Miljarder kronor, löpande priser, om annat ej anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Handelsbalans	142	149	158	150	171	144	156	170	177	187
<i>procent av BNP</i>	6,4	6,5	6,7	6,1	6,6	5,4	5,5	5,7	5,6	5,6
Tjänstebalans	-14	-5	6	17	43	62	75	86	90	95
Faktorinkomster	-13	-15	-11	31	-4	0	-5	5	7	9
Löpande transfereringar	-26	-28	-32	-18	-35	-35	-33	-30	-33	-36
Bytesbalans	90	101	121	181	176	171	193	230	240	254
<i>procent av BNP</i>	4,1	4,4	5,1	7,3	6,8	6,4	6,8	7,7	7,6	7,7
Kapitaltransfereringar	-4	-2	-1	0	0	2	-21	-4	-5	-5
Finansiellt sparande	86	99	121	180	176	174	173	226	236	249
<i>procent av BNP</i>	3,9	4,3	5,1	7,3	6,8	6,5	6,1	7,5	7,4	7,5
Bytesförhållande										
<i>procentuell utveckling</i>	-2,0	-1,6	-1,8	0,4	-0,9	-1,4	-0,5	1,7	0,0	0,0

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Bruttosparande

	Mdkr 2005	Procentuell volymförändring									
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Realt sparande	456	18,3	17,5	16,6	16,4	16,2	17,1	17,4	17,4	17,5	17,6
Fasta investeringar	455	17,5	17,3	16,5	16,0	16,1	17,0	17,6	17,4	17,4	17,4
Lagerinvesteringar	2	0,7	0,3	0,1	0,4	0,1	0,1	-0,1	0,0	0,2	0,1
Finansiellt sparande	174	3,9	4,3	5,1	7,3	6,8	6,5	6,1	7,5	7,4	7,5
Offentlig sektor	74	5,0	2,6	-0,5	-0,2	1,6	2,8	2,8	2,3	2,6	3,1
Hushåll	85	1,2	4,1	4,3	4,1	3,6	3,2	2,9	2,8	2,3	2,0
Företag	15	-2,3	-2,4	1,3	3,4	1,7	0,5	0,4	2,4	2,5	2,5
Bruttosparande	630	22,2	21,9	21,7	23,7	23,1	23,6	23,5	24,9	25,0	25,1

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

BNI

Miljarder kronor, löpande priser

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
BNP	2217	2288	2372	2459	2573	2673	2830	3007	3163	3320
Primära inkomster netto	-16	-19	-9	23	-5	-7	-5	7	8	10
BNI	2201	2269	2362	2482	2568	2666	2825	3014	3172	3330

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Tabeller till avsnitt 4 Arbetsmarknad, löner, inflation och resursutnyttjande

Arbetsmarknad och resursläge										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Nyckeltal inom arbetsmarknadsområdet										
<i>Procentuell förändring om annat ej anges</i>										
BNP	4,3	1,1	2,0	1,7	3,7	2,7	4,0	3,3	3,1	2,7
Produktivitet ¹	3,7	0,4	3,3	3,2	3,0	2,0	2,8	2,0	1,9	2,2
Arbetade timmar	1,0	0,5	-1,3	-1,5	0,9	0,5	1,1	1,2	1,2	0,5
Medelarbetstid	-1,1	-1,4	-1,4	-1,1	1,4	-0,3	-0,6	-0,4	0,3	-0,2
<i>Kalenderkorrigerat</i>										
BNP	4,4	1,2	2,0	1,8	3,2	2,7	4,4	3,4	3,0	2,7
Produktivitet ^{1,2}	3,6	0,3	3,2	3,0	3,5	2,0	2,7	1,8	2,1	2,2
Arbetade timmar ²	1,3	0,8	-1,2	-1,2	-0,3	0,5	1,6	1,4	0,9	0,5
Medelarbetstid ²	-0,9	-1,2	-1,4	-0,9	0,3	-0,3	-0,1	-0,1	-0,0	-0,2
Sysselsatta	2,2	2,0	0,1	-0,3	-0,5	0,8	1,7	1,5	1,0	0,6
Reguljär sysselsättningsgrad ^{3,4}	77,5	78,6	78,4	77,9	77,2	77,4	77,7	79,0	79,8	80,2
Arbetskraften	1,1	1,2	0,2	0,7	0,2	0,8	1,3	1,8	0,1	-0,0
Öppen arbetslöshet ^{4,5}	5,0	4,3	4,3	5,3	6,0	6,0	5,6	5,8	5,0	4,3
Programdeltagare ^{5,6}	2,6	2,5	2,6	2,1	2,4	2,7	3,1	1,9	1,4	1,5
Total arbetslöshet ⁵	7,6	6,8	6,9	7,3	8,3	8,7	8,7	7,7	6,3	5,8
Deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program										
<i>Tusental personer, årsgenomsnitt</i>										
Sysselsatta	29	25	24	22	27	40	58	37	18	14
I utbildning	83	86	93	70	80	83	85	54	46	56
Totalt	113	112	117	92	107	123	143	91	64	70
Resursläget										
<i>Procent av potentiell nivå⁷</i>										
BNP-gap	2,5	0,6	-0,2	-1,3	-1,0	-1,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,0
Produktivitetsgap	0,8	-1,5	-0,8	-0,3	0,7	0,4	0,7	0,2	-0,0	0,0
Medelarbetstidsgap	1,8	1,0	0,1	-0,6	-0,2	0,1	0,2	0,1	-0,0	-0,0
Sysselsättningsgap	0,2	1,1	0,5	-0,6	-1,7	-1,7	-1,1	-0,4	-0,2	-0,0

¹ Utvecklingen av produktiviteten, arbetade timmar och medelarbetstiden summerar inte alltid till den procentuella förändringen av BNP på grund av avrundning och på grund av att BNP beräknas utifrån marknadspris medan produktiviteten beräknas utifrån baspris.

² Konjunkturinstitutets kalenderkorrigering.

³ Antalet sysselsatta i åldern 20–64 år, exklusive sysselsatta i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program, i procent av befolkningen i denna åldersgrupp.

⁴ Enligt AKU efter statistikomläggningen 2005.

⁵ I procent av arbetskraften.

⁶ Personer i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program.

⁷ Delarna summerar inte alltid till totalen på grund av avrundning och på grund av att BNP-gapet beräknas utifrån BNP till marknadspris medan delgapen beräknas utifrån baspris.

Källor: Statistiska centralbyrån, Arbetsmarknadsstyrelsen, Konjunkturinstitutet och Finansdepartementet.

Löneutveckling och inflation

Procentuell förändring om annat ej anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Nominell löneutveckling										
Industri	4,2	3,9	4,2	3,2	3,1	3,1	3,1	3,6	–	–
Byggindustri	4,0	4,8	3,7	3,8	2,6	3,2	3,6	4,3	–	–
Näringslivets tjänstesektorer	3,5	4,3	3,8	3,2	3,0	3,3	3,4	3,8	–	–
Statliga myndigheter	4,8	4,2	4,3	4,2	2,9	3,1	3,2	3,4	–	–
Kommunala myndigheter	3,6	4,9	4,5	3,8	4,2	2,9	3,0	3,6	–	–
Totalt, konjunkturlönestatistiken	3,7	4,4	4,1	3,5	3,3	3,1	3,2	3,7	3,7	3,8
Totalt, nationalräkenskaperna	5,4	4,9	4,5	3,6	2,7	3,6	3,4	3,8	4,0	4,1
Konsumentprisernas utveckling										
KPI, dec–dec	1,0	2,7	2,1	1,3	0,3	0,9	2,6	2,3	1,7	2,1
KPI, årsgenomsnitt	0,9	2,4	2,2	1,9	0,4	0,5	1,6	2,5	2,0	1,9
UNDIX, dec–dec	0,8	3,1	2,0	1,6	0,7	1,2	1,8	1,7	1,5	1,9
UNDIX, årsgenomsnitt	0,9	2,5	2,3	2,2	0,8	0,8	1,3	1,9	1,5	1,8
HIKP, dec–dec	1,3	3,2	1,7	1,8	0,9	1,3	1,9	2,2	–	–
HIKP, årsgenomsnitt	1,3	2,7	2,0	2,3	1,0	0,8	1,6	2,2	–	–
NPI, dec–dec	2,4	2,9	2,2	0,8	0,1	0,2	1,0	0,9	–	–
NPI, årsgenomsnitt	2,1	2,6	2,3	1,5	0,1	0,1	0,6	1,1	–	–
Prisbasbelopp, tusen kronor	36,6	36,9	37,9	38,6	39,3	39,4	39,7	40,3	41,2	42,1
HIKP, euroområdet, årsgenomsnitt	2,1	2,4	2,3	2,1	2,1	2,1	2,3	2,2	2,0	1,9

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen, Medlingsinstitutet, Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Tabeller till avsnitt 5 Den offentliga sektorn

Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor om ej annat anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	1 312	1 290	1 300	1 360	1 426	1 505	1 573	1 612	1 678	1 754
<i>Procent av BNP</i>	<i>59,2</i>	<i>56,4</i>	<i>54,8</i>	<i>55,3</i>	<i>55,4</i>	<i>56,3</i>	<i>55,6</i>	<i>53,6</i>	<i>53,1</i>	<i>52,8</i>
Skatter och avgifter	1 172	1 164	1 170	1 224	1 292	1 357	1 420	1 440	1 505	1 573
<i>Procent av BNP</i>	<i>52,8</i>	<i>50,9</i>	<i>49,3</i>	<i>49,8</i>	<i>50,2</i>	<i>50,8</i>	<i>50,2</i>	<i>47,9</i>	<i>47,6</i>	<i>47,4</i>
Kapitalinkomster	69	51	50	54	53	58	64	68	66	70
Övriga inkomster	71	74	80	82	81	89	89	104	108	111
Utgifter	1 202	1 230	1 311	1 364	1 385	1 430	1 494	1 542	1 596	1 652
<i>Procent av BNP</i>	<i>54,2</i>	<i>53,7</i>	<i>55,3</i>	<i>55,4</i>	<i>53,8</i>	<i>53,5</i>	<i>52,8</i>	<i>51,3</i>	<i>50,5</i>	<i>49,8</i>
Transfereringar och subventioner	470	481	502	543	559	578	600	599	614	632
Hushåll	404	415	433	466	482	488	500	501	514	535
Näringslivet	40	38	40	44	41	49	54	52	49	43
Utlandet	26	28	30	33	36	41	46	46	51	54
Konsumtion	585	615	658	692	705	728	760	799	836	873
Investeringar m.m.	58	64	73	71	72	73	81	86	89	92
Ränteutgifter	90	69	77	58	49	52	53	57	56	55
Finansiellt sparande	110	60	-11	-4	41	74	80	70	82	102
<i>Procent av BNP</i>	<i>5,0</i>	<i>2,6</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,2</i>	<i>1,6</i>	<i>2,8</i>	<i>2,8</i>	<i>2,3</i>	<i>2,6</i>	<i>3,1</i>
Staten	58	168	-43	-45	-12	10	-19	3	20	47
Pensionssystemet	48	-104	45	47	49	50	80	52	49	45
Kommunsektorn	5	-4	-13	-5	5	14	19	15	13	10
Finansiell ställning										
Konsoliderad bruttoskuld	1 160	1 232	1 232	1 273	1 300	1 346	1 315	1 248	1 184	1 095
<i>Procent av BNP</i>	<i>52,3</i>	<i>53,8</i>	<i>52,0</i>	<i>51,8</i>	<i>50,5</i>	<i>50,3</i>	<i>46,5</i>	<i>41,5</i>	<i>37,4</i>	<i>33,0</i>
Nettoskuld	27	-67	72	-38	-147	-331	-437	-508	-591	-691
<i>Procent av BNP</i>	<i>1,2</i>	<i>-2,9</i>	<i>3,0</i>	<i>-1,5</i>	<i>-5,7</i>	<i>-12,4</i>	<i>-15,4</i>	<i>-16,9</i>	<i>-18,7</i>	<i>-20,8</i>

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Statens finanser

Miljarder kronor om ej annat anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	820	885	717	748	792	851	882	892	925	965
Skatter och avgifter	708	668	651	679	725	774	805	802	837	874
Överföring från AP-fonden	47	155	0	0	2	0	0	0	0	0
Övriga inkomster	65	62	66	69	66	77	77	91	88	91
Utgifter	762	717	760	793	804	840	901	890	905	917
Transferringar hushåll, näringsliv och utland	293	298	314	348	356	369	382	372	376	379
Bidrag till kommunsektorn	111	114	119	122	121	140	152	160	163	163
Ålderspensionsavgifter	20	21	21	23	27	27	26	24	23	23
Premiepensionsmedel	56	18	20	20	22	23	49	27	28	29
Konsumtion	171	173	184	193	194	197	204	211	220	229
Investeringar m.m.	29	30	34	36	40	39	41	45	46	47
Ränteutgifter	83	62	68	50	43	46	47	51	49	48
Finansiellt sparande	58	168	-43	-45	-12	10	-19	3	20	47
<i>Procent av BNP</i>	<i>2,6</i>	<i>7,4</i>	<i>-1,8</i>	<i>-1,8</i>	<i>-0,5</i>	<i>0,4</i>	<i>-0,7</i>	<i>0,1</i>	<i>0,6</i>	<i>1,4</i>
Budgetsaldo	102	39	4	-47	-51	14	-8	63	62	90
<i>Procent av BNP</i>	<i>4,6</i>	<i>1,7</i>	<i>0,1</i>	<i>-1,9</i>	<i>-2,0</i>	<i>0,5</i>	<i>-0,3</i>	<i>2,1</i>	<i>2,0</i>	<i>2,7</i>
Statsskuld (konsoliderad)	1 278	1 209	1 166	1 186	1 213	1 262	1 236	1 170	1 106	1 015
<i>Procent av BNP</i>	<i>57,6</i>	<i>52,9</i>	<i>49,1</i>	<i>48,2</i>	<i>47,1</i>	<i>47,2</i>	<i>43,7</i>	<i>38,9</i>	<i>35,0</i>	<i>30,6</i>

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Ålderspensionssystemet

Miljarder kronor om ej annat anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	236	198	199	205	217	223	260	243	253	262
Socialförsäkringsavgifter	127	137	140	143	147	151	160	165	172	179
Statliga ålderspensionsavgifter	20	21	21	23	27	27	26	24	23	23
Premiepensionsmedel	56	18	20	20	22	23	49	27	28	29
Räntor, utdelningar m.m.	34	21	19	19	21	22	25	27	29	32
Utgifter	188	301	154	159	169	173	180	190	203	218
Pensioner	139	144	152	155	163	169	177	187	199	213
Överföring till staten	45	155	0	0	2	0	0	0	0	0
Övriga utgifter	5	3	3	3	4	4	4	4	4	4
Finansiellt sparande	48	-104	45	47	49	50	80	52	49	45
<i>Procent av BNP</i>	<i>2,2</i>	<i>-4,5</i>	<i>1,9</i>	<i>1,9</i>	<i>1,9</i>	<i>1,9</i>	<i>2,8</i>	<i>1,7</i>	<i>1,6</i>	<i>1,3</i>
AP-fonden	-9	-124	23	25	24	24	26	19	14	8
Premiepensionsmyndigheten	57	20	21	22	25	26	54	33	35	36

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.

Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor om ej annat anges

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Inkomster	492	517	546	575	592	627	662	691	720	747
Skatter	336	359	379	403	420	432	455	474	496	520
Statsbidrag ¹	83	84	87	90	90	107	117	123	125	123
<i>Skatter och statsbidrag¹, procent av BNP</i>	<i>18,9</i>	<i>19,4</i>	<i>19,6</i>	<i>20,1</i>	<i>19,8</i>	<i>20,2</i>	<i>20,2</i>	<i>19,8</i>	<i>19,7</i>	<i>19,4</i>
Kapitalinkomster	10	9	11	11	11	9	10	10	11	12
Övriga inkomster	62	65	69	71	72	79	80	84	87	91
Utgifter	487	521	559	581	587	613	643	676	707	737
Transfereringar till hushåll	26	28	26	25	26	25	25	26	26	26
Övriga transfereringar	8	9	12	12	10	13	17	16	15	15
Konsumtion	411	438	471	495	507	527	552	584	612	640
Investeringar	34	39	41	40	39	42	42	44	46	48
Ränteutgifter	7	7	9	8	6	6	6	6	7	7
Finansiellt sparande	5	-4	-13	-5	5	14	19	15	13	10
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,2</i>	<i>-0,2</i>	<i>-0,5</i>	<i>-0,2</i>	<i>0,2</i>	<i>0,5</i>	<i>0,7</i>	<i>0,5</i>	<i>0,4</i>	<i>0,3</i>
Resultat före extraordinära poster	1	1	-7	-1	2	13	22	13	11	7

¹ Statsbidrag exklusive mervärdesskatt.

Källor: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet.